Republica Moldova

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ

HOTĂRÂRE

cu privire la aprobarea Raportului privind exercitarea jurisdicției constituționale în anul 2025

CHIŞINĂU

26 ianuarie 2026

În numele Republicii Moldova,
Curtea Constituțională, judecând în componența:

dnei Domnica MANOLE, *Preşedinte*,
dlui Sergiu LITVINENCO,
dlui Ion MALANCIUC,
dnei Viorica PUICA,
dlui Nicolae ROȘCA,
dnei Liuba ȘOVA, *judecători*,
cu participarea dnei Elena Tentiuc, Secretarul General al Curții,

examinând în ședință plenară Raportul privind exercitarea jurisdicției constituționale în anul 2025,

având în vedere prevederile articolului 45 din Legea nr. 74 din 10 aprilie 2025 cu privire la Curtea Constituțională,

în baza articolului 38 alin. (1) lit. (g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională,

HOTĂRĂŞTE:

1. Se aprobă Raportul privind exercitarea jurisdicției constituționale în anul 2025, conform anexei.

2. Prezenta hotărâre se publică în „*Monitorul Oficial al Republicii Moldova*”.

Președinte **Domnica MANOLE**

Chișinău, 26 ianuarie 2026,
HCC nr. 1

Aprobat
prin Hotărârea Curții Constituționale
nr. 1 din 26 ianuarie 2026

RAPORT
PRIVIND EXERCITAREA JURISDICȚIEI CONSTITUȚIONALE ÎN ANUL 2025

TITLUL I

CARACTERISTICA GENERALĂ

A. ROLUL, STATUTUL ȘI ATRIBUȚIILE CURȚII CONSTITUȚIONALE

Curtea Constituțională a Republicii Moldova reprezintă unica autoritate de jurisdicție constituțională din stat, având un statut autonom și independent față de puterile legislativă, executivă și judecătorească. Această poziție distinctă în arhitectura constituțională a statului este garantată prin Constituție, care consacră principiile fundamentale de funcționare, competențele și rolul instituției.

Misiunea Curții este de a asigura supremația Constituției, protejând valorile fundamentale ale statului de drept și promovând echilibrul și separația puterilor în stat. Prin activitatea sa jurisdicțională, Curtea garantează respectarea Constituției de către toate autoritățile publice, asigurând, totodată, protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și menținerea ordinii constituționale.

Pe parcursul evoluției sale instituționale, Curtea Constituțională a acționat ca un factor de echilibru între puterile statului, contribuind la dezvoltarea unei culturi constituționale bazate pe legalitate, transparență și responsabilitate. În acest sens, Curtea nu doar soluționează conflicte juridice de natură constituțională, ci și consolidează încrederea cetățenilor în mecanismele democratice și în instituțiile statului.

În conformitate cu articolul 135 din Constituția Republicii Moldova, Curtea exercită următoarele atribuții principale:

- controlează constituționalitatea legilor și hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și dispozițiilor Guvernului, precum și a tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte;
- interpretează Constituția, asigurând aplicarea unitară a normelor sale;
- se pronunță asupra inițiativelor de revizuire a Constituției;
- confirmă rezultatele referendumurilor republicane, alegerilor parlamentare și prezidențiale și validează mandatele deputaților și ale Președintelui Republicii Moldova;
- constată circumstanțele care justifică dizolvarea Parlamentului, demiterea sau interimatul funcției de Președinte al Republicii Moldova, precum și imposibilitatea temporară a acestuia de a-și exercita atribuțiile;
- soluționează excepțiile de neconstituționalitate ridicate de instanțele judecătorești;
- se pronunță asupra constituționalității partidelor politice.

Pe parcursul anului 2025, activitatea jurisdicțională a Curții a fost marcată de adoptarea și intrarea în vigoare a noului cadru normativ privind funcționarea Curții Constituționale. Astfel, **Legea nr. 74 cu privire la Curtea Constituțională, adoptată la 10 aprilie 2025**, a intrat în vigoare la data de 17 aprilie 2025. Legea a urmărit modernizarea cadrului normativ de referință

și a oferit autonomie Curții în reglementarea procedurii de examinare a sesizărilor depuse la Curtea Constituțională.

În conformitate cu prevederile noii legi, Curtea a adoptat Decizia nr. AG-1 din 27 mai 2025, prin care a aprobat **Regulamentul privind procedura de examinare a sesizărilor depuse la Curtea Constituțională**, care detaliază aspectele organizatorice și procedurale ale activității jurisdicționale.

Noua lege a delimitat riguros etapele de examinare a sesizărilor în:
a) examinarea admisibilității sesizării și
b) examinarea în fond a sesizării declarate admisibilă.

De asemenea, noul cadru normativ a configurat temeiurile de inadmisibilitate a sesizărilor, inclusiv a excepțiilor de neconstituționalitate. Potrivit articolului 27 din Legea nr. 74 din 2025, sesizarea urmează a fi declarată inadmisibilă în cazul în care:
a) soluționarea acesteia nu tine de competența Curții Constituționale;
b) există o hotărâre/decizie a Curții Constituționale având ca obiect prevederile contestate din perspectiva acelorași critici de neconstituționalitate și sesizarea nu poate schimba practicile jurisprudențiale;
c) normele contestate au fost modificate sau abrogate, cu excepția cazului în care acestea continuă să producă efecte asupra autorului excepției de neconstituționalitate;
d) autorul ridică o problemă de interpretare și de aplicare a legilor organice și ordinare;
e) obiectul sesizării excedează competenței subiectului sesizării;
f) este vădit neîntemeiată.

Totodată, în cazul excepțiilor de neconstituționalitate legea stabilește temeiuri suplimentare, când acestea sunt declarare inadmisibile:
a) obiectul excepției de neconstituționalitate nu face parte din categoria actelor enumerate la art.135 alin.(1) lit. a) din Constituție;
b) excepția de neconstituționalitate este ridicată de către o persoană terță, care nu este parte la proces, sau de reprezentantul acesteia;
c) prevederile contestate nu urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei;
d) nu a fost constatată incidența vreunui drept fundamental.

Spre deosebire de etapa examinării admisibilității, care are loc fără participarea părților, sesizările acceptate pentru examinare în fond sunt examinate în ședință publică, în conformitate cu normele regulamentare stabilite.

B. REÎNNOIREA COMPONENȚEI CURȚII CONSTITUȚIONALE

Conform articolului 136 din Constituția Republicii Moldova, Curtea Constituțională este compusă din șase judecători, numiți pentru un mandat de șase ani. La 16 august 2025, mandatele a cinci judecători constituționali s-au încheiat, fapt ce a determinat declanșarea procedurii de desemnare a noilor judecători constituționali.

Potrivit cadrului normativ în vigoare, funcția de judecător al Curții Constituționale poate fi exercitată de o persoană cu reputație ireproșabilă, având cetățenia Republicii Moldova și domiciliu stabil în țară. Candidatul trebuie să dețină pregătire juridică superioară, să manifeste competență profesională înaltă și să aibă o experiență de cel puțin 15 ani în domeniul juridic,

în învățământul juridic superior sau în activitatea științifică de profil. De asemenea, persoana propusă pentru numire trebuie să aibă vârsta mai mică de 65 de ani la momentul accederii în funcție.

Pentru a asigura continuitatea activității instituționale, cu trei luni înainte de expirarea mandatului unui judecător, autoritatea care l-a desemnat, și anume Parlamentul, Guvernul sau Consiliul Superior al Magistraturii, inițiază procedura de selectare a unui nou candidat. Această procedură poate fi declanșată din oficiu sau în urma notificării scrise din partea Președintelui Curții Constituționale.

Numirea noului judecător trebuie efectuată până la expirarea mandatului celui aflat în exercițiu, cu respectarea tuturor criteriilor legale de eligibilitate.

Acceptarea funcției de judecător al Curții Constituționale se face numai cu acordul scris al candidatului. În situația în care persoana desemnată ocupă o funcție incompatibilă sau este membră a unui partid politic, aceasta trebuie să își asume angajamentul de a demisiona din funcția respectivă sau de a fi suspendată și de a renunța la calitatea de membru de partid, până la data depunerii jurământului.

Totodată, nu poate fi numită în funcția de judecător al Curții Constituționale o persoană față de care există interdicția de a ocupa funcții publice sau de demnitate publică, stabilită printr-un act definitiv.

Aceste criterii de eligibilitate confirmă importanța deosebită a funcției de judecător constituțional, contribuind la consolidarea profesionalismului, imparțialității și integrității în activitatea Curții Constituționale, instituție fundamentală în garantarea supremației Constituției și a principiilor statului de drept.

În data de 16 august 2025 au încetat mandatele următorilor judecători constituționali: dna Domnica Manole, dl Nicolae Roșca, dna Liuba Șova, dl Serghei Țurcan și dl Vladimir Țurcan.

În conformitate cu prevederile legale privind desemnarea și numirea judecătorilor constituționali, la data de 17 august 2025 a avut loc ceremonia de depunere a jurământului de către noii judecători constituționali, desemnați de autoritățile competente. Astfel, în funcția de judecător constituțional au fost numiți:

- doamna Domnica MANOLE, prin hotărârea Guvernului Republicii Moldova;
- domnul Sergiu LITVINENCO, prin hotărârea Guvernului Republicii Moldova;
- doamna Liuba ȘOVA, prin hotărârea Parlamentului Republicii Moldova;
- domnul Nicolae ROȘCA, prin hotărârea Parlamentului Republicii Moldova;
- domnul Ion MALANCIUC, prin hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii.

Pe 17 august 2025, dna Domnica Manole a fost aleasă de Plenul Curții Constituționale în funcția de Președinte al Curții.

Începând cu această dată, Plenul Curții Constituționale își desfășoară activitatea într-o componență reînnoită, după cum urmează:

1. Dna Domnica MANOLE, Președinte,
2. Dl Sergiu LITVINENCO,
3. Dl Ion MALANCIUC,
4. Dna Viorica PUICA,
5. Dl Nicolae ROȘCA,
6. Dna Liuba ȘOVA.

Noua componență a Plenului vine să contribuie la întărirea capacității Curții Constituționale de a răspunde provocărilor constituționale actuale, de a garanta protecția drepturilor fundamentale și de a promova valorile democratice și principiile statului de drept în Republica Moldova.

C. ACTELE EMISE DE CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

În conformitate cu prevederile Legii cu privire la Curtea Constituțională, activitatea jurisdicțională a Curții se realizează prin adoptarea hotărârilor, deciziilor, emiterea avizelor și adreselor. Aceste acte reflectă exercitarea atribuțiilor constituționale ale Curții și contribuie la consolidarea ordinii juridice, la protecția principiilor fundamentale consacrate în Constituție și la asigurarea echilibrului între puterile statului.

Hotărârile Curții Constituționale reprezintă forma principală de exercitare a jurisdicției constituționale. Prin hotărâri, Curtea se pronunță asupra constituționalității legilor și hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și ordonanțelor Guvernului, precum și asupra tratatelor internaționale la care Republica Moldova intenționează să devină parte. Totodată, Curtea interpretează Constituția, confirmă rezultatele referendumurilor republicane, alegerilor parlamentare și prezidențiale, soluționează excepțiile de neconstituționalitate ridicate de instanțele judecătorești, se pronunță asupra constituționalității partidelor politice și aprobă raportul anual privind exercitarea jurisdicției constituționale. Hotărârile Curții sunt motivate și se adoptă, de regulă, în termen de 45 de zile calendaristice de la desfășurarea ședinței publice.

Avizele Curții Constituționale se emit în cazurile expres prevăzute de Constituție și de lege, atunci când Curtea este chemată să se pronunțe asupra circumstanțelor de ordin constituțional. Astfel, Curtea emite avize privind inițiativele de revizuire a Constituției, dizolvarea

Parlamentului, demiterea Președintelui Republicii Moldova, interimatul funcției de Președinte, precum și în alte situații care intră în sfera sa de competență.

Deciziile Curții Constituționale sunt adoptate în toate cazurile în care nu este necesară adoptarea unei hotărâri sau emiterea unui aviz. Acestea pot viza aspecte procedurale, administrative sau alte chestiuni ce țin de competența Curții.

Adresele Curții Constituționale sunt acte prin care Curtea atrage atenția autorităților publice competente asupra existenței unor lacune legislative constatate în procesul de examinare a cauzelor. Prin intermediul adreselor, Curtea contribuie la perfecționarea cadrului normativ și la asigurarea conformității legislației cu prevederile Constituției.

Prin ansamblul acestor acte, Curtea Constituțională își îndeplinește rolul de garant al supremației Constituției, de asigurare a ordinii constituționale și de protejare a valorilor fundamentale ale statului de drept.

D. SUBIECȚII CU DREPT DE SESIZARE A CURȚII CONSTITUȚIONALE

Pe parcursul anului de referință, Curtea Constituțională a fost sesizată de către autoritățile și instituțiile competente, învestite prin lege cu dreptul de sesizare. Potrivit articolului 25 din Legea nr. 74 cu privire la Curtea Constituțională, acest drept aparține unui număr limitat de subiecți constituționali și unor instituții care dețin competențe esențiale în domeniul justiției, administrației publice și protecției drepturilor fundamentale ale omului.

Cadrul normativ consacră acest mecanism ca o garanție a respectării principiului supremației Constituției, oferind posibilitatea intervenției Curții în situațiile care reclamă verificarea conformității actelor normative cu Legea Supremă, interpretarea normelor constituționale sau soluționarea altor probleme de ordin constituțional.

Exercitarea dreptului de sesizare de către autoritățile abilitate reflectă atât gradul de responsabilitate instituțională în asigurarea respectării principiilor statului de drept, cât și funcționarea mecanismelor de echilibru și control între puterile statului.

Astfel, în conformitate cu legislația în vigoare, au dreptul de a sesiza Curtea Constituțională:

- Președintele Republicii Moldova;
- Guvernul;
- ministrul Justiției;
- Consiliul Superior al Magistraturii;
- judecătorii și completele de judecată din cadrul Curții Supreme de Justiție, curților de apel și judecătoriilor;
- Consiliul Superior al Procurorilor;
- Procurorul General;
- deputații în Parlament;
- Avocatul Poporului și Avocatul Poporului pentru drepturile copilului;
- consiliile unităților administrativ-teritoriale de nivelul întâi și al doilea, precum și Adunarea Populară a Găgăuziei (Gagauz-Yeri), în cazurile care vizează controlul constituționalității actelor legislative și executive sau al tratatelor internaționale înainte

de intrarea lor în vigoare, atunci când acestea contravin principiilor autonomiei locale consacrate la articolele 109 și 111 din Constituție.

Exercitarea acestui drept se realizează în limitele competențelor atribuite fiecărui subiect, cu respectarea excepțiilor prevăzute expres de lege. Astfel:

- sesizările privind revizuirea Constituției pot fi formulate doar de subiecții indicați la articolul 141 din Constituție;
- sesizările referitoare la constatarea circumstanțelor ce justifică dizolvarea Parlamentului pot fi depuse exclusiv de Președintele Republicii Moldova;
- sesizările privind constatarea circumstanțelor de demitere sau interimat al funcției de Președinte al Republicii Moldova se inițiază în temeiul unei hotărâri a Parlamentului;
- sesizările privind constituționalitatea unui partid politic pot fi înaintate de Parlament, Președintele Republicii Moldova, Guvern, ministrul Justiției sau Procurorul General;
- excepțiile de neconstituționalitate pot fi ridicate doar de instanțele de judecată menționate la alineatul (1) litera e) art. 25 din Legea nr. 74.

În ceea ce privește aspectele electorale:

- rezultatele referendumului republican, ale alegerii Parlamentului și ale alegerii Președintelui Republicii Moldova se confirmă pe baza raportului Comisiei Electorale Centrale;
- materialele referitoare la declararea candidatului supleant în calitate de deputat în Parlament sunt prezentate de către Comisia Electorală Centrală.

Acest cadru normativ asigură un mecanism clar și echilibrat de sesizare a Curții Constituționale, garantând respectarea principiilor separației puterilor în stat și al supremației Constituției.

TITLUL II
ACTIVITATEA JURISDICȚIONALĂ

A. APRECIEREA CURȚII DEDUSĂ DIN HOTĂRÂRILE PRONUNȚATE

Pe parcursul anului 2025, Curtea Constituțională a pronunțat 16 hotărâri, contribuind astfel la consolidarea și dezvoltarea jurisprudenței constituționale naționale. Prin deciziile sale, Curtea a abordat o serie de probleme de importanță majoră, atât cu impact juridic, cât și cu impact social, vizând domenii diverse – de la protecția drepturilor fundamentale și garantarea independenței justiției până la reglementarea unor aspecte economice și administrative.

În exercițiul competențelor sale, Curtea s-a pronunțat, între altele, asupra următoarelor aspecte:

a) evaluarea extraordinară a judecătorilor și a procurorilor;
b) regimul incompatibilităților aplicabile inspectorilor de muncă;
c) procedura de selectare a candidaților pentru funcțiile de procuror-șef și de procuror al Procuraturii UTA Găgăuzia;
d) întreruperea cursului prescripției răspunderii penale;
e) suspendarea licenței pentru activitatea de furnizare a gazelor naturale;
f) remunerația compensatorie aferentă copiei private;
g) creanța creditorului față de debitorii solidari insolvabili;
h) plafonarea despăgubirilor acordate de angajator în cazul concedierii ilegale a salariatului;
i) aplicarea amnistiei față de persoanele condamnate la detenție pe viață;
j) interdicția citării și audierii ca martor a unei persoane împotriva căreia există probe privind implicarea în infracțiunea investigată;
k) limitarea exercițiului dreptului de proprietate asupra armelor;
l) confirmarea rezultatelor alegerilor parlamentare din 28 septembrie 2025 și validarea mandatelor deputaților aleși în Parlamentul Republicii Moldova;
m) condițiile speciale privind circuitul medicamentelor care conțin steroizi anabolizanți și androgeni.

Prin aceste hotărâri, Curtea a reafirmat rolul său esențial de garant al supremației Constituției, contribuind la asigurarea echilibrului între puterile statului, la protejarea drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei, precum și la consolidarea valorilor statului de drept în Republica Moldova.

1. Evaluarea extraordinară a judecătorilor și a procurorilor

Pe 16 ianuarie 2025, Curtea Constituțională a pronunțat Hotărârea nr. 2 pentru controlul constituționalității unor prevederi din Legea nr. 65 din 30 martie 2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și a candidaților la funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție și din Legea nr. 252 din 17 august 2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor și modificarea unor acte normative.

Pentru consolidarea considerentelor acestei hotărâri, Curtea a cercetat în mod detaliat jurisprudența relevantă a Curții de la Strasbourg și multiplele avize ale Comisiei de la Veneția pentru procedura de *vetting* din Republica Moldova.

În cadrul examinării fondului sesizărilor, care au făcut obiectul hotărârii, Curtea a abordat șase chestiuni principale.

Așadar, Curtea a notat că judecătorii și procurorii care și-au dat demisia după 20 de zile de la notificarea despre inițierea evaluării nu mai pot beneficia de garanțiile sociale acordate în cazul unei demisii obișnuite. Aceștia sunt privați de indemnizația unică de concediere, de dreptul la pensia specială și de dreptul de a se angaja în funcțiile de demnitate publică.

Curtea a reținut că prevederile legale în discuție nu presupun, în sine, o încălcare a independenței judecătorilor sau a principiului separației puterilor. Această regulă stabilită de Parlament urmărește mai curând să asigure buna desfășurare a procedurii de evaluare, prin delimitarea subiecților care participă la procedura de evaluare de cei care nu participă ca urmare a depunerii cererii de demisie și prin evitarea risipei de resurse financiare necesare pentru demararea evaluărilor. Această regulă mai urmărește să asigure că participarea la procedura de evaluare reprezintă o chestiune voluntară a subiectului.

De asemenea, Curtea a observat că decizia legislatorului de a nu asimila Comisia de evaluare cu o autoritate publică în sensul Codului administrativ trebuie privită în contextul rolului acestei entități în procedura de evaluare. În linii generale, Comisia de evaluare întocmește un raport de evaluare, care nu produce vreun efect juridic în privința subiectului evaluat. Acesta este trimis Consiliului Superior al Magistraturii sau Consiliului Superior al Procurorilor, care au competența să-l accepte sau să-l respingă. Consiliile sunt cele care decid cu privire la promovarea sau nepromovarea judecătorilor și procurorilor. De altfel, așa cum a menționat Comisia de la Veneția într-o opinie a sa, Comisia de evaluare are competențe de investigare, iar raportul trimis către Consilii are caracter de recomandare.

Actele Consiliilor pot fi atacate în justiție. Prin urmare, Curtea a reținut că există suficiente garanții procedurale din perspectiva accesului la justiție și nu există vreo aparență de încălcare a articolului 20 din Constituție.

Autorii sesizărilor au afirmat neclaritatea unor texte din normele contestate. Unul dintre texte stabilește că Comisia de evaluare are obligația de a verifica dacă în ultimii zece ani subiectul evaluat a avut un comportament arbitrar sau dacă a emis acte arbitrare. Pentru a constata că actele emise de subiectul evaluat sunt arbitrare, Comisia de evaluare trebuie să stabilească întrunirea cumulativă a două condiții: a) actul emis este contrar normelor imperative ale legii și b) Curtea Europeană a Drepturilor Omului a stabilit, anterior adoptării actului, că o decizie similară a fost contrară Convenției Europene a Drepturilor Omului. Pentru a elucida înțelesul textelor contestate, destinatarii pot avea în vedere inclusiv sensul atribuit acestei noțiuni de Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Astfel, într-o cauză împotriva Ucrainei, judecată în 2015, Curtea Europeană a notat că o decizie judecătorească este arbitrară dacă, în esență, nu are nicio bază juridică în dreptul intern și nu stabilește nicio legătură între faptele litigiului, legea aplicabilă și rezultatul procedurii. Curtea Europeană a considerat că o asemenea decizie reprezintă o „denegare a dreptății". De asemenea, într-o cauză împotriva Turciei, judecată în 2021, Curtea Europeană a notat că se poate considera că printr-o decizie judecătorească a fost comisă o „eroare vădită" dacă instanța a comis o eroare de drept sau de fapt pe care nicio instanță rezonabilă nu ar comite-o vreodată și că aceasta este aptă să perturbe caracterul echitabil al procedurii.

Mai mult, Curtea a reținut că caracterul arbitrar al comportamentului sau al actelor emise de subiecții evaluați trebuie constatat printr-un standard de probă ridicat. Consiliile au obligația

să constate că există o certitudine că actul emis contravine normelor imperative ale legii și că anterior adoptării acestui act Curtea Europeană a Drepturilor Omului a stabilit că o decizie similară a fost contrară Convenției Europene a Drepturilor Omului. În plus, Comisia de evaluare se poate pronunța doar asupra încălcărilor regulilor de etică și conduită profesională, nu și asupra legalității hotărârilor respective.

Referitor la competența comisiilor de evaluare de a ține cont de averea, cheltuielile și veniturile persoanelor apropiate subiectului evaluării, Curtea a reținut caracterul intruziv al acesteia în viața privată a persoanelor apropiate subiectului evaluat. Competența urmărește realizarea unui obiectiv mai general al legislatorului de a asigura o verificare completă a integrității judecătorilor și procurorilor. O prevedere similară poate fi identificată în Convenția Organizației Națiunilor Unite împotriva corupției. Curtea a considerat că prin stabilirea unei competențe similare pentru comisiile de evaluare legislatorul nu și-a depășit marja discreționară în acest domeniu, de vreme ce a urmărit asigurarea integrității funcționarilor publici de nivel înalt. Mai mult, în jurisprudența sa, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a notat că verificarea veniturilor și declarațiile soțului, ale partenerului sau ale altui membru al familiei funcționarului public atunci când se evaluează dacă funcționarul public respectă legile anticorupție reprezintă o măsură legitimă.

Din textul normei contestate rezultă că comisiile de evaluare trebuie să aprecieze situația individuală a subiectului evaluat din perspectiva îndeplinirii criteriilor de evaluare. Analiza situației financiare a persoanelor apropiate subiectului evaluării le permite comisiilor de evaluare să verifice integritatea financiară a acestuia dintr-o perspectivă mai largă, de exemplu, pentru a vedea dacă diferența dintre averea, cheltuielile și veniturile subiectului evaluării este justificată de veniturile soțului sau ale soției.

Legislatorul mai stabilește faptul că audierea candidaților se face în cadrul unei ședințe publice. La solicitarea motivată a subiectului evaluării, în interesele asigurării ordinii publice, protecției vieții private sau moralității, audierea sau o parte a acesteia poate avea loc într-o ședință care nu este publică. Cea care decide, în ultimă instanță, este Comisia de evaluare, care poate refuza solicitarea de a desfășura audierea sau o parte a acesteia într-o ședință care nu este publică doar dacă există motive temeinice. Într-o opinie a sa din 2023, Comisia de la Veneția a subliniat că o asemenea decizie a Comisiei ar trebui să se bazeze pe motive convingătoare și ar trebui supusă controlului Consiliului Superior al Magistraturii sau al Consiliului Superior al Procurorilor. Având în vedere nivelul deja scăzut al încrederii publice în sistemul judiciar din Republica Moldova, precum și mandatul și competențele extrem de largi ale Comisiei de evaluare, pot exista motive importante pentru o ședință care nu este publică, nu doar pentru a proteja interesele judecătorilor/procurorilor în cauză, ci și pentru a proteja imaginea publică a sistemului judiciar.

Curtea a ajuns la concluzia că textul legal contestat este constituțional în măsura în care, în cazul unui dezacord cu decizia Comisiei cu privire la audierea subiectului în ședință publică, subiectul evaluat o va putea contesta în fața Consiliului Superior al Magistraturii sau a Consiliului Superior al Procurorilor.

De asemenea, publicarea hotărârilor motivate ale Consiliilor pe pagina lor *web* oficială este constituțională în măsura în care va avea loc după expirarea termenului de contestare a acestor hotărâri sau, în cazul în care ele au fost atacate, după pronunțarea actului de jurisdicție corespunzător de către Curtea Supremă de Justiție.

În continuare, Curtea a observat că Constituția nu impune un standard de probă precis pe care Consiliul Superior al Magistraturii să-l aplice la evaluarea judecătorilor și a candidaților la funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție. Totuși, Curtea nu a putut trece cu vederea faptul că decizia de nepromovare a evaluării are repercusiuni serioase asupra reputației și carierei judecătorilor. Potrivit Comisiei de la Veneția, procedura de evaluare seamănă cu procedurile disciplinare. Efectul nepromovării evaluării, adică eliberarea din funcție, este același ca în cazul celor mai grave abateri disciplinare și în cazul aplicării unei pedepse accesorii care rezultă dintr-o condamnare penală pentru comiterea unor infracțiuni grave. Curtea a reținut că standardul de probă aplicabil trebuie să fie mai ridicat decât standardul „dubiilor serioase". Pentru a fi respectată Constituția, în procesul examinării rezultatelor evaluării, Consiliul Superior al Magistraturii trebuie să țină cont de dovezile care confirmă comiterea de către subiectul evaluării a încălcărilor de ordin etic și financiar avute în vedere de lege.

Referitor la măsura eliberării din funcție a subiecților care nu au trecut evaluarea, Curtea a observat că evaluarea externă a integrității financiare și etice a procurorilor și judecătorilor are un caracter excepțional și face parte din reforma domeniului justiției. Această procedură urmărește să elimine din sistemul public judecătorii și procurorii lipsiți de integritate, să sporească încrederea cetățenilor în autoritatea judecătorească și în procuratură și a fost reglementată pentru că mecanismele obișnuite de evaluare erau ineficiente. În asemenea împrejurări, o reformă a sistemului de justiție care implică verificarea extraordinară a judecătorilor și procurorilor în funcție răspunde unei „nevoi sociale imperioase".

Într-adevăr, Legile contestate prevăd o singură măsură aplicabilă subiectului evaluat în cazul nepromovării evaluării: eliberarea din funcție. Absența unei scale adecvate de sancțiuni pentru abaterile disciplinare poate fi incompatibilă cu principiul proporționalității. Totuși, Curtea nu poate să treacă cu vederea caracterul particular și excepțional al procedurii de evaluare a judecătorilor și procurorilor stabilit de Legile contestate. De altfel, în jurisprudența sa, Curtea Europeană a notat că procedurile de verificare a integrității judecătorilor și a procurorilor au un caracter deosebit, în pofida asemănărilor pe care par să le aibă cu procedurile disciplinare obișnuite. Aceste proceduri au fost introduse ca răspuns la percepția publică a omniprezenței corupției în sistemul de justiție, pentru a-l purifica de elementele corupte și pentru a menține partea sănătoasă a sistemului. În circumstanțele excepționale care au precedat adoptarea Legii *vetting*-ului din Albania, Curtea Europeană a reținut că este conform cu spiritul procesului de evaluare să existe o scală mai limitată de sancțiuni în cazul în care o persoană nu îndeplinește unul dintre criteriile stabilite în Legea *vetting*-ului.

În continuare, Curtea a stabilit că sancțiunea eliberării din funcție a subiectului evaluat reprezintă o măsură proporțională prin raportare la gravitatea comportamentelor interzise de lege.

Curtea a analizat și interdicția aplicată subiecților care nu au trecut evaluarea de a exercita funcția de judecător, de procuror și alte funcții de demnitate publică un anumit număr de ani. Ea a reținut că interdicția urmărește să asigure integritatea funcției judiciare și încrederea publicului în sistemul justiției. Cu privire la caracterul proporțional al acestei interdicții, Curtea a subliniat că domeniul ei de aplicare vizează doar unele funcții din sectorul public care implică un standard înalt de integritate și un grad înalt de răspundere. Interdicția este proporțională cu situația care a determinat-o și nu aduce atingere existenței dreptului la muncă. Prevederea contestată nu-i împiedică pe subiecții care nu au trecut evaluarea să-și continue activitatea în

domeniul juridic în funcții din sectorul privat sau în funcții din sectorul public, în afara celor menționate.

Referitor la lipsirea subiecților care nu au promovat evaluarea de dreptul la indemnizația unică de concediere, Curtea a observat că indemnizația în discuție se acordă judecătorilor și procurorilor în condițiile Legii cu privire la statutul judecătorului și ale Legii cu privire la Procuratură. Astfel, Curtea a notat că ambele legi condiționează plata indemnizației unice de concediere de „demisia onorabilă", în cazul judecătorilor, și de un comportament care „nu afectează prestigiul Procuraturii şi reputația procurorilor", în cazul procurorilor. Astfel, subiecții care nu au trecut evaluarea și au fost eliberați din funcție în legătură cu aceasta nu mai întrunesc condițiile legale pentru a li se achita indemnizația unică de concediere.

De asemenea, Curtea a mai reținut că nepromovarea evaluării conduce la concluzia că subiectul evaluării nu îndeplinește sau încetează să mai îndeplinească condițiile legale prevăzute de legislația națională pentru acordarea pensiei speciale pe baza prevederilor contestate. Lipsirea subiecților care nu au promovat evaluarea de dreptul la pensie specială nu conduce la pierderea mijloacelor de existență, deoarece prevederile contestate le permit acestora să beneficieze de pensia pentru limită de vârstă, în condițiile generale stabilite de Legea privind sistemul public de pensii.

În concluzie, Curtea a *recunoscut constituționale*:

- articolul 3 alineatele (2) lit. b) și (3), textul „dacă a avut un comportament arbitrar sau a emis acte arbitrare" și textul „o decizie similară a fost contrară" din articolul 11 alin. (2) lit. a), articolul 17 alineatele (4) și (5) din Legea nr. 65 din 30 martie 2023;

- articolul 3 alineatele (2) lit. c) și (4), articolul 4 alin. (4) teza I, textul „dacă a avut un comportament arbitrar sau a emis acte arbitrare" și textul „o decizie similară a fost contrară" din articolul 11 alin. (2) lit. a), alineatele (5) și (6) și articolul 18 alineatele (5) și (6) din Legea nr. 252 din 17 august 2023;

- articolul 17 alin. (2) din Legea nr. 65 din 30 martie 2023, în măsura în care Consiliul Superior al Magistraturii în procesul examinării rezultatelor evaluării va ține cont de dovezile care confirmă comiterea de către subiectul evaluării a faptelor prevăzute la articolul 11 alin. (2) și (3) din aceeași Lege;

- textul „Comisia poate refuza solicitarea de a desfășura audierea sau o parte a acesteia în ședință închisă doar dacă există motive temeinice pentru aceasta." din articolul 16 alin. (3) al Legii nr. 252 din 17 august 2023, în măsura în care, în cazul unui dezacord cu decizia Comisiei cu privire la audierea subiectului în ședință publică, subiectul evaluat o va putea contesta în fața Consiliului Superior al Magistraturii sau a Consiliului Superior al Procurorilor;

- textul „se publică pe pagina web oficială a acestuia și" din articolul 18 alin. (4) din Legea nr. 252 din 17 august 2023, în măsura în care hotărârea motivată a Consiliului Superior al Magistraturii sau a Consiliului Superior al Procurorilor se publică pe pagina web oficială după expirarea termenului de contestare a acestei hotărâri sau, în cazul în care hotărârea respectivă a fost atacată, după pronunțarea actului de jurisdicție corespunzător de către Curtea Supremă de Justiție.

În rest, cerințele din sesizările examinate au fost declarate inadmisibile.

2. Incompatibilități pentru inspectorul de muncă

Pe 1 aprilie 2025, Curtea Constituțională a pronunțat Hotărârea nr. 3 privind controlul constituționalității articolului 9^1 alin. (3) din Legea nr. 140 din 10 mai 2001 privind Inspectoratul de Stat al Muncii.

Avocatul Poporului i-a solicitat Curții să verifice constituționalitatea articolului 9^1 alin. (3) din Legea nr. 140 din 10 mai 2001 privind Inspectoratul de Stat al Muncii. Acesta a afirmat că norma contestată limitează de o manieră disproporționată dreptul persoanei de acces într-o funcție publică și dreptul ei la muncă.

Curtea a notat că norma contestată interzice accesul în funcții de conducere sau de execuție în domeniul controlului privind respectarea legislației din domeniul muncii, securității și sănătății în muncă în cazul persoanelor care, în ultimii 5 ani, (*i*) au fondat servicii externe private de protecție și prevenire, societăți comerciale care prestează servicii de consultanță pentru afaceri și management sau orice alte servicii conexe, precum și (*ii*) au activat sau au avut un interes personal în cadrul acestora.

Astfel, Curtea a considerat că această interdicție reprezintă o ingerință în exercițiul dreptului de acces la o funcție publică și al dreptului la muncă, garantate de articolele 39 și 43 din Constituție. Pentru că dreptul de acces la o funcție publică și dreptul la muncă nu sunt drepturi absolute, Curtea a verificat dacă restrângerea acestora satisface condițiile articolului 54 alin. (2) din Constituție.

Referitor la respectarea standardului calității legii, Curtea a precizat că textul normei contestate este accesibil, clar și previzibil.

Referitor la legitimitatea scopurilor urmărite și la legătura rațională dintre acestea și prevederile normative contestate, Curtea a observat că alin. (3) din articolul 9^1 a fost introdus prin amendamentul unui deputat la Legea pentru modificarea unor acte normative (facilitarea activității mediului de afaceri) nr. 112 din 26 mai 2023. Amendamentul în discuție nu era însoțit de nicio argumentare privind necesitatea și scopul urmărit.

Totuși, Curtea a reținut că, citită în mod izolat, această interdicție urmărește să asigure imparțialitatea inspectorului de muncă, prevenind situațiile în care el ar putea favoriza entitățile cu care a avut o legătură personală sau profesională. Astfel, norma contestată își propune să elimine orice suspiciune de incompatibilitate și de conflict de interese, scop care corespunde cu scopul legitim al asigurării ordinii publice sau cu scopul legitim al prevenirii comiterii infracțiunilor.

Pe de altă parte, Curtea a notat că alineatele (1) și (2) ale articolului 9^1 din Legea privind Inspectoratul de Stat al Muncii îi permit inspectorului de muncă care se află în situația de incompatibilitate să o elimine în termen de o lună de la data apariției sale. Dacă nu elimină situația de incompatibilitate în acest termen, inspectorul de muncă este destituit din funcție. Astfel, legislatorul urmărește să excludă situațiile în care inspectorul de muncă ar deține funcții sau interese incompatibile prin caracterul lor.

Curtea a observat că din coroborarea dispozițiilor articolului 9^1 se evidențiază o neconcordanță între raționamentul coroborat al alineatelor (1) și (2) (stabilirea și înlăturarea eventualei incompatibilități) și interdicția de la alineatul (3) de a ocupa, *a priori*, funcția de inspector de

muncă în cazul persoanei care în ultimii 5 ani a fondat, a activat sau a avut un anumit interes în cadrul entităților specificate la alin. (1). Așadar, prin această din urmă dispoziție, legislatorul interzice accesul persoanei la funcția de inspector de muncă doar pentru faptul că anterior a activat într-un anumit domeniu. Această interdicție operează în pofida faptului că activitatea anterioară ar demonstra o experiență notabilă a candidatului la funcția publică, iar soluționarea incompatibilității ar fi o măsură adecvată și suficientă și nu ar prejudicia prestigiul funcției publice.

Urmărind scopul asigurării imparțialității inspectorului de muncă, legislatorul a stabilit, pe de o parte, incompatibilitățile acestuia, acordându-i un termen de o lună pentru a le înlătura, iar pe de altă parte, a interzis persoanei care în ultimii 5 ani s-a aflat în aceeași situație de incompatibilitate să activeze în calitate de inspector de muncă. Așadar, Curtea a considerat că aceasta lipsă de coerență din partea legislatorului nu satisface condiția existenței unei legături raționale între măsura limitativă a exercițiului drepturilor de acces la o funcție publică și la muncă și scopul legitim al asigurării integrității inspectorului de muncă.

Având în vedere lipsa unei legături raționale între alineatul (3) și scopul legitim al asigurării integrității inspectorului de muncă, care poate fi dedus din interpretarea sistemică a articolului 9^1, Curtea a constatat că articolul 9^1 alin. (3) din Legea privind Inspectoratul de Stat al Munci este contrar articolelor 39, 43 și 54 din Constituție.

Pornind de la argumentele invocate, Curtea *a declarat neconstituțional* articolul 9^1 alin. (3) din Legea nr. 140 din 10 mai 2001 privind Inspectoratul de Stat al Muncii.

La această hotărâre judecătoarea Liuba Șova a expus o opinie separată, în temeiul articolului 27 alin. (5) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și al articolului 67 din Codul jurisdicției constituționale.

3. Selectarea candidaților pentru funcțiile de procuror-șef și de procuror al Procuraturii UTA Găgăuzia

La 14 aprilie 2025, Curtea Constituțională a pronunțat Hotărârea nr. 4 privind controlul constituționalității articolului 21 din Legea privind statutul juridic special al Găgăuziei și a articolelor 25 alin. (3) și 26 din Legea cu privire la Procuratură.

La originea cauzei se află o sesizare depusă la Curtea Constituțională de către Procurorul General al Republicii Moldova. Autorul sesizării i-a solicitat Curții să verifice constituționalitatea articolului 21 din Legea nr. 344 din 23 decembrie 1994 privind statutul juridic special al Găgăuziei și a articolelor 25 alin. (3) și 26 din Legea nr. 3 din 25 februarie 2016 cu privire la Procuratură. Normele contestate prevăd competența Adunării Populare a Găgăuziei să propună Consiliului Superior al Procurorilor candidați pentru funcția de procuror și procuror-șef al Procuraturii UTA Găgăuzia.

Autorul sesizării a considerat că Constituția nu autorizează Adunarea Populară să propună candidați pentru funcțiile respective și că această competență a Adunării afectează principiul autonomiei Procuraturii și competența Consiliului Superior al Procurorilor în domeniul numirii procurorilor în funcție.

Din analiza condițiilor de admisibilitate a unei sesizări, Curtea a constatat incidența articolelor 111 alin. (1), 124 alin. (1), 125 alin. (3) și 125^1 alineatele (1) și (3) din Constituție.

(i) Cu privire la pretinsa încălcare a articolului 124 alin. (1) din Constituție

Curtea a reținut că Constituția Republicii Moldova reglementează modul de organizare și de funcționare a puterii în stat. Legea Fundamentală stabilește autoritățile publice antrenate în exercitarea puterii de stat, fixând statutul lor constituțional, modul de constituire, competența, modul de exercitare a atribuțiilor etc. Constituția face deosebire între autoritățile publice politice și autoritățile publice care trebuie să beneficieze de independență față de politic. În cazul Procuraturii, Constituția prevede că această instituție publică este autonomă în cadrul autorității judecătorești (articolul 124 alin. (1)). Curtea a constatat că puterea legislativă și puterea executivă nu participă la numirea procurorilor în funcție. Această atribuție este realizată de Procurorul General, la propunerea Consiliului Superior al Procurorilor (articolul 125 alin. (3)). Potrivit Constituției, odată numiți în funcție, procurorii trebuie să activeze în mod independent și imparțial, iar îndeplinirea acestei obligații este asigurată de către Consiliul Superior al Procurorilor, care este, de asemenea, o autoritate independentă de puterea executivă și puterea legislativă (articolul 125^1 alin. (1)). Prin urmare, autonomia Procuraturii se manifestă prin independența organizațională și funcțională a acesteia în raport cu puterea legislativă și cu cea executivă, precum și în raport cu autoritățile publice locale.

Curtea a reținut rolul important al Procuraturii, în sistemul autorităților statului, în protecția libertății persoanei și în asigurarea funcționării sistemului justiției penale în mod independent și imparțial. Procuratura trebuie să fie protejată de ingerințe sau influențe necorespunzătoare. Așadar, Curtea a conchis că buna-funcționare a activității procurorului și garantarea imparțialității și obiectivității exercițiului atribuțiilor sale sunt deosebit de importante.

Curtea a observat că articolul 26 alineatele (1) și (3) din Legea cu privire la Procuratură prevede că Adunarea Populară a Găgăuziei selectează candidatul la funcția de procuror-șef al Procuraturii UTA Găgăuzia pe baza unui concurs public și propune candidatura selectată Consiliului Superior al Procurorilor. Articolul 25 alin. (3) din Lege prevede termenele în care Adunarea Populară trebuie să propună candidatul în situația expirării mandatului sau a vacanței funcției. Consiliul trebuie să verifice dacă a fost respectată procedura de selectare a candidatului și dacă candidatul corespunde condițiilor și criteriilor prevăzute de lege și de regulamentul Consiliului (articolul 26 alin. (4) din Lege). În caz afirmativ, Consiliul trebuie să-i propună Procurorului General numirea în funcție a candidatului propus de Adunarea Populară, iar în caz negativ, Consiliul poate respinge în mod motivat candidatura propusă de Adunare (articolul 26 alineatele (4) și (5) din Lege). Totuși, Adunarea Populară poate propune în mod repetat același candidat cu votul a 2/3 din membrii săi. În aceste circumstanțe, Consiliul poate respinge candidatura propusă în mod repetat dacă constată încălcări de procedură sau nerespectarea unor condiții ori criterii de către candidat. În aceste condiții, Adunarea Populară trebuie să organizeze un nou concurs (articolul 26 alineatele (5) și (6) din Lege).

Analizând normele contestate, Curtea a reținut că articolul 124 alin. (1) din Constituție îl obligă pe legislator să se asigure că procedura de numire în funcție a procurorilor conține suficiente garanții apte să realizeze principiul autonomiei Procuraturii. De asemenea, această procedură trebuie să asigure că procurorii numiți în funcție vor activa în mod independent și imparțial.

Curtea a constatat că prin obligarea Adunării Populare a Găgăuziei să organizeze concursul și prin cerința aprecierii candidaților pe baza regulamentului adoptat de Consiliul Superior al Procurorilor legislatorul a limitat, aparent, rolul Adunării în procedura de selectare a candidatului pentru funcția de procuror-șef al Procuraturii UTA Găgăuzia. Totuși, Curtea a reținut că aceste limitări nu înlătură caracterul de autoritate publică locală politică al Adunării Populare. Mai mult, Curtea a observat că concursul organizat se desfășoară în conformitate cu procedura stabilită și adoptată de către Adunare (a se vedea articolul 26 alin. (1) din Legea cu privire la Procuratură).

Curtea a reținut că la reglementarea competenței Adunării Populare a Găgăuziei de a propune candidați pentru funcția de procuror-șef al Procuraturii UTA Găgăuzia legislatorul trebuia să aibă în vedere rolul important al procurorilor în apărarea societății împotriva impunității și că aceștia acționează ca gardieni ai justiției (a se vedea HCC nr. 12 din 8 august 2023, § 74).

În exercițiul acestor atribuții, Codul de procedură penală îi solicită procurorului să acționeze cu imparțialitate și obiectivitate, în special atunci când decide dacă va intenta o urmărire penală și pe baza căror acuzații, dacă va renunța parțial sau total la învinuire, atât la etapa urmăririi penale, cât și la etapa judecării cauzei în fond. Mai mult, legislatorul trebuia să aibă în vedere că procurorii beneficiază de independență procesuală, care le oferă posibilitatea de a lua decizii în mod independent și unipersonal în cauzele pe care le gestionează. Independența procesuală a procurorului este asigurată prin garanții care exclud orice influență politică, financiară, administrativă sau de altă natură asupra procurorului legată de exercitarea atribuțiilor sale (a se vedea HCC nr. 25 din 29 octombrie 2020, § 40; HCC nr. 12 din 8 august 2023, § 72).

Din această perspectivă, Curtea a reținut că implicarea Adunării Populare, în calitate de organ reprezentativ local al UTA Găgăuzia, în procedura de numire în funcție a procurorilor contravine autonomiei instituționale a Procuraturii, garantate de articolul 124 alin. (1) din Constituție.

(ii) Cu privire la pretinsa încălcare a articolelor 125 alin. (3) și 125[1] alin. (1) și (3) din Constituție

Curtea a reținut că articolul 125 alin. (3) din Constituție prevede că procurorii sunt numiți în funcție de către Procurorul General, la propunerea Consiliului Superior al Procurorilor. Articolul 125[1] alineatele (1) și (3) din Constituție prevede competența exclusivă a Consiliului Superior al Procurorilor de a propune numirea în funcție a procurorilor și rolul Consiliului de garant al independenței și imparțialității procurorilor.

În jurisprudența sa, Curtea a subliniat importanța respectării competenței Consiliului Superior al Procurorilor în procedurile de numire în funcție a procurorilor. Astfel, fiind sesizată să verifice dacă competența unei Comisii instituite de Ministerul Justiției de a propune candidați pentru funcția de Procuror General afecta competența Consiliului Superior al Procurorilor, Curtea a constatat că, într-un final, Consiliul era obligat să selecteze un candidat din lista întocmită de Comisie. În acest sens, Curtea a notat că atât timp cât Consiliul nu poate selecta o candidatură din afara listei de candidați preselectați de Comisie, se poate afirma că aceasta din urmă intervine în mod substanțial în mandatul constituțional al Consiliului Superior al Procurorilor. Curtea a reținut că Constituția abilitează Parlamentul să definească, printr-o lege, procedurile generale care trebuie urmate de Consiliul Superior al Procurorilor. Pe de altă parte, Consiliul Superior al Procurorilor are un rol constituțional care nu trebuie uzurpat de către

Parlament. Consiliul ar trebui să urmeze legea, iar legislatorul ar trebui să nu-și depășească competența de legiferare pentru a împiedica Consiliul Superior al Procurorilor să-și exercite mandatul constituțional (a se vedea HCC nr. 13 din 21 mai 2020, §§ 80-81).

În această cauză, chiar dacă normele contestate prevăd că Consiliul Superior al Procurorilor decide în final dacă îi propune Procurorului General numirea în funcție a candidatului selectat de Adunarea Populară a Găgăuziei, articolul 26 alin. (6) din Legea cu privire la Procuratură îi permitea Adunării Populare să propună în mod repetat candidatul respins sau să organizeze un nou concurs. De fapt, normele contestate obligau Consiliul Superior al Procurorilor să examineze doar candidații propuși de Adunarea Populară, fără a avea posibilitatea să organizeze în mod autonom concursul și să propună numirea în funcție a candidatului ales.

De asemenea, Curtea a avut în vedere și faptul că în cazul expirării mandatului sau al vacanței funcției de procuror-șef al Procuraturii UTA Găgăuzia, articolul 25 alin. (3) din Legea cu privire la Procuratură îi permitea doar Adunării Populare să propună Consiliului Superior al Procurorilor un nou candidat. Pe de altă parte, până la numirea în funcție a unui nou procuror-șef, articolul 27^1 din Lege prevede că Procurorul General trebuie să numească în funcție un procuror-șef interimar, care trebuie aprobat de Consiliul Superior al Procurorilor la prima sa ședință. De asemenea, articolul 27^1 alin. (4) din Lege prevede că interimatul durează până la ocuparea funcției. Astfel, Curtea a reținut că competența exclusivă a Adunării Populare de a propune candidați pentru funcția de procuror-șef împreună cu lipsa unei perioade maxime a interimatului pentru funcția respectivă pot conduce la prelungirea îndelungată a interimatului funcției respective din cauza lipsei unei decizii politice în cadrul Adunării pe marginea candidaturii. Această situație afectează în mod semnificativ competența constituțională a Consiliului Superior al Procurorilor în domeniul numirii procurorilor în funcție.

(iii) Cu privire la pretinsa încălcare a articolului 111 alin. (1) din Constituție

Curtea a reținut că, potrivit articolului 1 alin. (1) din Constituție, Republica Moldova este un stat suveran, independent, unitar și indivizibil. În această logică, autonomia Găgăuziei, reglementată la articolul 111 din Constituție, este o autonomie locală specială, circumscrisă limitelor stabilite de Legea Supremă.

Articolul 111 alin. (1) recunoaște Găgăuziei calitatea de unitate teritorială autonomă cu statut special, având competența de a soluționa de sine stătător, în limitele Constituției, problemele cu caracter politic, economic și cultural, în interesul întregii populații. Prin urmare, competențele organelor reprezentative ale Găgăuziei - inclusiv Adunarea Populară - trebuie interpretate restrictiv, prin raportare la natura și obiectul autonomiei locale, și nu în sensul extinderii lor asupra instituțiilor naționale de rang constituțional, precum Procuratura.

Curtea a subliniat că articolul 124 alin. (1) din Constituție califică Procuratura drept o instituție publică autonomă în cadrul autorității judecătorești, parte a unei autorități constituționale naționale, care nu poate fi supusă autorităților locale sau politice. Prin urmare, numirea procurorilor nu poate constitui o atribuție legitimă a unei autorități reprezentative locale, nici măcar în cadrul unei autonomii speciale.

Mai mult, articolul 7 din Legea cu privire la Procuratură prevede expres că Procuratura este un sistem unitar, cuprinzând Procuratura Generală, procuraturile teritoriale și cele specializate. Procuratura UTA Găgăuzia reprezintă o procuratură teritorială, parte a acestei structuri unitare, nu o entitate distinctă sau separată, iar procurorii care activează în acest cadru au statut național.

Curtea a subliniat că orice competență a autorităților publice locale trebuie exercitată în conformitate cu Constituția, în special cu respectarea principiului statului unitar. Competența Adunării Populare a Găgăuziei de a selecta candidați pentru funcția de procuror-șef al Procuraturii UTA Găgăuzia sau de a interveni în numirea procurorilor ierarhic inferiori nu se încadrează în limitele competențelor administrației publice locale și nici ale unității teritoriale autonome cu statut special (politică, economică și culturală), ci implică o ingerință directă într-o competență rezervată exclusiv autorităților constituționale naționale. Prin urmare, normele contestate depășesc cadrul constituțional stabilit de articolul 111 alin. (1) din Constituție.

Raționamentele de mai sus sunt valabile și în cazul articolului 21 din Legea privind statutul juridic special al Găgăuziei.

Din acest motiv, Curtea a conchis că articolele 21 din Legea privind statutul juridic special al Găgăuziei și 25 alin. (3) și 26 din Legea cu privire la Procuratură contravin articolelor 111 alin. (1), 124 alin. (1), 125 alin. (3) și 125^1 alineatele (1) și (3) din Constituție.

Pornind de la argumentele invocate, Curtea a declarat *neconstituționale* articolele 21 din Legea nr. 344 din 23 decembrie 1994 privind statutul juridic special al Găgăuziei și 25 alin. (3) și 26 din Legea nr. 3 din 25 februarie 2016 cu privire la Procuratură.

4. Întreruperea prescripției tragerii la răspundere penală

La 16 aprilie 2025, Curtea Constituțională a pronunțat Hotărârea nr. 5 privind excepțiile de neconstituționalitate a articolului 60 alin. (4) din Codul penal, în redactarea anterioară Legii nr. 136 din 6 iunie 2024.

La originea cauzei se află sesizările privind excepțiile de neconstituționalitate a articolului 60 alin. (4) din Codul penal, în redactarea anterioară Legii nr. 136 din 6 iunie 2024, ridicate din oficiu de instanța de judecată.

Autorul excepțiilor a susținut că prevederile contestate obligă instanța de judecată să constate întreruperea prescripției de tragere la răspundere penală a inculpatului atunci când acesta a comis o infracțiune nouă, deși nu este pronunțată o hotărâre definitivă pe marginea acestei fapte. Autorul afirmă că până la pronunțarea unei hotărâri judecătorești definitive operează prezumția nevinovăției persoanei acuzate.

Autorul a pretins că pentru respectarea prezumției nevinovăției în contextul normei contestate judecătorul ar trebui să aștepte pronunțarea unei hotărâri definitive în cazul infracțiunii comise mai recent și să se pronunțe ulterior cu privire la împlinirea sau la întreruperea termenului de prescripție. Totodată, autorul a menționat că această soluție ar încălca dreptul părții vătămate de a avea parte de o examinare a procesului penal într-un termen rezonabil.

Curtea a reținut că aspectele de drept prezentate în sesizări în raport cu articolul 60 alin. (4) din Codul penal, în redactarea anterioară Legii nr. 136 din 6 iunie 2024, reclamă o analiză complexă în fond prin prisma articolului 21 din Constituție.

Curtea a menționat că articolul 21 din Constituție garantează principiul prezumției de nevinovăție, potrivit căruia orice persoană acuzată de comiterea unui delict este prezumată nevinovată până atunci când vinovăția sa va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar public, în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare apărării sale.

Curtea a notat că, din punct de vedere al naturii juridice, prescripția tragerii la răspundere penală constituie o cauză extinctivă de liberare de răspundere penală, care este determinată de trecerea timpului. Pe de o parte, prescripția impune un termen de decădere pentru organele judiciare din perspectiva tragerii la răspundere penală a persoanelor care comit infracțiuni, iar pe de altă parte, acest termen este apreciat de legislator ca fiind suficient de mare pentru ca societatea să uite faptele incriminate săvârșite și efectele acestora, ca urmare a diminuării treptate a impactului lor asupra relațiilor sociale.

Prerogativa statului de a trage la răspundere penală persoanele care comit infracțiuni nu mai poate fi pusă în operă dacă această acțiune nu este efectuată într-un anumit interval de timp. Astfel, prescripția răspunderii penale poate fi calificată drept o formă de sancționare a pasivității organelor statului.

Legislatorul a stabilit termene de prescripție a tragerii la răspundere penală în funcție de gravitatea infracțiunilor. Pentru liberarea de răspundere penală, termenul de prescripție trebuie să curgă fără intervenția vreunui act sau a unei circumstanțe de natură să readucă în conștiința publică fapta comisă.

Având în vedere că, potrivit articolului 72 alin. (3) lit. n) din Constituție, legislatorul are competența de a reglementa infracțiunile, pedepsele și regimul executării acestora, Curtea menționează că acesta are și prerogativa de a stabili motivele de întrerupere a prescripției răspunderii penale pe baza unor considerente de politică penală, care au ca efect liberarea de răspundere penală.

Curtea a notat că instanțele de judecată au competența de a stabili sensul textului de lege criticat prin simpla aplicare a regulilor de interpretare lingvistică și a principiilor incidente stabilite de Codul penal, pornind de la sensul textului criticat, în conformitate cu principiul prezumției nevinovăției.

De asemenea, în jurisprudența sa, Curtea Constituțională a reținut că legea penală nu poate să exceleze în texte explicative. Oricât de clar ar fi redactată o normă juridică, în orice sistem de drept există un element inevitabil de interpretare judiciară, inclusiv într-o normă de drept penal. Astfel, rolul decizional acordat instanțelor de judecată urmărește tocmai înlăturarea dubiilor care persistă cu ocazia interpretării normelor.

Curtea a notat că dacă în procesul judecării cauzei se atestă dificultăți la aplicarea normelor de drept material sau procedural, instanța de judecată îi poate solicita Curții Supreme de Justiție, din oficiu sau la cererea părților, emiterea unui aviz consultativ cu privire la aplicarea legislației. Avizul consultativ poate fi solicitat de către instanța de judecată care examinează cauza dacă (i) norma de drept urmează a fi aplicată în cauza examinată în instanța de judecată; (ii) lămurirea problemei de drept este determinantă pentru soluționarea cauzei și se referă la dificultăți de aplicare a normei de drept susceptibile de interpretări diferite și (iii) problema este nouă, interpretarea dată problemei de drept nu a fost explicată anterior de către Curtea Supremă de Justiție.

Din aceste considerente, Curtea a constatat că textul contestat nu afectează articolul 21 din Constituție, din perspectiva argumentelor invocate în sesizare.

Pornind de la cele menționate, Curtea a *recunoscut constituțional* textul „prescripția se va întrerupe dacă [...] persoana va săvârși o infracțiune” din articolul 60 alin. (4) din Codul penal, în redactarea anterioară Legii nr. 136 din 6 iunie 2024.

La această hotărâre doi judecători constituționali au expus opinii separate. Opinia separată a judecătorului Vladimir Țurcan și opinia concordantă a judecătoarei Liuba Șova au fost formulate în temeiul articolelor 27 alin. (5) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și 67 din Codul jurisdicției constituționale.

5. Suspendarea licenței pentru activitatea de furnizare a gazelor naturale

La 16 aprilie 2025, Curtea Constituțională a pronunțat Hotărârea nr. 6 privind excepția de neconstituționalitate a articolului V alin. (1) din Legea nr. 429 din 28 decembrie 2023 pentru modificarea unor acte normative.

La originea cauzei s-a aflat sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a articolului V alin. (1) din Legea nr. 429 din 28 decembrie 2023 pentru modificarea unor acte normative.

Curtea a decis să examineze sesizarea în fond, prin prisma articolelor 46 și 54 din Constituție.

Curtea a observat că legislatorul a modificat Legea cu privire la gazele naturale și a pus în sarcina titularilor de licențe pentru activitatea de furnizare a gazelor naturale următoarele obligații: (*i*) să dispună, [...] pe toată perioada valabilității licenței, de suma de 1 000 000 de lei; și (*ii*) persoanele care dețin astfel de licențe să fie avizate în mod pozitiv de Serviciul de Informații și Securitate și de către Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor sub aspectul riscurilor aferente securității statului, spălării banilor și finanțării terorismului. În cazul în care titularul de licență nu prezenta în termen documentele confirmative privind respectarea obligațiilor menționate, Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică decidea suspendarea licenței până la îndeplinirea acestor cerințe.

Curtea a reținut că prevederile contestate făceau dependentă continuarea activității de furnizare a gazelor naturale de îndeplinirea unor condiții impuse de dispozițiile unei legi intrate în vigoare după obținerea licenței.

În analiza sa, Curtea a făcut trimitere la principiile generale privind protecția proprietății, deduse din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului. Pe baza acestor principii, garantate la nivel național de articolul 46 din Constituție, Curtea a examinat dacă prevederea contestată respectă standardul calității legii, dacă urmărește un scop legitim și dacă asigură un echilibru corect între interesele generale ale comunității și protecția dreptului de proprietate privată.

(i) Dacă normele contestate respectă standardul calității legii. Curtea a notat că prevederile supuse controlului constituționalității îndeplinesc condiția accesibilității, deoarece se regăsesc în Legea nr. 429/2023, publicată la 29 decembrie 2023 în Monitorul Oficial al Republicii Moldova. De asemenea, Curtea nu a constatat vreo incertitudine legată de claritatea și de previzibilitatea normelor contestate. Prin urmare, Curtea a reținut că prevederile legale analizate îndeplinesc exigențele calității legii.

(ii) Existența unui scop legitim și legătura rațională dintre acesta și prevederea contestată. Curtea a admis că prin impunerea unei cerințe de sustenabilitate financiară și a avizelor din partea autorităților relevante ale statului sub aspectul prevenirii riscurilor de spălare a banilor și finanțării terorismului dispozițiile contestate au urmărit realizarea mai multor scopuri legitime menționate în articolul 54 alin. (2) din Constituție, inclusiv asigurarea securității naționale, a bunăstării economice a țării și a drepturilor altor persoane.

(iii) Dacă normele contestate respectă un echilibru corect între interesele generale ale comunității și protecția dreptului de proprietate privată. Curtea a notat că condiția deținerii unui capital minim în mărime de 1 000 000 lei pentru continuarea desfășurării activității de furnizare a gazelor naturale urmărea să asigure viabilitatea financiară a solicitanților/titularilor de licențe pentru furnizarea gazelor naturale.

Cu referire la avizul pozitiv al Serviciului de Informații și Securitate și al Serviciului Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor, Curtea a notat că avizul autorităților speciale se circumscrie unor riscuri majore pentru economia și securitatea energetică a statului și, în acest sens, se limitează la prevenirea riscurilor la adresa securității naționale, a riscurilor de spălare a banilor ori de finanțare a terorismului. Având în vedere domeniul de aplicare limitat al avizului și remediile disponibile, Curtea nu a constatat caracterul disproporționat al măsurii în raport cu scopul urmărit.

Pornind de la cele menționate, Curtea a *recunoscut constituțional* articolul V alin. (1) din Legea nr. 429 din 28 decembrie 2023 pentru modificarea unor acte normative.

6. Remunerația compensatorie pentru copia privată

La 10 iunie 2025, Curtea Constituțională a pronunțat Hotărârea nr. 7 privind controlul de constituționalitate al unor prevederi din Legea nr. 230 din 28 iulie 2022 privind dreptul de autor și drepturile conexe.

La originea cauzei se află sesizarea privind controlul de constituționalitate al articolelor 4 alin. (1) literele f), h), k) și n), 71 alin. (4), 74 alin. (5), ale textelor „sau" din articolul 83 alin. (1), „în mod separat" din articolul 83 alin. (2) și „în conformitate cu decizia de avizare emisă de AGEPI" din articolul 83 alin. (3), precum și al articolelor 84 alin. (1) literele f) și h), 84 alin. (5), 85 alineatele (2) și (4), 90 alin. (3), 91, 96 alin. (3), 103 alin. (5) lit. a), 106 alin. (3), 110 alin. (1), 118 alin. (1), 123 alineatele (2) și (5) și al Anexei din Legea nr. 230 din 28 iunie 2022 privind dreptul de autor și drepturile conexe.

La etapa verificării admisibilității sesizării, Curtea a reținut spre examinare în fond doar capătul referitor la controlul constituționalității articolului 71 alin. (4) și Anexei la Legea nr. 230 din 28 iunie 2022 privind dreptul de autor și drepturile conexe. În acest context, autorul sesizării a subliniat caracterul incomplet al listei suporturilor, echipamentelor și dispozitivelor pentru care se încasează o remunerație compensatorie pentru copia privată.

Curtea a reținut că, potrivit articolului 11 lit. a) din Lege, autorul sau titularul dreptului de autor are dreptul patrimonial exclusiv să permită sau să interzică utilizarea operei sale, inclusiv prin reproducerea acesteia. Totodată, și titularii drepturilor conexe dețin un drept patrimonial exclusiv de a autoriza sau de a interzice reproducerea operei protejate. Astfel, Legea privind

dreptul de autor și drepturile conexe stabilește că interpretul are dreptul patrimonial exclusiv de a autoriza sau de a interzice reproducerea interpretării sau a execuției sale fixate (articolul 42 alin. (1) lit. b)), că producătorul de fonograme are dreptul patrimonial exclusiv de a autoriza sau de a interzice reproducerea prin orice mijloc și sub orice formă a propriilor fonograme (articolul 43 lit. a)), că producătorul de videograme are dreptul patrimonial exclusiv de a autoriza sau de a interzice reproducerea prin orice mijloc și sub orice formă a propriilor videograme (articolul 44 lit. a)) și că organizațiile de radiodifuziune și de televiziune au dreptul patrimonial exclusiv de a autoriza sau de a interzice reproducerea prin orice mijloc și sub orice formă a propriilor emisiuni și servicii de programe de radiodifuziune sau de televiziune fixate pe orice fel de suport, indiferent dacă au fost transmise prin fir sau fără fir, inclusiv prin cablu sau satelit (articolul 45 alin. (1) lit. b)).

Totuși, articolul 56 din Lege stabilește câteva excepții de la dreptul de reproducere al titularilor drepturilor de proprietate intelectuală. Astfel, litera b) de la articolul 56 reglementează că sunt permise fără consimțământul autorului, al titularului dreptului de autor sau drepturilor conexe, cu plata unei remunerații compensatorii, reproducerile pe orice echipament sau suport material realizate de către o persoană fizică pentru uz personal și în scopuri care nu sunt direct sau indirect comerciale, în condițiile articolului 71 din Lege.

Potrivit articolului 71 alin. (3) și (4), remunerația compensatorie se achită de către persoanele fizice și juridice care importă sau produc echipamente și suporturi materiale utilizabile pentru efectuarea unor asemenea reproduceri. Lista echipamentelor și a suporturilor materiale pentru care se achită remunerația compensatorie pentru copia privată, identificată conform Nomenclaturii combinate a mărfurilor, aprobată prin Legea nr. 172/2014, este stabilită în anexa la Legea privind dreptul de autor și drepturile conexe. Curtea a observat că anexa la Lege conține o listă limitată de 10 dispozitive și echipamente pentru care se achită remunerația compensatorie pentru copia privată. Orice alte echipamente, aparate sau suporturi de date care nu sunt incluse în anexă nu sunt supuse obligației de plată a compensației, chiar dacă pot fi utilizate pentru efectuarea de copii private.

În aceste condiții, având în vedere că dreptul de reproducere, prevăzut la articolele 11 lit. a), 42 alin. (1) lit. b), 43 lit. a), 44 lit. a) și 45 alin. (1) lit. b) din Lege, constituie o expresie a dreptului de proprietate intelectuală, Curtea a reținut că limitarea acestuia prin articolul 71 alin. (4) și Anexa la Legea privind dreptul de autor și drepturile conexe reprezintă o ingerință în dreptul de proprietate, garantat de articolul 46 alin. (1) din Constituție.

Curtea a reținut că excepția privind copia privată le permite persoanelor fizice să realizeze copii ale operelor protejate pentru uz personal, fără a necesita o autorizare prealabilă din partea titularului dreptului de reproducere. Totuși, deoarece această excepție restricționează dreptul titularului de a controla copierea operei sale și de a obține beneficii de pe urma utilizării acesteia, ea generează un prejudiciu.

Curtea a observat că dreptul la reproducere, fiind un drept relativ, poate fi supus unor limitări, inclusiv excepției privind copia privată. Totuși, aplicarea acestei excepții presupune ca legislatorul să prevadă un mecanism de compensare echitabilă pentru titularii de drepturi. Prin urmare, Curtea a constatat că problema centrală în cauza examinată este identificarea echipamentelor utilizate cel mai frecvent pentru realizarea de copii private și verificarea includerii acestora în lista prevăzută în Anexa la Lege. O concluzie în această privință poate fi

formulată doar pe baza unei analize a riscurilor de copiere asociate acestor echipamente și a modului în care acestea sunt utilizate de către consumatori.

Curtea a reținut că riscul de copiere este considerabil, mai ales în mediul digital, și că, având în vedere caracterul privat al acestor copii, exercitarea unui control eficient sau detectarea actelor de copiere este extrem de dificilă, dacă nu chiar imposibilă. Din acest motiv, Curtea a constatat că instituirea unor prezumții relative privind copia privată de către legislator este justificată. În acest context, în cauza *Amazon.com International Sales și alții*, C-521/11, 11 iulie 2013, § 51, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a reținut că sistemele de remunerare pentru copia privată sunt, în mod inevitabil, imperfecte pentru majoritatea suporturilor de înregistrare. Această imperfecțiune derivă din imposibilitatea practică de a determina cu exactitate ce operă a fost copiată, de către cine și pe ce suport. În acest sens, Curtea de Justiție a precizat că simpla capacitate tehnică a dispozitivelor de a realiza copii este suficientă pentru a justifica aplicarea redevenței pentru copia privată. Această concluzie se bazează pe prezumția că utilizatorii beneficiază integral de funcțiile echipamentelor lor, inclusiv de cea de reproducere. Prezumția operează atât timp cât echipamentele respective sunt puse la dispoziția persoanelor fizice în calitate de utilizatori privați (a se vedea *Padawan*, C-467/08, 21 octombrie 2010, §§ 55 și 56).

Referitor la practicile utilizatorilor privind echipamentele care permit realizarea de copii private, în concluziile sale prezentate la 23 septembrie 2021, în cauza *Austro-Mechana v. Strato AG*, C-433/20, Avocatul General a remarcat că comportamentul utilizatorilor este în continuă schimbare. Astfel, într-o cauză privind practicile utilizatorilor din Austria, acesta a constatat că majoritatea copiilor private sunt realizate pe dispozitive precum telefoanele *smart* și tabletele, utilizate frecvent împreună cu servicii de stocare în *cloud*. De asemenea, domnia sa a observat o scădere a vânzărilor de suporturi fizice, cu excepția telefoanelor mobile, și o tendință crescătoare de utilizare a serviciilor *cloud* pentru realizarea copiilor private și/sau pentru *streaming* (a se vedea § 68 din concluzii). În acea cauză, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a acceptat, în principiu, constatările Avocatului General și a precizat că fiecare etapă a procesului de încărcare și descărcare a conținutului protejat prin drepturi de autor în *cloud* - de pe dispozitive sau suporturi precum telefoanele *smart* - constituie o reproducere a acelui conținut (a se vedea *Austro-Mechana*, C-433/20, 24 martie 2022, §§ 17 și 52).

În lumina acestor constatări, Curtea a apreciat că ele sunt aplicabile, *mutatis mutandis*, și în cauza examinată. Nu există niciun motiv pentru a considera că situația de față diferă semnificativ de cea analizată în cauzele respective. În acest context, Curtea a reținut că considerentele citate susțin unul dintre argumentele principale ale sesizării, și anume că reglementările contestate nu reușesc să țină pasul cu progresul tehnologic și nu includ toate echipamentele utilizate pentru realizarea de copii private. În consecință, multe echipamente rămân în afara schemei de compensare pentru copia privată. Hotărârile analizate indică, în special, că numeroase dispozitive, precum *smart* TV-urile și serviciile *cloud*, sunt utilizate pentru stocarea și accesarea conținutului protejat. Totuși, acestea nu sunt incluse în schema remunerației compensatorii prevăzută de normele contestate.

Având în vedere aceste circumstanțe, Curtea a stabilit omisiunea articolului 71 alin. (4) și a Anexei la Legea nr. 230 din 28 iunie 2022 de a reglementa un mecanism de ajustare periodică a listei de echipamente supuse remunerației compensatorii, ținând cont de progresul tehnologic, de diversificarea constantă a mijloacelor de reproducere, precum și de alți factori relevanți care

ar putea influența gama de echipamente, dispozitive și suporturi utilizate pentru realizarea copiilor private.

Pornind de la argumentele invocate, Curtea *a declarat neconstituțională* omisiunea articolului 71 alin. (4) și a Anexei la Legea nr. 230 din 28 iunie 2022 privind dreptul de autor și drepturile conexe de a reglementa un mecanism de ajustare periodică a listei de echipamente supuse remunerației compensatorii, ținând cont de progresul tehnologic, de diversificarea constantă a mijloacelor de reproducere, precum și de alți factori relevanți care ar putea influența gama de echipamente, dispozitive și suporturi utilizate pentru realizarea copiilor private.

7. Creanța unui creditor față de debitorii solidari insolvabili

La 24 iunie 2025, Curtea Constituțională a pronunțat Hotărârea nr. 8 privind excepția de neconstituționalitate a textului „nicio reducere a sumei creanței prevăzute în tabelul de creanțe nu va fi făcută în vreunul dintre tabelele de creanțe ale debitorilor, până ce creditorul nu este pe deplin satisfăcut, în mijloace bănești sau în bunuri" din articolul 142 alin. (10) din Legea insolvabilității.

Curtea a observat că autoarea susține că norma contestată îi obligă pe debitorii solidari insolvabili să achite integral valoarea creanței față de creditor. Mai mult, această normă nu doar creează o premisă de favorizare a unuia dintre creditori de a obține de la debitorii solidari mai mult decât valoarea creanței pretinse, dar și interzice actualizarea tabelelor definitive ale creanțelor prin reducerea creanței care i-a fost distribuită acestuia sau pe care acesta le-a cesionat în mod legal. Așadar, deși stingerea parțială a creanței de către un debitor solidar conduce la reducerea creanței reale a creditorului, norma contestată nu permite reducerea creanței prevăzute în tabelul de creanțe până la achitarea integrală a acesteia. De asemenea, autoarea a menționat că norma contestată afectează grav drepturile sale în comparație cu creditorii care au creanțe parțial satisfăcute, deoarece la adunarea creditorilor votarea se face după principiul „un leu creanță validată este egală cu un vot". Prin urmare, un creditor va avea același număr de voturi pe tot parcursul procesului și va acționa cu capacitate deplină, chiar dacă creanța acestuia va fi diminuată treptat odată cu stingerea parțială a creanței. Așadar, un creditor majoritar va influența procedura de insolvabilitate dispunând de același număr de voturi pe tot parcursul procesului de insolvabilitate, chiar dacă creanța sa a fost stinsă parțial.

În această cauză, Curtea a observat că legislatorul național le-a recunoscut calitatea de creditor persoanelor fizice și juridice care dețin un drept de creanță asupra patrimoniului debitorului insolvabil și care, fie că sunt asigurați cu garanții reale (creditori garantați), fie că nu dețin astfel de garanții (creditori chirografari), sunt grupați în clase și ranguri. Creanțele recunoscute de administratorul insolvabilității/lichidator se includ în tabelul definitiv al creanțelor cu precizarea că sunt chirografare, garantate, sub condiție, scadente sau nescadente, cu menționarea creditorului, a sumei solicitate de acesta și a sumei acceptate de administrator. Creditorii persoanei insolvabile, în funcție de clasă și rang, sunt supuși unui tratament juridic egal, fără discriminări, pentru a suporta, în mod proporțional, eventualele prejudicii pe care le-ar putea provoca debitorul lor comun.

În pofida reglementărilor privind tratamentul egal, legislatorul a stabilit că, spre deosebire de alți creditori, creditorul căruia pentru aceeași prestație îi sunt datori debitori solidari va fi menținut în tabelele de creanțe ale debitorilor insolvabili cu suma inițială a creanței până ce

„nu este pe deplin satisfăcut", chiar dacă, între timp, s-au făcut repartiții intermediare de către unul sau mai mulți debitori solidari sau creditorul însuși a cesionat parțial creanța către o altă persoană.

Din analiza comparativă a situației unui simplu creditor cu cea a creditorului care are debitori solidari, Curtea a reținut că norma contestată creează o situație favorabilă pentru creditorii care au debitori solidari. Acest avantaj se manifestă nu doar prin faptul că ei ar putea participa la ședințele adunării creditorilor și să voteze pentru chestiunile de pe ordinea de zi cu numărul inițial de voturi, chiar dacă creanța a fost parțial stinsă/cesionată, dar și prin faptul că ei au posibilitatea de a fi satisfăcuți în proporții ce depășesc valoarea totală a prestației din contul patrimoniului debitorilor solidari.

Curtea a notat că respectarea principiului egalității presupune acordarea acelorași avantaje tuturor persoanelor aflate în situații similare, cu excepția cazului în care se demonstrează că tratamentul diferențiat este justificat în mod obiectiv și rezonabil. Această condiție demonstrează că principiul egalității nu are în vedere interzicerea oricărui tratament diferențiat, ci doar a tratamentelor diferențiate nejustificate.

Așadar, Curtea a conchis că norma contestată avantajează creditorii unor obligații solidare în raport cu ceilalți creditori prin menținerea creanței la valoarea înscrisă inițial în tabelul de creanțe al fiecărui debitor insolvabil, chiar dacă acești creditori au fost parțial satisfăcuți de unul sau mai mulți debitori solidari și chiar dacă suma prestațiilor achitate depășește valoarea întregii creanțe. Mai mult, creditorul unei obligații solidare care și-a cesionat parțial creanța sau a fost satisfăcut parțial prin distribuții intermediare continuă să participe la adunarea creditorilor a fiecărui debitor solidar cu numărul de voturi pe care l-a avut în cadrul validării creanțelor, chiar dacă creanța lui s-a redus, pe când creanțele celorlalți creditori de aceeași clasă sau de același rang față de debitorul insolvabil vor fi ajustate la noile realități, reducându-li-se în mod proporțional și numărul de voturi pe care le au în cadrul adunării creditorilor.

Curtea a constatat că norma criticată instituie un tratament diferențiat între creditori și este lipsită de un scop legitim prevăzut de articolul 54 alin. (2) din Constituție.

În lipsa unui scop legitim, Curtea a constatat o intruziune în dreptul de proprietate al creditorului, care nu îndeplinește condiția impusă de articolele 16 și 54 alin. (2) din Constituție. Prin urmare, textul „nicio reducere a sumei creanței prevăzute în tabelul de creanțe nu va fi făcută în vreunul dintre tabelele de creanțe ale debitorilor, până ce creditorul nu este pe deplin satisfăcut, în mijloace bănești sau în bunuri" din articolul 142 alin. (10) din Legea insolvabilității este neconstituțional.

Pornind de la cele menționate, Curtea a *declarat neconstituțional* textul „nicio reducere a sumei creanței prevăzute în tabelul de creanțe nu va fi făcută în vreunul dintre tabelele de creanțe ale debitorilor, până ce creditorul nu este pe deplin satisfăcut, în mijloace bănești sau în bunuri" din articolul 142 alin. (10) din Legea insolvabilității.

8. Plafonarea despăgubirii acordate de angajator în cazul concedierii ilegale a salariatului

La 22 iulie 2025, Curtea Constituțională a pronunțat Hotărârea nr. 9 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 90 alin. (2) lit. a) din Codul muncii.

Autorii excepției au invocat că legislatorul a plafonat despăgubirile care pot fi acordate salariatului de către angajator în cazul eliberării nelegitime din serviciu. Această plafonare a fost instituită prin Legea nr. 243 din 28 iulie 2022. Astfel, dacă salariatul lipsește de la locul de muncă, ca urmare a eliberării din serviciu, o perioadă mai mare de 12 luni sau în cazul suportării unui prejudiciu mai mare, acesta nu va putea pretinde plata unei despăgubiri mai mari de 12 salarii medii lunare ale sale. Norma contestată împiedică instanța de judecată să aibă în vedere prejudiciul suportat de salariat și încurajează concedierile ilegale, de vreme ce angajatorul poate anticipa costurile în caz de plată a despăgubirilor. Autorii consideră că legislatorul nu a avut în vedere faptul că absența forțată de la locul de muncă, în situația reglementată de norma contestată, se datorează exclusiv culpei angajatorului.

Curtea a examinat sesizările din perspectiva articolelor 43 și 54 din Constituție.

Curtea a reținut că articolul 43 alin. (1) din Constituție prevede că orice persoană are dreptul la muncă, la libera alegere a muncii, la condiții echitabile și satisfăcătoare de muncă, precum și la protecția împotriva șomajului. Curtea a reținut că competența legislatorului în domeniul reglementării motivelor de încetare a raporturilor de muncă sau stabilirii mecanismelor de compensare a despăgubirilor în cazul concedierii ilegale a salariatului este limitată de exigențele articolului 43 din Constituție.

Constituția nu protejează dreptul salariatului la menținerea locului de muncă obținut, legislatorului, în baza articolului 72 alin. (3) lit. j) din Constituție, îi revine sarcina să reglementeze prin lege organică regimul general privind raporturile de muncă, inclusiv să prevadă mecanisme de protecție împotriva concedierilor ilegale. În acest domeniu, legislatorul trebuie să aibă în vedere interesele salariaților care urmăresc să fie restabiliți în situația anterioară concedierii ilegale, interesele angajatorilor care urmăresc să nu suporte consecințe disproporționate și interesul public de a asigura un mediu juridic adecvat relațiilor dintre salariați și angajatori, care să contribuie la crearea de condiții pentru creșterea calității vieții.

Potrivit articolului 24 din Carta Socială Europeană (revizuită), în vederea asigurării exercitării efective a dreptului la protecție în caz de concediere, părțile se angajează să recunoască (a) dreptul lucrătorilor de a nu fi concediați fără un motiv valabil legat de aptitudinea sau conduita acestora, sau de cerințele de funcționare a întreprinderii, a instituției sau a serviciului și (b) dreptul lucrătorilor concediați fără un motiv valabil la o indemnizație adecvată sau la o altă reparație corespunzătoare.

Calitatea legii – întrucât în argumentele prezentate în sesizări autorii s-au concentrat pe caracterul disproporționat al măsurii contestate, Curtea a reținut că textul contestat este formulat în mod clar.

Existența unui scop legitim și legătura rațională dintre acesta și prevederea contestată – potrivit Parlamentului, plafonarea despăgubirilor pentru eliberarea nelegitimă din serviciu urmărește să asigure examinarea litigiilor de muncă în termen de 30 de zile, așa cum prevede articolul 355 alin. (4) din Codul muncii, și, în același timp, să descurajeze cazurile în care salariații concediați ilegal tergiversează procesele judiciare. De asemenea, plafonarea despăgubirilor urmărește să protejeze dreptul de proprietate al angajatorului. Lipsa unui plafon

al despăgubirilor ar conduce la situația în care angajatorul ar trebui să achite despăgubiri pentru întreaga perioadă de absență forțată de la locul de muncă a salariatului concediat ilegal.

Așa cum rezultă din argumentele Parlamentului, Curtea a constatat că norma contestată limitează dreptul la muncă al salariaților în favoarea respectării termenului legal de examinare a litigiilor de muncă și protejării dreptului de proprietate al angajatorilor.

Cu privire la existența unei legături raționale dintre plafonarea despăgubirii și asigurarea examinării în regim prioritar a litigiilor de muncă și descurajarea cazurilor în care salariații concediați ilegal tergiversează procesele judiciare, Curtea a avut în vedere argumentul Parlamentului potrivit căruia statul are un interes de a asigura soluționarea cu celeritate a litigiilor de muncă și că prin plafonarea despăgubirilor în litigiile de muncă statul urmărește realizarea acestui obiectiv.

Curtea a recunoscut că tergiversarea proceselor judiciare poate conduce la despăgubiri disproporționate. Totuși, Curtea a reținut că, la modul abstract, tergiversarea proceselor judiciare nu poate fi imputată exclusiv salariatului, de vreme ce statul, prin intermediul instanțelor judecătorești, gestionează instrumentele care pot asigura soluționarea litigiilor de muncă în termenul legal. De altfel, potrivit jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, articolele 1 și 6 § 1 din Convenție le impune statelor contractante obligația de a-și organiza sistemele judiciare astfel încât instanțele lor să poată îndeplini toate exigențele, inclusiv obligația de a judeca cauzele într-un termen rezonabil (*Bieliński v. Polonia*, 21 iulie 2022, § 43). Totodată, litigiile de muncă, prin natura lor, pretind o soluționare rapidă, având în vedere că prin concediere salariatul își pierde mijloacele de subzistență (*Polyakh și alții v. Ucraina*, 17 octombrie 2019, § 193).

Curtea a constatat că, potrivit articolului 9 alin. (1) din Codul de procedură civilă, instanței judecătorești îi revine „un rol diriguitor” în organizarea și desfășurarea procesului, ale cărui limite și al cărui conținut sunt stabilite de Cod și de alte legi. De asemenea, articolul 61 din Cod îi permite instanței de judecată să pună capăt oricărui abuz de drepturi prin care se urmărește tergiversarea procesului sau inducerea sa în eroare. Totodată, la cererea părții interesate, să oblige partea procesului care folosește cu rea-credință drepturile procedurale să repare prejudiciul cauzat și să sancționeze participanții la proces care exercită drepturile procedurale în mod abuziv.

Prin urmare, Curtea a constatat lipsa unei legături raționale între plafonarea despăgubirilor și obiectivul asigurării examinării litigiilor de muncă cu celeritate și descurajării cazurilor în care salariații concediați ilegal tergiversează procesele judiciare.

Cu privire la existența unei legături raționale dintre plafonarea despăgubirii și protejarea dreptului de proprietate al angajatorilor, Curtea a reținut că stabilirea unei limite maxime a despăgubirilor care pot fi solicitate de salariatul concediat ilegal este aptă să asigure că angajatorul nu va achita despăgubiri disproporționate și se circumscrie scopului protecției drepturilor și libertăților altor persoane prevăzut de articolul 54 alin. (2) din Constituție. Așadar, Curtea a conchis că există o legătură rațională între plafonarea despăgubirilor și protejarea dreptului de proprietate al angajatorilor.

Proporționalitatea - Curtea a observat, pe de o parte, că concedierea ilegală îi provoacă salariatului prejudicii materiale și morale. Lipsirea salariatului în mod ilegal de locul de muncă conduce inevitabil la pierderea sursei de venit. Această măsură afectează, de regulă, securitatea

economică și psihologică a salariatului, iar, în anumite cazuri, poate provoca alte prejudicii materiale asociate concedierii.

Pe de altă parte, obligația achitării despăgubirilor pentru perioade îndelungate pentru concedierea ilegală afectează dreptul de proprietate al angajatorului. Deși angajatorul este cel care trebuie să răspundă pentru concedierea ilegală a salariatului, acesta are un interes ca dreptul său de proprietate să fie restrâns doar în măsura în care acest lucru este necesar și presupune plata unor prejudicii proporționale.

În acest sens, în materia reglementării mecanismelor de compensare, legislatorul are sarcina de a asigura un echilibru corect între cele două drepturi aflate în conflict.

Curtea a reținut că plafonarea despăgubirii la cel mult 12 salarii medii lunare ale salariatului în cazul eliberării ilegale poate permite situații în care despăgubirile acordate nu acoperă prejudiciul suferit. Acesta este cazul salariaților care obțin hotărâri judecătorești prin care se constată caracterul ilegal al concedierii din serviciu după expirarea a 12 luni de la decizia angajatorului.

De asemenea, Curtea a avut în vedere constatările Comitetului European al Drepturilor Sociale, care a susținut că plafonarea despăgubirilor oferă predictibilitate angajatorilor pentru cazurile de concediere ilegală a angajaților, de vreme ce le permite să facă o estimare pragmatică, bazată pe o analiză cost-beneficiu, a sarcinii financiare a acestei măsuri, și că în unele situații acest fapt ar putea încuraja concedierile ilegale (*Confederaţia Generală a Forţei de Muncă v. Franţa* din 23 martie 2022, § 160).

Mai mult, Curtea a notat că plafonarea despăgubirilor limitează marja discreționară a instanțelor de judecată la soluționarea cauzelor, deoarece le împiedică să aibă în vedere circumstanțele individuale ale concedierilor ilegale și prejudiciul material suferit de salariat. Norma contestată obligă instanțele de judecată să măsoare prejudiciul suferit de salariat din perspectiva perioadei absenței forțate de la locul de muncă, fără să țină cont de circumstanțele particulare ale cauzei și de prejudiciul real suferit de salariat.

Cât privește disponibilitatea mecanismelor de compensare alternative, Curtea a observat că în cazurile de concediere abuzivă salariații nu pot solicita compensarea adecvată a prejudiciilor materiale suferite în baza răspunderii civile delictuale din Capitolul XXXIII din Codul civil, de vreme ce articolul 1999 alin. (2) din Cod prevede că dispozițiile capitolului respectiv nu se aplică în cazurile în care aplicarea lor ar contraveni altor dispoziții legale.

Cu privire la argumentul că plafonarea despăgubirilor este justificată prin dreptul salariatului concediat ilegal de a solicita plata unei indemnizații de șomaj, în condițiile Legii nr. 105 din 14 iunie 2018 cu privire la promovarea ocupării forței de muncă și asigurarea de șomaj, Curtea a reținut că are în vedere faptul că indemnizația de șomaj se acordă pentru perioade de la cinci la nouă luni calendaristice în funcție de stagiul de cotizare al solicitantului și că cuantumul indemnizației este 40% din venitul mediu lunar asigurat al persoanei, realizat în ultimele 12 luni din ultimele 24 de luni calendaristice premergătoare datei înregistrării, fără a putea depăși cuantumul salariului mediu lunar pe economie pentru anul precedent (a se vedea articolul 45 alineatele (1) și (2) din Lege). Curtea a reținut că indemnizația de șomaj urmărește să ofere un sprijin financiar persoanelor care au rămas fără loc de muncă, pentru a le asigura un minim necesar de trai pentru perioada în care își caută un loc de muncă. Această măsură mai urmărește

să atenueze impactul economic al pierderii locului de muncă și contribuie la reintegrarea persoanei pe piața muncii.

Curtea a reținut că legislatorul poate avea în vedere perioada în care salariatul concediat ilegal a beneficiat de indemnizație de șomaj pentru a limita despăgubirea pentru absența forțată de la locul de muncă al salariatului. Totuși, de vreme ce indemnizația de șomaj urmărește obiective diferite, Curtea a reținut că aceasta nu este în măsură să repare eventuale prejudicii suferite de salariat în legătură cu concedierea sa în mod ilegal.

Astfel, în cazurile de concediere abuzivă legislația nu prevede alte mecanisme de compensare deplină a prejudiciilor suferite de angajat ca urmare a concedierii.

Cu privire la faptul că plafonarea despăgubirilor ar urmări să protejeze dreptul de proprietate al angajatorului, Curtea a admis că în unele cazuri despăgubirile salariale pot constitui o sarcină economică pentru angajator și că, în cazuri justificate, legislatorul ar putea stabili mecanisme apte să evite o sarcină excesivă pentru angajator.

Totuși, Curtea a notat că acest interes poate fi realizat prin mijloace mai puțin intruzive decât prin plafonarea despăgubirilor. De exemplu, angajatorul ar putea fi obligat la plata despăgubirilor pentru perioadele în care salariatul nu a realizat niciun venit, cuprinse între data concedierii și data soluționării litigiului. De asemenea, legislatorul are competența să stabilească posibilitatea compensării diferenței între venitul care i se cuvine salariatului concediat ilegal și venitul realizat la un alt loc de muncă în perioada de concediere. Curtea a considerat că aceste măsuri alternative sunt apte să asigure realizarea obiectivelor urmărite de legislator, însă limitează mai puțin drepturile salariatului.

Având în vedere cele menționate, Curtea a constatat că textul „într-o mărime care nu va depăși 12 salarii medii lunare ale salariatului” din articolul 90 alin. (2) lit. a) din Codul muncii contravine raționamentului coroborat dedus din articolele 43 și 54 din Constituție și urmează a fi declarat neconstituțional.

Date fiind concluziile sale, Curtea a trimis o Adresă Parlamentului pentru stabilirea unui mecanism care sa prevadă acordarea unei despăgubiri adecvate în cazul concedierii ilegale a salariatului.

Pornind de la argumentele invocate, Curtea a *declarat neconstituțional* textul „într-o mărime care nu va depăși 12 salarii medii lunare ale salariatului” din articolul 90 alin. (2) lit. a) din Codul muncii.

Până la modificarea legii de către Parlament, instanțele judecătorești vor stabili mărimea despăgubirii în funcție de prejudiciul suportat de salariat ca urmare a absenței forțate de la serviciu, având în vedere circumstanțele particulare ale cazului, inclusiv exercitarea drepturilor procedurale de către părți cu bună-credință. De asemenea, instanțele vor avea competența să compenseze diferența dintre venitul care i se cuvine salariatului concediat ilegal și venitul realizat la un alt loc de muncă în perioada de concediere, după caz, a indemnizației de șomaj.

La această hotărâre judecătoarea Liuba Șova a formulat o opinie separată, în temeiul articolului 36 alin. (5) din Legea cu privire la Curtea Constituțională.

9. Amnistierea deținuților pe viață

La 24 iulie 2025, Curtea Constituțională a pronunțat Hotărârea nr.10 privind controlul constituționalității articolului I punctul 4 din Legea nr. 74 din 31 martie 2022, articolului II din Legea nr. 247 din 29 iulie 2022 și articolului VII din Legea nr. 316 din 17 noiembrie 2022.

La originea cauzei se află sesizarea depusă la Curtea Constituțională de către Procurorul General al Republicii Moldova.

Curtea a examinat sesizarea din perspectiva articolelor 24, 73, 74 alin. (1), 54 și 131 alin. (4) din Constituție.

(i) Pretinsa încălcare a articolului 74 alin. (1) din Constituție

- Referitor la modificările aduse articolului 7 din Legea cu privire la amnistie prin articolul I punctul 4 al Legii nr. 74 din 31 martie 2022

Curtea a precizat că, la 23 februarie 2022, un deputat în Parlament a înregistrat la Secretariatul Parlamentului proiectul de lege nr. 48 pentru modificarea Legii cu privire la amnistie, care, inter alia, propunea:

„4. Articolul 7 la alin. (1) lit. d) cuvintele „constatată de un expert psiholog judiciar atestat" se exclud, la alin. (2) textul „b)," se exclude."

Pe data de 17 martie 2022, Parlamentul a votat proiectul de lege în prima lectură.

La 31 martie 2022, Comisia juridică, numiri și imunități, comisie permanentă sesizată în fond, a examinat proiectul de lege nr. 48, a aprobat raportul necesar și l-a prezentat Parlamentului spre examinare și adoptare în lectura a doua. În aceeași zi, proiectul de lege redactat a fost votat în lectura a doua, devenind Legea nr. 74 din 31 martie 2022.

În versiunea articolului I punctul 4 al Legii nr. 74 din 31 martie 2022, publicată în Monitorul Oficial, textul din proiectul redactat „la alineatul (2) textul „b)," se exclude" a fost înlocuit cu textul „alineatul (2) se abrogă".

Analiza dosarului privind procesul legislativ prezentat de Parlament, a stenogramei ședinței Parlamentului din 17 martie 2022 (prima lectură) și din 31 martie 2022 (lectura a doua) și a informației publicate pe site-ul Parlamentului cu privire la adoptarea Legii nr. 74/2022 demonstrează că proiectul nr. 48/2022 a fost înregistrat pe data de 23 februarie 2022 și a fost votat de Parlament în prima lectură pe 17 martie 2022. De asemenea, Curtea a constatat că în perioada cuprinsă între 17 și 31 martie 2022 la proiectul de lege în discuție nu a fost înregistrat vreun amendament cu textul „alineatul (2) se abrogă". Prin urmare, Curtea a constatat că abrogarea alineatului (2) din articolul 7 nu s-a bazat pe o inițiativă legislativă, în sensul articolului 73 din Constituție.

Comparând textul raportului Comisiei cu textul proiectului de lege redactat, anexat la raport și prezentat Parlamentului pentru votare în a doua lectură, Curtea a observat existența unei neconcordanțe. Pe de o parte, raportul Comisiei menționează despre acceptarea unei propuneri privind abrogarea articolului 7 alin. (2) din Legea privind amnistia. Pe de altă parte, textul proiectului redactat anexat la raport și prezentat pentru votare în a doua lectură nu avea acest

conținut. Dimpotrivă, proiectul de lege redactat, anexat la raport și prezentat plenului Parlamentului pentru votare în a doua lectură, conținea textul „la alineatul (2), textul „b)," se exclude".

Deși în ședința Parlamentului din 31 martie 2022 doamna deputat Olesea Stamate a prezentat raportul Comisiei și a comunicat despre acceptarea unui amendament, Curtea a reținut că amendamentul în discuție nu a fost înregistrat la comisia sesizată în fond și nu a fost publicat pe pagina *web* a Parlamentului. Prin urmare, Curtea a conchis că amendamentul cu privire la abrogarea articolului 7 alin. (2) nu a fost înregistrat în sensul articolului 73 din Constituție.

Mai mult, proiectul de lege redactat și prezentat Parlamentului pentru a doua lectură conținea textul „articolul 7 la alineatul (2), textul „b)," se exclude", iar după votare, în Monitorul Oficial a fost publicat textul „articolul 7 alineatul (2) se abrogă". În acest context, Curtea a constatat că la abrogarea alineatului (2) din articolul 7 din Legea cu privire la amnistie prin articolul I punctul 4 al Legii nr. 74 din 31 martie 2022 nu au fost respectate exigențele articolului 74 alin. (1) din Constituție.

Curtea a concluzionat că textul „alineatul (2) se abrogă" din articolul I punctul 4 din Legea nr. 74 din 31 martie 2022 nu respectă exigențele articolelor 73 și 74 alin. (1) din Constituție și trebuie declarat neconstituțional.

- Referitor la modificările efectuate în articolul 7 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 243/2021 prin articolul II din Legea nr. 247 din 29 iulie 2022

Curtea a precizat că, la 15 decembrie 2021, un grup de deputați au înregistrat la Secretariatul Parlamentului proiectul de lege nr. 394 cu denumirea „Proiectul de Lege pentru modificarea Codului penal al Republicii Moldova", care propunea modificări în special în materie de sustragere de bunuri, escrocherie și alte infracțiuni contra patrimoniului. La 17 februarie 2022, proiectul de lege a fost votat în prima lectură.

La 1 iunie 2022, un deputat a înregistrat un amendament prin care a propus completarea proiectului de lege cu articolul II care prevedea excluderea textului „cu condiția lipsei riscului de recidivă" din articolul 7 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 243/2021. La 28 iulie 2022, Comisia juridică, numiri și imunități a întocmit un Raport prin care a acceptat, *inter alia*, amendamentul respectiv și a propus proiectul de lege Parlamentului pentru examinare și votare în lectura a doua.

Proiectul de lege care includea și amendamentul menționat mai sus a fost votat de Parlament la 29 iulie 2022 în a doua lectură, devenind Legea nr. 247 din 29 iulie 2022.

Pornind de la analiza procesului legislativ, Curtea a constatat că articolul II din Legea nr. 247 din 29 iulie 2022 modifică, pe baza unui amendament examinat și votat de Parlament într-o singură lectură, o lege organică, și anume Legea nr. 243/2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova.

Curtea a constatat că obiectul proiectului de lege adoptat în prima lectură viza modificarea Codului penal în privința sancțiunilor aplicate pentru infracțiunile contra patrimoniului, iar obiectul amendamentului din 1 iunie 2022 viza modificarea Legii amnistiei. Nota explicativă la acest amendament și raportul comisiei de profil nu abordează unicitatea obiectului de reglementare (a se vedea, *mutatis mutandis*, HCC nr. 14 din 20 iunie 2024, § 51). Curtea nu a

constatat o legătura indispensabilă între obiectul proiectului de lege votat în prima lectură şi amendamentul votat în a doua lectură. Aşadar, în acest caz, legislatorul nu a respectat exigenţele articolului 74 alin. (1) din Constituţie de votare a legii organice în două lecturi, iar modificările trebuie declarate neconstituţionale.

- Referitor la articolul VII din Legea nr. 316 din 17 noiembrie 2022

Curtea a notat că, la 22 iulie 2022, Guvernul Republicii Moldova a înregistrat la Secretariatul Parlamentului proiectul de lege nr. 321, care propunea să consolideze drepturile materiale şi procesuale ale victimelor infracţiunilor de violenţă în familie şi ale infracţiunilor care atentează la inviolabilitatea sexuală a acestora. La 6 octombrie 2022, proiectul de lege a fost votat în prima lectură.

La 8 noiembrie 2022, un deputat a formulat un amendament prin care a propus completarea proiectului de lege în discuţie cu articolul VII, care stabilea că textul articolului 7 alin. (1) din Legea nr. 243/2021 va avea următorul conţinut: „(1) Persoanei condamnate la data intrării în vigoare a prezentei legi, căreia nu i se pot aplica prevederile art. 4-6, i se reduce termenul de pedeapsă sau i se comută pedeapsa după cum urmează:".

Curtea a constatat că obiectul proiectului de lege nr. 321 votat în prima lectură de către Parlament viza modificări la Codul penal, la Codul de procedură penală, la Codul de procedură civilă şi la Codul de executare referitor la asigurarea drepturilor victimelor în cazul infracţiunilor privind viaţa sexuală şi violenţa în familie. Pe de altă parte, obiectul articolului VII din Legea nr. 316/2022, votat doar în a doua lectură, viza modificarea Legii amnistiei. Curtea nu a constatat o legătură indispensabilă între obiectul proiectului de lege votat în prima lectură şi obiectul amendamentului propus, care ar permite examinarea lor împreună şi votarea în a doua lectură. Aceeaşi concluzie rezultă şi din Sinteza amendamentelor, propunerilor şi obiecţiilor la proiectul de lege, anexată la Raportul Comisiei juridice, numiri şi imunităţi, prezentat în Parlament pentru votare în lectura a doua, în care Comisia recunoaşte că amendamentul din 8 noiembrie 2022 nu are vreo legătură cu obiectul proiectului de bază. Totuşi, Comisia, prezidată de autorul amendamentului, i-a propus Parlamentului pentru examinare în a doua lectură proiectul de lege care conţinea şi textul acestui amendament, iar Parlamentul, în şedinţa din 17 noiembrie 2022, l-a votat în a doua lectură, acesta devenind Legea nr. 316 din 17 noiembrie 2022.

Aşadar, Curtea a reţinut că completările făcute la articolul 7 alin. (1) din Legea nr. 243/2021 prin articolul VII din Legea nr. 316 din 17 noiembrie 2022 au fost votate doar într-o singură lectură, la 17 noiembrie 2022. Astfel, Curtea a constatat că în acest caz legislatorul nu a respectat exigenţele articolului 74 alin. (1) din Constituţie, iar articolul VII din Legea nr. 316 din 17 noiembrie 2022 trebuie declarat neconstituţional.

(ii) Pretinsa încălcare a articolelor 24 şi 54 din Constituţie

Curtea a observat că legislatorul, în perioada anilor 1995 - 2016, a adoptat opt legi cu privire la amnistie, care le permiteau persoanelor bănuite, învinuite sau condamnate de comiterea unor infracţiuni să beneficieze de absolvirea de executarea pedepsei, încetarea urmăririi penale, încetarea procesului penal în şedinţa de judecată şi reducerea pedepsei aplicate (a se vedea Legea nr. 565/1995, Legea nr.972/1996, Legea nr. 1379/1997, Legea nr. 561/1999, Legea nr. 420/2001, Legea 278/2004, Legea nr. 188/2008, Legea nr. 210/2016). Totuşi, legislatorul a exclus în mod expres de la beneficiile amnistiei persoanele declarate recidivişti deosebit de

periculoși, persoanele condamnate la detenție pe viață, persoanele cărora pedeapsa capitală le-a fost comutată cu pedeapsa detenției pe viață, persoanele bănuite, învinuite, inculpate sau condamnate pentru infracțiuni deosebit de grave sau excepțional de grave etc.

Spre deosebire de legile anterioare, Legea nr. 243/2021 a stabilit că persoanele condamnate la detenție pe viață ar putea solicita reducerea pedepsei cu condiția lipsei riscului de recidivă, constatată de un expert psiholog judiciar atestat, și dacă persoana nu cade sub incidența articolului 6 alin. (1) lit. a), b), c), e) sau g) din Lege. După excluderea acestor condiții, Procurorul General a solicitat controlul constituționalității acestor norme prin prisma articolului 24 din Constituție.

Curtea a reținut că redactarea inițială a articolului 7 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 243/2021 prevedea că „persoanei condamnate la pedeapsa cu închisoare, la data intrării în vigoare a prezentei legi, căreia nu i se pot aplica prevederile art.4-6, i se reduce termenul de pedeapsă [...] la 30 de ani de închisoare, dacă este condamnată la detenţiune pe viaţă, cu condiția lipsei riscului de recidivă, constatată de un expert psiholog judiciar atestat".

Prin legi subsecvente, Parlamentul a exclus mai întâi textul „constatată de un expert psiholog judiciar atestat" (a se vedea articolul I punctul 4 din Legea nr. 74/2022), apoi textul „cu condiția lipsei riscului de recidivă" (a se vedea articolul II din Legea nr. 247/2022). Textul în redactarea în vigoare după modificările operate are, în esență, următorul conținut: „persoanei condamnate la pedeapsa cu închisoare [...] căreia nu i se pot aplica prevederile art.4-6 i se reduce termenul de pedeapsă [...] la 30 de ani de închisoare dacă este condamnată la detenţiune pe viaţă".

În consecință, această din urmă redactare a articolului 7 le permite persoanelor condamnate la detenție pe viață pentru comiterea infracțiunilor excepțional de grave sau acte criminale care constituie încălcări grave ale drepturilor fundamentale ale omului să solicite comutarea pedepsei în închisoare pentru un termen de 30 de ani în condițiile generale ale articolului 1 alin. (1) din Lege, i.e. dacă sunt caracterizate pozitiv pe parcursul executării pedepsei şi sunt evaluate psihologic ca prezentând un risc de recidivă mediu sau redus.

Curtea a reținut că atât prin adoptarea textului inițial al articolului 7 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 243/2021, cât și prin modificările acestuia operate prin articolele I punctul 4 din Legea nr. 74 din 31 martie 2022 și II din Legea nr. 247 din 29 iulie 2022 Parlamentul nu a ținut cont de obligațiile pozitive ale statului care decurg din articolul 24 din Constituție privind protecția drepturilor victimelor.

Curtea a remarcat că această soluție nu privează persoanele condamnate la detenție pe viață de celelalte mecanisme legale care le garantează perspectiva eliberării în cazul îndeplinirii condițiilor stabilite de lege. Legislația națională conține prevederi care oferă persoanelor condamnate la detenție pe viață speranța atenuării pedepsei. În special, articolul 91 alin. (5) din Codul penal prevede că această categorie de condamnați poate fi eliberată condiționat de pedeapsă înainte de termen dacă instanța de judecată va considera în mod individual că nu mai există necesitatea executării de mai departe a pedepsei și dacă această persoană a executat efectiv cel puțin 25 de ani de închisoare, fără a se lua în calcul compensarea privilegiată a zilelor de muncă. Totodată, condamnatul trebuie să demonstreze că: a) a realizat programul individual de executare a pedepsei, b) a reparat integral daunele cauzate de infracțiunea pentru care a fost condamnată, cu excepția cazului când dovedește că nu a avut nicio posibilitate să le îndeplinească, și c) că corectarea sa este posibilă fără executarea deplină a pedepsei [articolul 91 alin. (1) din Cod].

(iii) Pretinsa încălcare a articolului 131 alin. (4) din Constituție

Articolul 131 alin. (4) din Constituție impune ca orice propunere legislativă sau amendament care atrage majorarea sau reducerea veniturilor bugetare sau împrumuturilor, precum şi majorarea sau reducerea cheltuielilor bugetare să fie adoptate numai după ce este acceptată de Guvern.

Curtea a avut în vedere argumentele Guvernului care a susținut că eliberarea din penitenciar a persoanelor condamnate la detenție pe viață poate conduce la plata unei indemnizații, pe baza articolelor 283 din Codul de executare și 23 alin. (3) lit. f) din Legea nr. 105 din 14 iunie 2018 cu privire la promovarea ocupării forței de muncă și asigurarea de șomaj. De asemenea, în cazul angajării acestor categorii de persoane în câmpul muncii statul trebuie să îi subvenționeze lunar pe angajatori în condițiile articolului 36 alin. (2) din aceeași Lege. Potrivit Guvernului, modificările aduse Legii nr. 74/2022 presupuneau cheltuieli bugetare în sensul articolului 131 alin. (4) din Constituție și trebuiau acceptate în prealabil de către acesta, condiție care nu a fost respectată. Curtea a confirmat că punerea în libertate înainte de termen a unor condamnați presupune cheltuieli din partea statului. Eventualitatea acestor cheltuieli nu a fost avizată de către Guvern, înainte de adoptarea Legilor nr.74/2022, nr. 247/2022, nr. 316/2022 privind modificarea Legii privind amnistia. Așadar, Curtea a constatat încălcarea articolului 131 alin. (4) din Constituție la adoptarea de către legislator a normelor contestate.

Pornind de la argumentele invocate, Curtea a *declarat neconstituționale:*

- textul „„constatată de un expert psiholog judiciar atestat” se exclude” din articolul I punctul 4 din Legea nr. 74 din 31 martie 2022;

- textul „alin. (2) se abrogă” din articolul I punctul 4 din Legea nr. 74 din 31 martie 2022;

- textul „„cu condiția lipsei riscului de recidivă” se exclude” din articolul II din Legea nr. 247 din 29 iulie 2022;

- textul „(1) Persoanei condamnate la data intrării în vigoare a prezentei legi, căreia nu i se pot aplica prevederile art.4-6 i se reduce termenul de pedeapsă sau i se comută pedeapsa după cum urmează:” din articolul VII din Legea nr. 316 din 17 noiembrie 2022;

- lit. d) din alin. (1) al articolului 7 din Legea nr. 243 din 24 decembrie 2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova.

Totodată, Curtea *a revigorat* dispoziția alineatului (1) din articolul 7 al Legii nr. 243 din 24 decembrie 2021, în redactarea anterioară Legii nr. 316 din 17 noiembrie 2022, cu următorul conținut: *„Persoanei condamnate la pedeapsa cu închisoare, la data intrării în vigoare a prezentei legi, căreia nu i se pot aplica prevederile art.4-6 i se reduce termenul de pedeapsă după cum urmează:”*.

10. Interdicția citării și audierii în calitate de martor a unei persoane în privința căreia sunt probe că a comis infracțiunea care se investighează

La 23 septembrie 2025, Curtea Constituțională a pronunțat Hotărârea nr. 11 privind excepția de neconstituționalitate a prevederilor articolului 90 alin. (3) pct. (8) din Codul de procedură penală.

Autorul excepțiilor a invocat că norma contestată interzice citarea și audierea în calitate de martor a persoanei față de care există probe că a comis infracțiunea investigată, inclusiv în condițiile în care această persoană își manifestă în mod benevol acordul de a fi audiată în calitate de martor și renunță la garanțiile unui proces echitabil. Prin urmare, norma contestată îi privează pe inculpați de drepturile la apărare și la un proces echitabil, în cazul în care aceștia solicită audierea în calitate de martori a acestor persoane. Totodată, autorul consideră că norma contestată este imprevizibilă și neclară, deoarece le impune instanțelor de judecată să respingă cererile de audiere a martorilor apărării în mod automat și în lipsa unei motivări, fără posibilitatea de a efectua un control judiciar efectiv, contrar garanțiilor prevăzute la articolele 6 § 1 și 6 § 3 lit. d) din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. De altfel, autorul sesizărilor consideră că legislatorul a omis să reglementeze situația persoanelor față de care există probe că au comis infracțiunea investigată, dar care își manifestă acordul de a fi audiate în calitate de martor.

Curtea a examinat sesizările din perspectiva articolelor 20 și 26 din Constituție.

Curtea a observat că în acest caz autorul a pus în discuție dacă articolul 90 alin. (3) pct. 8) din Codul de procedură penală reglementează posibilitatea acuzatului de a solicita citarea și audierea în calitate de martori a persoanelor acuzate de comiterea aceleiași fapte sau a unei fapte conexe, dar examinate într-o procedură separată, persoane care își manifestă acordul de a fi audiate.

Cu referire la situația în care persoana acuzată de comiterea unei infracțiuni solicită citarea și audierea în calitate de martori a persoanelor acuzate de comiterea aceleiași fapte sau a unei fapte conexe, dar examinate într-o procedură separată, care își manifestă acordul de a fi audiate, Curtea a constatat că Codul de procedură penală nu reglementează o procedură distinctă de examinare a unor astfel de cereri. În lipsa unei proceduri distincte, unele instanțe de judecată resping aceste cereri doar pe baza normei contestate, care prevede că nu pot fi citate și ascultate ca martori persoanele în privința cărora există probe că au comis infracțiunea investigată, fără a verifica în prealabil relevanța și oportunitatea acestor probe.

Curtea a admis că pot exista situații când declarațiile unor persoane acuzate de comiterea aceleiași fapte sau a unei fapte conexe, dar examinate într-o procedură separată, pot avea un rol important pentru acuzat la soluționarea cauzei în privința sa. Un eventual refuz al instanței de judecată de a audia aceste persoane în calitate de martori, bazat pe aplicarea automată a normei contestate, poate afecta în mod substanțial drepturile la apărare și de acces liber la justiție ale persoanei acuzate, deoarece aceasta ar fi lipsită de posibilitatea de a prezenta în mod efectiv probele martorilor în apărarea sa (coacuzații în cauze examinate separat) și de a se baza pe acestea pentru a-și argumenta cauza (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Škoberne v. Slovenia*, 15 februarie 2024, §§ 104-109).

Curtea a avut în vedere că, potrivit Constituției, justiția este înfăptuită doar de către instanțele judecătorești. Totodată, în procesul înfăptuirii justiției instanțele judecătorești trebuie să fie independente și să nu fie limitate în competențe, pentru a exercita un control de plină jurisdicție.

De asemenea, Curtea a observat că instanța de judecată este obligată, în cursul judecării unei cauze penale, să cerceteze nemijlocit, sub toate aspectele, probele prezentate de părți sau administrate la cererea acestora și, *inter alia*, să audieze martorii și să asigure părții acuzării și părții apărării condițiile necesare pentru cercetarea multilaterală și în deplină măsură a circumstanțelor cauzei (a se vedea articolul 314 din Codul de procedură penală).

Curtea a menționat că în situația în care în cauza penală disjunsă inculpatul ar solicita citarea și audierea persoanelor acuzate de comiterea aceleiași fapte sau a unei fapte conexe, dar examinate într-o procedură separată, pentru a depune declarații în calitate de martori, legislatorul, pentru a asigura echitatea în ansamblu a procesului penal și compatibilitatea acestuia cu exigențele articolelor 20 și 26 din Constituție, trebuie să asigure competența instanței de judecată de a aprecia dacă: (i) cererea de audiere a unui martor este suficient de motivată și relevantă pentru obiectul acuzației; (ii) aceste mărturii sunt relevante și dacă refuză să motiveze în mod suficient decizia de a nu permite audierea unui martor la proces; (iii) decizia de refuz nu subminează echitatea generală a procedurii (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Murtazaliyeva v. Rusia*, [MC], 18 decembrie 2018, § 158). În caz contrar, este afectată posibilitatea acuzatului de a se apăra efectiv împotriva acuzațiilor formulate împotriva sa, creându-se premise pentru încălcarea dreptului la un proces echitabil.

Prin urmare, Curtea a constatat că, de vreme ce Codul de procedură penală nu reglementează o procedură distinctă de examinare a unor astfel de cereri, în anumite situații, drepturile acuzatului la acces liber la justiție și la apărare devin inefective și iluzorii.

Totodată, Curtea a avut în vedere și argumentele Parlamentului, care a afirmat că scopul normei contestate este să asigure dreptul persoanei de a fi prezumată nevinovată și dreptul la apărare, iar în cazul existenței consimțământului coacuzatului de a fi audiat în calitate de martor, nu este clar cum acesta își va onora obligația de a face declarații veridice și de a comunica tot ce știe, fără a se dezarma în propria cauză.

Cu referire la acest aspect, Curtea a reținut că existența consimțământului persoanelor acuzate de comiterea aceleiași fapte sau a unei fapte conexe, dar examinate într-o procedură separată, de a fi audiate în calitate de martori nu poate constitui o problemă în sine, deoarece nici litera, nici spiritul articolului 6 din Convenția Europeană nu împiedică o persoană să renunțe la o serie de drepturi procedurale din proprie voință (a se vedea, *mutatis mutandis, Scoppola v. Italia (nr.2)* [MC], 17 septembrie 2009, § 135; *V.C.L. și A.N. v. Regatul Unit*, 16 februarie 2021, § 201). Curtea Europeană a subliniat că, pentru a fi considerată eficientă în sensul Convenției, renunțarea la anumite drepturi procedurale trebuie stabilită întotdeauna într-un mod lipsit de echivoc și însoțită de garanții minime, comensurabile cu importanța acesteia, voluntară, bazată pe o alegere informată și clară. Mai mult, ea nu trebuie să contravină vreunui interes public important (a se vedea *Dvorski v. Croaţia* [MC], 20 octombrie 2015, § 100-102; *Krpelík v. Republica Cehă*, 12 iunie 2025, § 76).

De asemenea, Curtea Europeană a subliniat că statutul de „martor" acordat unui coacuzat sau unui presupus complice (judecați separat) nu îi interzic să facă uz de drepturile sale în calitate de suspect penal, inclusiv de privilegiul împotriva autoincriminării. Într-adevăr, astfel de martori pot fi obligați să se prezinte în scopul audierii, dar nu pot fi obligați să dea declarații (a se vedea *Cabral v. Țările de Jos*, 28 august 2018, § 34; *Oddone și Pecci v. San Marino*, 17 octombrie 2019, § 96).

Prin urmare, Curtea a reținut că aceste persoane pot fi audiate doar în condițiile exprimării unui consimțământ lipsit de echivoc și însoțit de garanții minime, *e.g.* dreptul de a nu fi forțat să mărturisească împotriva sa, dreptul de a fi asistat de un apărător, dreptul de a nu se autoincrimina și dreptul la tăcere.

De asemenea, având în vedere faptul că nicio probă nu are o valoare prestabilită, Curtea a menționat că eventualele declarații date în calitate de martor de o persoană coacuzată, examinată într-o procedură separată, pot fi luate în considerare de instanța de judecată, care are sarcina de a aprecia ponderea și de a evalua credibilitatea acestora doar în mod contradictoriu și în coroborare cu alte probe administrate în cauza respectivă.

Având în vedere cele menționate, Curtea a constatat că omisiunea legislativă contravine articolelor 20 și 26 din Constituție coroborate cu articolele 1 alin. (3), 4, 8 și 54 alin. (2) din Constituție în partea în care nu reglementează o procedură distinctă de soluționare a cererilor privind citarea și audierea în calitate de martori a persoanelor acuzate de comiterea aceleiași fapte sau a unei fapte conexe, dar judecate într-o procedură separată, care își manifestă acordul de a fi audiate. În acest sens, Curtea a emis o adresă Parlamentului.

Pornind de la argumentele invocate, Curtea *a declarat neconstituțională* omisiunea legislatorului de a reglementa o procedură de soluționare la etapa judecării cauzei penale a cererilor privind citarea și audierea în calitate de martor a persoanelor acuzate de comiterea aceleiași fapte sau a unei fapte conexe, dar examinate într-o procedură separată, persoane care își exprimă acordul de a fi audiate în calitate de martor.

Până la modificarea legii de către Parlament, în cazul în care inculpatul solicită citarea și audierea în calitate de martori a persoanelor acuzate de comiterea aceleiași fapte sau a unei fapte conexe, dar examinate într-o procedură separată, instanța de judecată trebuie să aprecieze dacă: (1) cererea de audiere a martorului este suficient de motivată și relevantă pentru obiectul acuzației; (2) eventualele mărturii pot fi relevante, iar în caz de refuz să motiveze în mod suficient decizia de a nu permite audierea martorului în proces; (3) decizia cu privire la refuzul audierii martorului nu subminează echitatea generală a procedurii. În cazul în care instanța acceptă audierea, persoana trebuie să fie informată despre dreptul de a fi asistată de un apărător, despre dreptul de a nu se autoincrimina și despre dreptul de a refuza să facă declarații.

11. Limitarea exercițiului dreptului de proprietate asupra armelor

La 13 noiembrie 2025, Curtea Constituțională a pronunțat Hotărârea nr. 14 privind excepția de neconstituționalitate a articolelor 7 alin. (2) lit. a) și 18 alin. (2) lit. a) din Legea nr. 130 din 8 iunie 2012 privind regimul armelor și al munițiilor cu destinație civilă.

Autorul excepției de neconstituționalitate a susținut că normele contestate permit limitarea exercițiului dreptului de a deține și de a utiliza arme în cazul persoanei învinuite sau inculpate de comiterea unei infracțiuni cu intenție. Totuși, statutul de învinuit sau de inculpat nu confirmă comiterea infracțiunii imputate. Astfel, aplicarea automată a unor restricții drastice, precum suspendarea dreptului de a deține armă, înainte de finalizarea procesului penal îi încalcă prezumția de nevinovăție și reprezintă o ingerință în exercițiul dreptului de proprietate asupra armelor. De asemenea, autorul a menționat că prin limitarea dreptului de a deține și de a purta

arme persoana rămâne fără instrumente de apărare împotriva unor eventuale atacuri la adresa integrității sale fizice și psihice, libertății și siguranței sale.

Examinând admisibilitatea sesizării, Curtea a observat că normele contestate vizează situația unei persoane care a obținut în mod legal dreptul de deținere sau de port și de folosire a armelor. Așadar, Curtea a notat că interdicția de posesie a armelor aplicată în legătură cu statutul său de învinuit sau de inculpat în cauze penale pentru fapte comise cu intenție reprezintă o limitare a exercițiului dreptului său de proprietate. Prin urmare, Curtea a examinat sesizarea din perspectiva articolelor 46 și 127 în coroborare cu articolul 54 din Constituție și a analizat, la modul abstract, dacă prevederile contestate de autor respectă standardul calității legii, dacă urmărește un scop legitim și dacă asigură un echilibru corect între cerințele interesului general al comunității și cerințele de protecție a drepturilor fundamentale ale persoanei.

Curtea a observat că textele normelor contestate nu ridică vreo problemă din perspectiva standardului calității legii, fiind accesibile, clare și previzibile.

Referitor la legitimitatea scopurilor urmărite, Curtea a considerat că interdicția de posesie a armelor în acest caz urmărește buna desfășurare a procesului penal și protecția drepturilor altor persoane. Aceste scopuri pot fi subsumate scopurilor legitime de prevenire a comiterii infracțiunilor și de protecție a drepturilor, libertăților și demnității altor persoane prevăzute de articolul 54 alin. (2) din Constituție. Astfel, Curtea a trecut la următoarea etapă a testului proporționalității.

Analizând dacă normele contestate respectă un echilibru corect între interesele generale ale comunității și protecția dreptului de proprietate privată, Curtea a avut în vedere marja largă de apreciere pe care Curtea Europeană o recunoaște autorităților naționale atunci când stabilesc măsuri legislative care introduc un control al utilizării proprietății în interesul sănătății sau siguranței publice (a se vedea *C.E.M. Firearms Limited și Bradford Shooting Centre și 11 alții v. Regatul Unit*, 26 septembrie 2000).

Totodată, Curtea a menționat jurisprudența Curții Europene care recunoaște nivelul înalt de risc pentru dreptul la viață pe care îl presupune folosirea armelor de foc, de vreme ce orice tip de conduită greșită, nu doar cu intenție, ci și din neglijență, care implică folosirea armelor de foc, poate avea consecințe fatale pentru victime, iar riscul ca asemenea arme să fie folosite pentru a comite fapte penale în mod deliberat este și mai serios. Așadar, în contextul activităților care pot prezenta un risc pentru viață din cauza caracterului periculos al acestora, statele sunt obligate să adopte măsuri rezonabile pentru a asigura siguranța persoanelor. Măsurile în discuție trebuie să reglementeze licențierea, organizarea, funcționarea, securitatea și supravegherea activității. De asemenea, autoritățile naționale trebuie să stabilească un șir de măsuri preventive adecvate orientate spre siguranța ordinii publice (a se vedea *Kotilainen şi alţii v. Finlanda*, 17 septembrie 2020, § 66, § 67, § 75).

În acest sens, Curtea a observat că, potrivit normelor contestate, limitarea exercițiului dreptului de proprietate asupra armelor prin interdicția de posesie a armelor intervine în cazul în care titularul acestui drept este învinuit sau inculpat de comiterea unei infracțiuni cu intenție. În acest caz, dreptul de deținere sau de port și de folosire a armelor al persoanei vizate de această limitare va fi suspendat pentru întreaga perioadă în care este învinuită sau inculpată de comiterea unei infracțiuni cu intenție (articolul 19 alin. (2) din Lege). Totuși, conform articolului 19 alin. (5) din Lege, suspendarea încetează la data la care titularul dreptului de

deținere sau de port și de folosire a armelor nu mai are calitatea de învinuit sau inculpat pentru infracțiuni comise cu intenție, iar permisul de armă, armele și munițiile i se restituie. Prin urmare, încetarea urmăririi penale sau pronunțarea unei sentințe de achitare conduce la încetarea suspendării dreptului de deținere sau de port și de folosire a armelor.

Curtea a notat că, deși limitarea operează pe baza legii de o manieră automată, aceasta este aplicabilă doar în privința persoanelor învinuite sau inculpate de comiterea unei infracțiuni cu intenție și are un caracter temporar. Cercul subiecților vizați de această limitare îl reprezintă doar persoanele care au încălcat în mod deliberat legea penală.

Astfel, limitarea în discuție nu este aplicabilă persoanelor învinuite sau inculpate de comiterea oricăror infracțiuni, *i.e.* infracțiunile comise din neglijență, și nici nu se extinde în afara unei acuzații privind comiterea unei infracțiuni cu intenție.

Prin urmare, Curtea a constatat că această limitare nu reprezintă decât o măsură de siguranță temporară, impusă de legislator, orientată spre garantarea siguranței publice. Așadar, Curtea a conchis că limitarea dreptului de proprietate stabilită de prevederile contestate asigură un echilibru corect între interesele concurente, *i.e.* interesele generale ale comunității și protecția dreptului de proprietate privată.

Prin urmare, având în vedere marja discreționară largă a statului în domeniul reglementării controlului utilizării armelor, caracterul adecvat al măsurii în raport cu scopul urmărit, precum și caracterul ei limitat în timp, Curtea a considerat că prevederile contestate nu afectează în mod disproporționat dreptul de proprietate garantat de articolele 46 și 127, combinate cu articolul 54 din Constituție.

Pornind de la argumentele invocate, Curtea *a recunoscut constituționale* articolele 7 alin. (2) lit. a) și 18 alin. (2) lit. a) din Legea nr. 130 din 8 iunie 2012 privind regimul armelor și al munițiilor cu destinație civilă.

12. Condițiile speciale pentru circuitul medicamentelor care conțin steroizi anabolizanți și androgeni

La 19 decembrie 2025, Curtea Constituțională a pronunțat Hotărârea nr. 16 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 19^1 din Legea nr. 1409 din 17 decembrie 1997 cu privire la medicamente.

Autorul excepției și-a expus poziția critică referitor la procedura de adoptare și la conținutul Legii nr. 408 din 21 decembrie 2023. În opina autorului, legea a fost adoptată într-un termen foarte scurt, fără consultări publice, expertiză, avize și fără analiza impactului de reglementare, ceea ce ar constitui încălcări ale procedurii legislative.

Pe fond, autorul a invocat că noul articol 19^1 din Legea cu privire la medicamente interzice persoanelor juridice fabricarea, distribuirea, comercializarea și importul medicamentelor ce conțin steroizi anabolizanți și androgeni, cu excepția celor aprobate anual de Ministerul Sănătății și achiziționate prin licitație publică. În aplicarea acestei norme, Ministerul Sănătății a emis Ordinul nr. 152/2024, prin care a stabilit lista steroizilor autorizați și a dispus retragerea certificatelor de înregistrare pentru medicamentele neautorizate.

Autorul a menționat că Balkan Pharmaceuticals deține certificate și autorizații valabile pentru producerea acestor medicamente, care constituie, în opinia sa, un bun protejat de dreptul de proprietate. Retragerea anticipată a certificatelor, fără o perioadă tranzitorie, ar fi încălcat dreptul de proprietate, principiul neretroactivității legii și securitatea raporturilor juridice. În final, autorul a susținut că eliminarea imediată a medicamentelor cu steroizi, fără epuizarea stocurilor și fără alternative adecvate, afectează dreptul pacienților la tratament și la sănătate, garantat de Constituție.

Curtea Constituțională a constatat îndeplinirea condițiilor de admisibilitate a excepției de neconstituționalitate ridicate într-un litigiu de contencios administrativ privind anularea Ordinului Ministerului Sănătății nr. 152/2024, emis în aplicarea articolului 19^1 din Legea cu privire la medicamente. Deși legea care conținea norma contestată a fost ulterior abrogată, Curtea a reținut că aceasta poate fi supusă controlului de constituționalitate, întrucât a produs efecte juridice relevante pentru cauza pendinte.

În ceea ce privește criticile de neconstituționalitate extrinsecă, Curtea a declarat inadmisibile afirmațiile referitoare la lipsa consultărilor publice, expertizelor, avizelor și a analizei impactului reglementării, arătând că aceste obligații derivă din legea privind actele normative, nu din Constituție, iar controlul procedural este limitat la încălcarea unor elemente constituționale esențiale.

Referitor la criticile de substanță, Curtea a constatat că mai multe articole constituționale invocate nu sunt aplicabile sau nu au fost suficient argumentate. Astfel, articolele cu caracter general, neretroactivitatea legii penale, drepturile la sănătate și asistență socială, precum și dispozițiile privind economia și activitatea economică externă nu pot fundamenta, în speță, un control de constituționalitate.

În schimb, Curtea a reținut incidența dreptului de proprietate, prevăzut de articolele 46 și 127 din Constituție, întrucât interzicerea fabricării și comercializării medicamentelor care conțin steroizi a condus la pierderea dreptului companiei Balkan Pharmaceuticals de a-și exercita activitatea în baza autorizațiilor și certificatelor valabile. Întrucât licențele și autorizațiile constituie „bunuri” în sens constituțional și convențional, Curtea a concluzionat că norma contestată necesită o examinare în fond sub aspectul ingerinței în dreptul de proprietate, prin prisma principiului proporționalității.

Curtea a reafirmat principiul potrivit căruia noțiunea de „bunuri” include nu doar proprietatea corporală, ci și licențele sau autorizațiile valabile, care beneficiază de protecția dreptului de proprietate. Totuși, acest drept nu este absolut și poate fi supus unor limitări legale justificate.

Aplicând aceste principii, Curtea a constatat că articolul 19^1 din Legea cu privire la medicamente reglementează strict circuitul medicamentelor care conțin steroizi anabolizanți și androgeni, permițându-l doar pentru produsele cu denumiri comune internaționale aprobate de Ministerul Sănătății și interzicându-l pentru celelalte. Această reglementare constituie o ingerință în dreptul de proprietate al companiilor producătoare, întrucât impune încetarea producerii unor medicamente anterior autorizate.

Curtea a reținut că ingerința este prevăzută de lege, norma fiind accesibilă și clară, și urmărește un scop legitim, și anume protejarea sănătății populației, combaterea utilizării substanțelor periculoase și alinierea legislației naționale la standardele europene și internaționale în domeniul medicamentelor și antidoping.

Examinând proporționalitatea măsurii, Curtea a constatat că interdicția are caracter general, nu vizează un singur producător și nu instituie o prohibiție absolută, ci doar condiții suplimentare pentru anumite categorii de medicamente. Deși nu a fost prevăzută o perioadă de tranziție sau măsuri compensatorii, Curtea a apreciat că acest lucru este justificat de riscurile pentru sănătatea publică și de specificul strict reglementat al activității farmaceutice.

În cazul concret al companiei Balkan Pharmaceuticals, Curtea a observat că interdicția a afectat doar un număr limitat de medicamente, fără a împiedica desfășurarea generală a activității economice a companiei. În lipsa unor dovezi privind o sarcină excesivă sau un impact financiar disproporționat, Curtea a concluzionat că legislatorul a menținut un just echilibru între interesul public al protecției sănătății și dreptul de proprietate al companiei.

În final, Curtea a constatat că măsura contestată este proporțională, justificată și conformă cu articolul 46 coroborat cu articolul 54 alin. (2) din Constituție.

Pornind de la argumentele invocate, Curtea *a recunoscut constituțional* articolul 19^1 din Legea nr. 1409 din 17 decembrie 1997 cu privire la medicamente.

La această hotărâre judecătoarea Viorica Puica a formulat o opinie separată, în temeiul articolului 36 alin. (5) din Legea cu privire la Curtea Constituțională.

B. COMPETENȚA CURȚII CONSTITUȚIONALE ÎN MATERIE ELECTORALĂ

13. Confirmarea rezultatelor alegerilor parlamentare din 28 septembrie 2025 și validarea mandatelor deputaților aleși în Parlamentul Republicii Moldova

La 16 octombrie 2025, Curtea Constituțională a pronunțat Hotărârea nr. 12 cu privire la confirmarea rezultatelor alegerilor parlamentare din 28 septembrie 2025 și validarea mandatelor deputaților aleși în Parlamentul Republicii Moldova.

La originea cauzei s-a aflat sesizarea Comisiei Electorale Centrale privind confirmarea rezultatelor alegerilor parlamentare din 28 septembrie 2025 și validarea mandatelor deputaților aleși.

Curtea a verificat îndeplinirea condițiilor de alegere a Parlamentului Republicii Moldova prescrise de Constituție și de Codul electoral, inclusiv respectarea legalității alegerii deputaților în Parlament.

Cu privire la controlul legalității alegerilor, Curtea a examinat dacă presupusele încălcări au existat în realitate și, în eventualitatea unui răspuns afirmativ, dacă acestea au fost suficient de grave pentru a influența rezultatele alegerilor în măsura în care să facă imposibilă stabilirea opiniei electoratului. De altfel, Comisia de la Veneția a subliniat, pe de o parte, că „[...] neregulile din procesul electoral interferează cu libera exprimare a opiniei poporului numai dacă neregulile au condus la un prejudiciu real asupra rezultatului alegerilor și denaturează rezultatele alegerilor”, iar pe de altă parte, „[...] dacă neregulile sunt minore sau doar de natură formală, anularea rezultatului alegerilor poate încălca dreptul la alegeri libere prevăzut la

articolul 3 din Protocolul nr. 1 la CEDO" (a se vedea Raportul urgent privind anularea rezultatelor alegerilor de către curțile constituționale, aprobat de Comisia de la Veneția în cadrul celei de-a 142-a sesiuni plenare, Veneția, 14-15 martie 2025, CDL-AD(2025)003), § 39).

Curtea a menționat că are competența să examineze dacă scrutinul s-a desfășurat în conformitate cu prevederile constituționale și cu principiile universale privind alegerile democratice și să evalueze dacă încălcările constatate au influențat rezultatul final al acestuia. Eventuala nulitate a alegerilor depinde de amploarea încălcărilor/neregulilor comise în procesul alegerilor sau numărării voturilor, constatate în modul corespunzător de autoritățile competente ale statului. În acest context, Curtea a reiterat că: 1) anularea alegerilor poate să intervină numai în cazul în care votarea și stabilirea rezultatelor au avut loc prin fraudă; 2) nu orice încălcări/nereguli din procesul electoral echivalează cu fraudarea alegerilor, ci numai neregulile de natură să influențeze rezultatele alegerilor; 3) cererea de anulare a alegerilor trebuie motivată și însoțită de dovezile pe care se bazează.

Încălcările comise în scrutin trebuie să se fundamenteze pe hotărâri judecătorești definitive și/sau pe acte ale autorităților competente. Curtea a reiterat că orice hotărâre judecătorească definitivă și irevocabilă privind legalitatea actelor emise de autorități dispune de puterea lucrului judecat. Curtea nu se poate pronunța asupra temeiniciei probelor administrate în procesele judiciare care au avut ca obiect examinarea legalității actelor organelor electorale. Dacă Curtea ar proceda altfel, ea ar înlocui, de fapt, autoritățile statului a căror competență este stabilită prin lege.

(i) Dacă modul de desfășurare a alegerilor parlamentare din 28 septembrie 2025 respectă exigențele constituționale și legale

Din analiza actelor prezentate, dar și a rapoartelor unor misiuni de observare, Curtea a observat că procesul de înregistrare a concurenților electorali s-a efectuat cu respectarea legislației electorale. CEC a înregistrat 23 de concurenți electorali, inclusiv 15 partide politice, 4 blocuri electorale și 4 candidați independenți. Refuzul de a înregistra unele partide politice în calitate de concurenți electorali se datorează, după cum rezultă din actele judecătorești definitive, nerespectării de către aceste partide a normelor legale.

Curtea a reținut că mai mulți concurenți electorali au contestat acțiunile/inacțiunile CEC-lui în instanțele de judecată competente. Fiecare contestație a fost soluționată definitiv prin acte judecătorești.

- Cu privire la excluderea unor concurenți electorali din lista electorală în ajunul zilei de vot

Curtea a observat că unii concurenți electorali, precum și unele misiuni de observare a alegerilor au evidențiat cazurile de excludere din scrutin a Partidului Inima Moldovei și a Partidului Moldova Mare, care au avut loc în perioada electorală. Curtea a reținut că legislatorul a stabilit reglementări care interzic limitarea activității partidelor politice pe parcursul campaniei electorale la care participă. Cu titlu de excepție, în cazul comiterii de către partide a unor încălcări grave ale legislației, legislatorul permite autorităților să se adreseze în instanța competentă pentru a limita activitatea acestora chiar pe parcursul campaniei electorale la care participă. Curtea a reținut că excluderea din alegeri a partidelor politice Inima Moldovei și Moldova Mare de către CEC s-a efectuat în baza actelor judecătorești definitive privind limitarea activității acestora, ca o măsură asiguratorie.

- Cu privire la numărul buletinelor de vot pentru alegătorii din localitățile din stânga Nistrului și la pretinsa manipulare a opiniei publice și utilizare a discursului de instigare la ură

Blocul Electoral Patriotic al Socialiștilor, Comuniștilor, Inima și Viitorul Moldovei a menționat în opinia prezentată Curții că pentru alegătorii din localitățile din stânga Nistrului autoritățile au stabilit un tiraj al buletinelor de vot sub limita de 3 000 pentru fiecare secție de votare, ceea ce ar reprezenta o decizie disproporționată, contrară practicii din scrutinele precedente. Curtea a reținut că, prin Hotărârea nr. 3945 din 9 septembrie 2025, Comisia Electorală Centrală a stabilit tirajul buletinelor de vot pentru alegerile parlamentare din 28 septembrie 2025, inclusiv pentru secțiile de votare menționate de Blocul electoral, iar această hotărâre nu a fost contestată. De asemenea, Blocul electoral pretinde că în perioada campaniei electorale au existat acțiuni de manipulare a opiniei publice și de utilizare a discursului de instigare la ură.

Curtea a notat că legislatorul, având competența constituțională necesară, a stabilit că atât acțiunile/inacțiunile ilegale ale organelor electorale, cât și acțiunile/inacțiunile ilegale ale subiecților electorali se contestă în modul stabilit de articolele 91-101 din Codul electoral.

Curtea a observat că Blocul Electoral Patriotic al Socialiștilor, Comuniștilor, Inima și Viitorul Moldovei nu a contestat în modul stabilit de lege nici Hotărârea Comisiei nr. 3945 din 9 septembrie 2025, nici pretinsele acțiuni referitoare la manipularea opiniei publice, la utilizarea discursului de instigare la ură. Prin urmare, Curtea nu a reținut spre examinare acest capăt al cererii.

- Cu privire la numărul secțiilor de votare deschise pentru alegătorii din stânga Nistrului și din Federația Rusă

În opinia prezentată Curții, Blocul Electoral Patriotic al Socialiștilor, Comuniștilor, Inima și Viitorul Moldovei a evidențiat o altă hotărâre a Comisiei Electorale Centrale prin care consideră că s-a subminat dreptul alegătorilor din stânga Nistrului. Astfel, la 27 august 2025, Blocul Electoral Patriotic al Socialiștilor, Comuniștilor, Inima și Viitorul Moldovei a formulat o acțiune solicitând anularea parțială a Hotărârii nr. 3852 din 24 august 2025 cu privire la numărul de secții de votare pentru alegătorii din localitățile din stânga Nistrului și obligarea Comisiei Electorale Centrale de a emite o nouă hotărâre prin care să dispună constituirea unui număr de 30 de secții de votare, în vederea asigurării accesului efectiv la vot al alegătorilor din localitățile respective.

Curtea a observat că această contestație a fost soluționată printr-o hotărâre a Curții de Apel Centru, prin care s-a respins acțiunea de contencios electoral, hotărâre menținută printr-o încheiere a Curții Supreme de Justiție.

Mai mult, Curtea a notat că pentru exercitarea dreptului la vot de către alegătorii din stânga Nistrului Comisia Electorală Centrală a deschis 12 secții de votare, cărora li s-au atribuit 23 500 buletine de vot. Conform proceselor-verbale prezentate de Consiliul electoral al circumscripției electorale pentru localitățile din stânga Nistrului, s-a constatat că la votare au participat 12 274 de alegători din aceste localități.

De asemenea, la 27 august 2025, Blocul Electoral Patriotic al Socialiștilor, Comuniștilor, Inima și Viitorul Moldovei a formulat o acțiune în contencios administrativ solicitând anularea parțială a Hotărârii Comisiei Electorale Centrale cu privire la organizarea secțiilor de votare în străinătate și a secțiilor de votare pentru votul prin corespondență în cadrul alegerilor

parlamentare. În acest caz, Blocul Electoral Patriotic al Socialiștilor, Comuniștilor, Inima și Viitorul Moldovei a solicitat majorarea numărului secțiilor de votare pentru alegătorii din localitățile din Federația Rusă, Israel și Ucraina.

Curtea a notat că, prin acte judecătorești definitive, acțiunea a fost respinsă. Prin urmare, Curtea a manifestat deferență față de considerentele acestor hotărâri judecătorești.

Totodată, Curtea a observat că, deși în Federația Rusă au fost deschise două secții de votare, cărora li s-au atribuit în total 10 000 de buletine de vot, la votare au participat 4 205 de alegători.

- Cu privire la utilizarea publicității politice, a informațiilor false pe platformele de partajare a materialelor video și cu referire la interferențe străine

Curtea nu a putut trece cu vederea constatările Comisiei Electorale Centrale, confirmate prin hotărâri judecătorești definitive, și concluziile observatorilor naționali și internaționali cu privire la cazurile de distribuire a publicității politice și a informațiilor false pe platforme de socializare online cu utilizarea unei rețele de conturi neautentice, amplificate de inteligența artificială. Unii observatori internaționali au menționat că procesul electoral a fost marcat de acuzații grave de ingerințe străine, de „atacuri hibride" prin intermediul unor „ferme de troli" coordonate de către actori statali străini, i.e. Federația Rusă. De asemenea, Curtea nu a putut trece cu vederea informațiile potrivit cărora autoritățile competente au comunicat despre acțiuni de finanțare și alte implicații de sorginte străină în alegerile parlamentare din 28 septembrie 2025. În legătură cu aceste fapte, autoritățile au documentat transmiterea unor sume semnificative de bani, precum și operarea cu portofele electronice. Curtea a avut în vedere faptul că autoritățile au pornit mai multe cauze penale în privința unor reprezentanți și simpatizanți ai partidului declarat neconstituțional și care sunt în proces de examinare.

Sub acest aspect, Curtea a avut în vedere raționamentele Comisiei de la Veneția din Raportul urgent privind anularea rezultatelor alegerilor de către curțile constituționale (aprobat de Comisia de la Veneția în cadrul celei de-a 142-a sesiuni plenare, Veneția 14-15 martie 2025, CDL-AD(2025)003).

Curtea a observat că Declarația interpretativă a Codului de bune practici în materie electorală privind tehnologiile digitale și inteligența artificială le solicită statelor să reglementeze, printre altele, că publicitatea electorală online trebuie să fie întotdeauna identificată ca atare și trebuie să fie transparentă în ceea ce privește identitatea sponsorului său și tehnica de difuzare utilizată; că finanțarea activităților online trebuie să fie transparentă, cu limite potențiale privind cheltuielile partidelor politice pentru publicitatea digitală; și că platformele de socializare trebuie să dezvăluie în mod constant date privind publicitatea politică și sponsorii acesteia. În conformitate cu declarația interpretativă, interzicerea anumitor forme de publicitate politică plătită pe rețelele de socializare în timpul perioadelor electorale poate fi o opțiune, în special atunci când sunt utilizate tehnici automatizate de difuzare în masă sau de micro-țintă bazate pe inteligența artificială, iar opțiunea de a interzice partidelor politice și candidaților să își desfășoare campania în mod anonim ar putea fi, de asemenea, justificată. De asemenea, Curtea a reținut că terții ar trebui să aibă libertatea de a strânge fonduri și de a-și exprima opiniile cu privire la chestiuni politice ca mijloc de liberă exprimare, iar activitatea acestora nu ar trebui să fie interzisă necondiționat. Totodată, anumite forme de reglementare, cu obligații și restricții comparabile celor care se aplică partidelor și candidaților partidelor, ar trebui extinse la terții

care sunt implicați în campanie, pentru a asigura transparența și responsabilitatea (a se vedea CDL-AD(2025)003, § 58).

De asemenea, Curtea Europeană a reținut că pluralismul și democrația se bazează pe un compromis care necesită diverse concesii din partea indivizilor, care trebuie uneori să fie dispuși să își limiteze unele dintre libertăți pentru a asigura o mai mare stabilitate a țării în ansamblu. Problema care se pune este aceea de a realiza un compromis între cerințele apărării societății democratice, pe de o parte, și protejarea drepturilor individuale, pe de altă parte. Statele membre au obligația de a adopta măsuri pozitive pentru a organiza alegeri „în condiții care să asigure libera exprimare a opiniei poporului în alegerea forului legislativ" și poate exista o încălcare a articolului 3 din Protocolul nr. 1 dacă condițiile în care sunt exercitate drepturile electorale individuale sunt limitate într-o asemenea măsură încât le afectează însăși esența și le privează de eficacitate. Sfera de aplicare a acestei obligații se extinde dincolo de integritatea rezultatului alegerilor, în sens restrâns, și cuprinde circulația opiniilor și informațiilor politice în perioada premergătoare alegerilor și, mai general, egalitatea de șanse acordată candidaților. Nu există nicio îndoială că diseminarea dezinformării poate reprezenta o amenințare semnificativă la adresa democrației. Înaltul Comisar al ONU pentru Drepturile Omului a recunoscut că dezinformarea pe scară largă ar putea reprezenta amenințări semnificative la adresa dreptului de a candida la alegeri și de a vota și, prin urmare, ar putea duce la încălcarea drepturilor prealabile la alegeri libere și autentice. Consiliul ONU pentru Drepturile Omului a subliniat că dezinformarea reprezintă o amenințare la adresa democrației, care poate suprima implicarea politică, poate genera sau adânci neîncrederea față de instituțiile și procesele democratice și poate împiedica realizarea unei participări informate la afacerile politice și publice. Mai mult, potrivit Comisiei de la Veneția, „o nouă eră a dezordinii informaționale" a distorsionat ecosistemul comunicațional până la punctul în care alegătorii pot fi serios împiedicați în luarea deciziilor prin informații înșelătoare, manipulatoare și false, menite să le influențeze voturile. Curtea Europeană a acceptat faptul că în cazul în care ar exista un risc real ca, în urma imixtiunii unui stat ostil, drepturile alegătorilor dintr-un stat membru să fie limitate într-o asemenea măsură încât să le afecteze însăși esența, și anume libera exprimare a opiniei poporului în alegerea forței sale legislative, și să le priveze de eficacitatea lor, articolul 3 din Protocolul nr. 1 îi poate impune statului respectiv să adopte măsuri pozitive pentru a proteja integritatea proceselor sale electorale și să țină aceste măsuri sub supraveghere (a se vedea *Bradshaw și alții v. Regatul Unit*, 22 iulie 2025, §§ 115, 131, 135 și 136).

Având în vedere recomandările Comisiei de la Veneția și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, Curtea a reținut că atunci când legislatorul constituțional a stabilit că voința poporului „se exprimă prin alegeri libere, care au loc în mod periodic prin sufragiu universal, egal, direct, secret și liber exprimat", acest fapt presupune obligația pozitivă a statului de a adopta măsuri apte să protejeze votul liber al alegătorilor, inclusiv prin reglementarea publicității electorale online.

Curtea a subliniat că legislatorul a stabilit reglementări cu privire la publicitatea politică online în Codul electoral. De asemenea, prin Legea nr. 221 din 10 iulie 2025, legislatorul a modificat Codul serviciilor media audiovizuale și i-a atribuit Consiliului Audiovizualului competențe inclusiv în domeniul informațiilor distribuite pe platformele de partajare a materialelor video. Totodată, la 31 iulie 2023, legislatorul a adoptat Legea nr. 242 și a stabilit competențe în domeniul platformelor de partajare a materialelor video pentru Centrul pentru Comunicare Strategică şi Contracarare a Dezinformării. Curtea a mai avut în vedere faptul că Comisia

Electorală Centrală a stabilit reglementări separate cu privire la publicitatea în rețeaua de internet (online) în Secțiunea nr. 4 din Regulamentul privind modul de furnizare, distribuire și difuzare a publicității politice, electorale și a mesajelor de interes public, aprobat prin Hotărârea Comisiei nr. 1155 din 4 august 2023.

Având în vedere reglementările analizate, Curtea a constatat faptul că legislatorul a stabilit reglementări pentru autoritățile care au competențe în domeniul monitorizării platformelor de partajare a materialelor video în perioada electorală. Totodată, Curtea consideră că legislatorul trebuie să consolideze competențele autorităților în domeniul serviciilor de platformă de partajare a materialelor video și să stabilească alte măsuri eficiente, mai cu seamă în perioada electorală, cu condiția ca libertatea de exprimare a utilizatorilor platformelor online să nu fie limitată în mod disproporționat, așa cum recomandă Comisia de la Veneția în Raportul urgent privind anularea rezultatelor alegerilor de către curțile constituționale (CDL-AD(2025)003). În acest sens, Curtea a emis o Adresă către Parlament.

- *Cu privire la cazurile de utilizare a resurselor administrative*

În opinia formulată, Blocul Electoral Patriotic al Socialiștilor, Comuniștilor, Inima și Viitorul Moldovei a menționat despre pretinsa implicare a Președintelui Republicii Moldova în acțiuni de agitație electorală și promovarea concurentului electoral Partidul Acțiune și Solidaritate.

Sub acest aspect, Curtea a constatat că pretinsele încălcări menționate nu au fost contestate în modul stabilit de lege. Prin urmare, Curtea a respins acest capăt al cererii.

Cu referire la utilizarea resurselor administrative de către persoane care dețin funcții publice, Curtea a notat că, prin Hotărârea nr. 4117 din 26 septembrie 2025, Comisia Electorală Centrală i-a aplicat unui candidat de pe lista Partidului Acțiune și Solidaritate un avertisment pentru încălcarea articolului 70 alin. (6) din Codul electoral. Printr-o hotărâre a Curții de Apel Centru și Încheierea Curții Supreme de Justiție din 8 octombrie 2025, hotărârea CEC a fost menținută. Totuși, Curtea a reținut că aceste acțiuni în mod separat nu sunt de natură să influențeze rezultatul alegerilor.

- *Cu privire la pretinsa existență a unui bloc electoral camuflat între PAS și Platforma DA*

În opinia formulată, Blocul Electoral Patriotic al Socialiștilor, Comuniștilor, Inima și Viitorul Moldovei a menționat despre o pretinsă constituire a unui bloc electoral camuflat între Partidul Acțiune și Solidaritate și Platforma Demnitate și Adevăr. Curtea a notat că argumentul prezentat a făcut obiectul unei cereri în materie electorală soluționată prin Hotărârea Comisiei Electorale Centrale nr. 3988 din 15 septembrie 2025, care a respins contestația formulată. Hotărârea Comisiei a fost menținută prin Hotărârea Curții de Apel Centru din 19 septembrie 2025 și prin Încheierea Curții Supreme de Justiție din 25 septembrie 2025 . Prin urmare, Curtea a manifestat deferență față de considerentele acestor hotărâri judecătorești.

- *Procedurile electorale desfășurate în privința Partidului Democrația Acasă*

Curtea a observat că, prin Hotărârea nr. 4140 din 3 octombrie 2025, Comisia Electorală Centrală a constatat încălcarea legislației electorale de către Partidul Democrația Acasă, stabilind: 1) implicarea unei persoane oficiale străine, declarată indezirabilă pe teritoriul Republicii Moldova, în campania electorală a Partidului Democrația Acasă; 2) utilizarea unor tehnici digitale sofisticate de difuzare în masă a materialelor video publicitare pe rețele de socializare, inclusiv prin utilizarea tehnicilor de manipulare și conturi false; 3) neraportarea

cheltuielilor pentru producția și difuzarea de spoturi publicitare, publicitate pe rețele sociale sau online și a cheltuielilor suportate de terți în interesul candidatului prin promovarea contra cost a spoturilor pe diverse platforme online și 4) existența unui bloc electoral camuflat între Partidul Democrația Acasă, Partidul AUR din Republica Moldova și Partidul AUR din România. În baza acestor constatări, Comisia a aplicat partidului sancțiunea complementară a lipsirii de alocații de la bugetul de stat pentru încălcările comise la alegerile parlamentare din 28 septembrie 2025, pentru o perioadă de 12 luni, începând cu luna noiembrie 2025.

Partidul a contestat hotărârea Comisiei în fața Curții de Apel Centru, care printr-o Hotărâre din 9 octombrie 2025 a dispus anularea sancțiunii complementare a lipsirii de alocații de la bugetul de stat. Totuși, în baza recursului formulat de Comisia Electorală Centrală, printr-o Decizie din 13 octombrie 2025, Curtea Supremă de Justiție a casat parțial Decizia Curții de Apel Centru în partea anulării sancțiunii complementare a lipsirii de alocații de la bugetul de stat. Curtea a reținut că, deși autoritățile au constatat încălcarea legislației electorale de către un partid politic, aceste încălcări în mod separat nu sunt de natură să influențeze rezultatul alegerilor.

- *Concluzii*

Curtea a reținut că la examinarea contestațiilor instanțele judecătorești și autoritățile competente nu au constatat încălcări ale legislației electorale referitoare la procesul alegerilor sau la numărarea voturilor de natură să influențeze rezultatele alegerilor.

Prin urmare, Curtea nu a constatat încălcări ale procesului electoral în măsură să influențeze decisiv exprimarea votului cetățenilor la alegerea deputaților în Parlament și a considerat necesar să confirme rezultatele alegerilor.

(ii) Cu privire la legalitatea procesului de numărare a voturilor

Curtea a reținut că din actele prezentate nu rezultă că concurenții electorali sau alți subiecți electorali ar fi contestat rezultatele numărării voturilor la vreo secție de votare. De asemenea, niciun concurent electoral nu a contestat Hotărârea Comisiei Electorale nr. 4149 din 5 octombrie 2025, prin care a fost aprobat procesul-verbal privind centralizarea rezultatelor alegerilor parlamentare din 28 septembrie 2025. Prin urmare, Curtea nu a constatat încălcări ale procesului de numărare a voturilor.

(iii) Validarea mandatelor deputaților aleși și confirmarea listelor candidaților supleanți

Curtea a notat că, potrivit Hotărârii nr. 4151 din 5 octombrie 2025, Comisia Electorală Centrală a constatat că la alegerile parlamentare din 28 septembrie 2025 au fost valabil exprimate 1 578 722 de voturi pentru 22 de concurenți electorali. Având în vedere că legislația prevede un prag minim de reprezentare și acest prag a fost trecut doar de 5 concurenți electorali, Comisia Electorală Centrală a repartizat mandatele de deputat între aceștia, după cum urmează: Partidul Acțiune și Solidaritate – 55 de mandate; Blocul Electoral Patriotic al Socialiștilor, Comuniștilor, Inima și Viitorul Moldovei – 26 de mandate; Blocul Electoral Alternativa – 8 mandate; Partidul Nostru – 6 mandate; și Partidul politic Democrația Acasă – 6 mandate.

Comisia Electorală Centrală a verificat dacă persoanele înscrise în liste îndeplinesc condițiile de eligibilitate pentru a candida la funcția de deputat.

Astfel, potrivit informațiilor prezentate de către Comisia Electorală Centrală, toți candidații incluși în liste sunt eligibili pentru funcția de deputat și au depus declarații pe propria

răspundere că nu au interdicția de a candida. Declarațiile și datele biografice ale candidaților i-au fost prezentate Curții Constituționale.

Având în vedere faptul că până la data examinării în ședința Curții a chestiunii privind validarea mandatelor de deputat nu au fost prezentate contestații privind nerespectarea de către candidați a exigențelor prevăzute de lege, Curtea a pornit de la prezumția că persoanele cărora li s-au atribuit mandate de deputat respectă condițiile prevăzute de articolul 16 din Codul electoral.

Totodată, având în vedere faptul că nu au fost constatate încălcări ale Constituției și ale Codului electoral la formarea listelor candidaților supleanți, Curtea Constituțională a confirmat aceste liste așa cum au fost ele stabilite de Comisia Electorală Centrală în Anexa nr. 2 la Hotărârea nr. 4152 din 5 octombrie 2025, inclusiv: 1) din partea Partidului Acțiune și Solidaritate – 49 de candidați; 2) din partea Blocului Electoral Patriotic al Socialiștilor, Comuniștilor, Inima și Viitorul Moldovei – 54 de candidați; 3) din partea Blocului electoral „Alternativa”- 98 de candidați; 4) din partea Partidului Politic „Partidul Nostru”- 96 de candidați; 5) din partea Partidului Politic „Democrația Acasă”- 80 de candidați.

Pornind de la argumentele invocate, Curtea *a confirmat* rezultatele alegerii Parlamentului din 28 septembrie 2025. Curtea *a validat* mandatele deputaților aleși în Parlamentul Republicii Moldova în cadrul alegerilor parlamentare din 28 septembrie 2025.

14. Validarea unor mandate de deputat în Parlamentul Republicii Moldova

La 6 noiembrie 2025, Curtea Constituțională a pronunțat Hotărârea nr. 13 privind validarea unor mandate de deputat atribuite doamnelor Angela Munteanu-Pojoga, Veronica Cupcea, Veronica Briceag, Liliana Grosu și domnilor Igor Talmazan, Alexandr Trubca, Gheorghe Ichim și Valeriu Carţîn, candidați supleanți pe lista Partidului politic „Partidul Acțiune și Solidaritate".

La originea cauzei s-a aflat sesizarea Comisiei Electorale Centrale privind validarea unor mandate de deputat în Parlamentul Republicii Moldova, depusă la Curtea Constituțională la 5 noiembrie 2025.

Prin Hotărârile nr. 271, nr. 272, nr. 273, nr. 274, nr. 275, nr. 276, nr. 277 și nr. 278 din 31 octombrie 2025, Parlamentul a luat act de cererile de demisie ale domnilor Dan Perciun, Emil Ceban, Nicolae Popescu, Mihail Popșoi, Ludmila Catlabuga, Vladimir Bolea, Dorin Recean și Artur Mija, deputați în Parlament din partea Partidului politic „Partidul Acțiune și Solidaritate", ca urmare devenind vacante opt mandate de deputat. Comisia Electorală Centrală i-a propus Curții Constituționale să valideze mandatele de deputat în Parlamentul Republicii Moldova atribuite doamnelor Angela Munteanu-Pojoga, Veronica Cupcea, Veronica Briceag, Liliana Grosu și domnilor Igor Talmazan, Alexandr Trubca, Gheorghe Ichim și Valeriu Carţîn, candidați supleanți pe lista Partidului politic „Partidul Acțiune și Solidaritate".

Potrivit articolului 62 din Constituție, la propunerea Comisiei Electorale Centrale, Curtea Constituțională hotărăște validarea mandatului de deputat sau nevalidarea lui în cazul încălcării legislației electorale. Candidatul supleant va fi declarat ales de către Curtea Constituțională, la adresarea Comisiei Electorale Centrale, dacă, din anumite motive, un mandat de deputat aparținând partidului pe care îl reprezintă va deveni vacant.

Hotărârea Curții Constituționale nr. 12 din 16 octombrie 2025 cu privire la confirmarea rezultatelor alegerilor parlamentare din 28 septembrie 2025 și validarea mandatelor deputaților aleși în Parlamentul Republicii Moldova conține numele doamnelor Angela Munteanu-Pojoga, Veronica Cupcea, Veronica Briceag, Liliana Grosu și ale domnilor Igor Talmazan, Alexandr Trubca, Gheorghe Ichim și Valeriu Carţîn în lista candidaților supleanți ai Partidului Acțiune și Solidaritate.

La 3 și 4 noiembrie 2025, doamnele Angela Munteanu-Pojoga, Veronica Cupcea, Veronica Briceag, Liliana Grosu și domnii Igor Talmazan, Alexandr Trubca, Gheorghe Ichim și Valeriu Carţîn au formulat declarații prin care și-au exprimat consimțământul de a le fi atribuite mandatele vacante de deputat în Parlamentul Republicii Moldova. Totodată, prin aceleași declarații, conform articolului 352[1] din Codul penal, candidații supleanți au declarat pe propria răspundere că nu au nicio interdicție de a ocupa funcția de deputat în Parlament.

Din scrisoarea Inspectoratului Național de Probațiune din 3 noiembrie 2025, din scrisoarea Autorității Naționale de Integritate din 4 noiembrie 2025, din scrisoarea Ministerului Afacerilor Interne din 4 noiembrie 2025 și din scrisoarea Agenției pentru Digitalizare în Justiție și Administrare Judecătorească din 4 noiembrie 2025, prezentate Comisiei Electorale Centrale și anexate la materialele cauzei, rezultă că doamnelor Angela Munteanu-Pojoga, Veronica Cupcea, Veronica Briceag, Liliana Grosu și domnilor Igor Talmazan, Alexandr Trubca, Gheorghe Ichim și Valeriu Carţîn, candidați supleanți pe lista Partidului Acțiune și Solidaritate, nu li s-a aplicat vreo interdicție de a ocupa o funcție publică, nu au fost trași la răspundere penală și nu au antecedente penale.

În ședința plenară nu au fost stabilite circumstanțe care să împiedice validarea mandatelor de deputat în Parlament atribuite doamnelor Angela Munteanu-Pojoga, Veronica Cupcea, Veronica Briceag, Liliana Grosu și domnilor Igor Talmazan, Alexandr Trubca, Gheorghe Ichim și Valeriu Carţîn.

Având în vedere considerentele menționate *supra*, Curtea *i-a declarat aleși* în calitate de deputați în Parlamentul Republicii Moldova, cu validarea mandatelor, pe doamnele Angela Munteanu-Pojoga, Veronica Cupcea, Veronica Briceag, Liliana Grosu și pe domnii Igor Talmazan, Alexandr Trubca, Gheorghe Ichim și Valeriu Carţîn, pe lista Partidului politic „Partidul Acțiune și Solidaritate".

De asemenea, la 24 noiembrie 2025, Curtea Constituțională a pronunțat Hotărârea nr. 15 privind validarea unor mandate de deputat în Parlamentul Republicii Moldova.

La originea cauzei se află sesizarea Comisiei Electorale Centrale privind validarea unor mandate de deputat în Parlamentul Republicii Moldova, depusă la Curtea Constituțională la 19 noiembrie 2025.

Prin Hotărârile nr. 283 și nr. 284 din 13 noiembrie 2025, Parlamentul a luat act de cererile de demisie ale doamnelor Nina Cereteu și Stela Onuțu, deputate din partea Partidului politic „Partidul Nostru". Prin hotărârile nr. 285, nr. 286, nr. 287, nr. 288 și nr. 289 din 13 noiembrie 2025, Parlamentul a luat act de cererile de demisie ale doamnei Maria Acbaș și domnilor Nicolae Draganel, Constantin Cheianu, Viorel Bostan și Roman Cojuhari, deputați din partea Partidului politic „Partidul Acțiune și Solidaritate". Prin Hotărârea nr. 290 din 13 noiembrie 2025, Parlamentul a luat act de cererea de demisie a dlui Ion Ceban, deputat din partea Blocului

electoral „Alternativa". În consecință, Parlamentul a declarat vacante opt mandate de deputat din partea a două partide și a unui bloc electoral.

Potrivit articolului 62 din Constituție, la propunerea Comisiei Electorale Centrale, Curtea Constituțională hotărăște validarea mandatului de deputat sau nevalidarea lui în cazul încălcării legislației electorale. Așadar, un candidat supleant poate obține calitatea de deputat (i) dacă un mandat de deputat aparținând unui partid politic sau bloc electoral din care acesta face parte este declarat vacant, (ii) dacă mandatul respectiv îi este atribuit lui potrivit ordinii înscrierii în lista de candidați supleanți și (iii) dacă după verificarea întrunirii condițiilor stabilite pentru acest mandat Curtea Constituțională îl declară ales în calitate de deputat în Parlament, cu validarea mandatului respectiv.

Comisia Electorală Centrală a luat act de vacanța unor mandate de deputat și i-a propus Curții Constituționale să valideze mandatele de deputat în Parlamentul Republicii Moldova atribuite în următoarea consecutivitate doamnelor Ana Oglinda și Efimia Bandalac, domnilor Vladimir Rusu, Vasile Porțevschi, Oleg Canațui, candidați supleanți pe lista Partidului Acțiune și Solidaritate, domnilor Constantin Cuiumju și Nicolae Margarint, candidați supleanți pe lista Partidului Nostru, și dnei Angela Cutasevici, candidat supleant pe lista Blocului electoral „Alternativa". Totodată, Comisiei Electorale Centrale i-au fost prezentate declarațiile dnei Rodica Țipovici și dlui Alexandr Severin, candidați supleanți pe lista Partidului Nostru, prin care aceștia au refuzat mandatul de deputat.

Hotărârea Curții Constituționale nr. 12 din 16 octombrie 2025 cu privire la confirmarea rezultatelor alegerilor parlamentare din 28 septembrie 2025 și validarea mandatelor deputaților aleși în Parlamentul Republicii Moldova conține numele doamnelor Ana Oglinda și Efimia Bandalac, domnilor Vladimir Rusu, Vasile Porțevschi și Oleg Canațui, candidați supleanți pe lista Partidului Acțiune și Solidaritate, domnilor Constantin Cuiumju și Nicolae Margarint, candidați supleanți pe lista Partidului Nostru, și dnei Angela Cutasevici, candidat supleant pe lista Blocului electoral „Alternativa".

La 14 și 17 noiembrie 2025, doamnele Ana Oglinda și Efimia Bandalac, domnii Vladimir Rusu, Vasile Porțevschi, Oleg Canațui, Constantin Cuiumju și Nicolae Margarint și dna Angela Cutasevici au formulat declarații prin care și-au exprimat consimțământul de a le fi atribuite mandatele vacante de deputat în Parlamentul Republicii Moldova.

Totodată, prin aceleași declarații, conform articolului 352^1 din Codul penal, candidații supleanți au declarat pe propria răspundere că nu au nicio interdicție de a ocupa funcția de deputat în Parlament.

De asemenea, din scrisoarea Inspectoratului Național de Probațiune din 14 noiembrie 2025, din scrisoarea Autorității Naționale de Integritate din 17 noiembrie 2025, din scrisoarea Ministerului Afacerilor Interne din 17 noiembrie 2025 și din scrisoarea Agenției pentru Digitalizare în Justiție și Administrare Judecătorească din 17 noiembrie 2025, prezentate Comisiei Electorale Centrale și anexate la materialele cauzei, rezultă că doamnelor Ana Oglinda și Efimia Bandalac, domnilor Vladimir Rusu, Vasile Porțevschi, Oleg Canațui, candidați supleanți pe lista Partidului Acțiune și Solidaritate, domnilor Constantin Cuiumju și Nicolae Margarint, candidați supleanți pe lista Partidului Nostru, și dnei Angela Cutasevici, candidat supleant pe lista Blocului electoral „Alternativa", nu li s-a aplicat vreo interdicție de a ocupa o funcție publică, nu au fost trași la răspundere penală și nu au antecedente penale.

În ședința plenară nu au fost stabilite circumstanțe care să împiedice validarea mandatelor de deputat în Parlament. Pornind de la constatările menționate *supra*, Curtea a decis validarea mandatelor de deputat ale doamnelor Ana Oglinda și Efimia Bandalac, ale domnilor Vladimir Rusu, Vasile Porțevschi Oleg Canațui, candidați supleanți pe lista Partidului Acțiune și Solidaritate, ale domnilor Constantin Cuiumju și Nicolae Margarint, candidați supleanți pe lista Partidului Nostru, și al dnei Angela Cutasevici, candidat supleant pe lista Blocului Electoral „Alternativa".

C. DECIZII RELEVANTE ÎN DEZVOLTAREA JURISPRUDENȚEI CURȚII CONSTITUȚIONALE

1. Coruperea electorală pasivă

La 21 ianuarie 2025, Curtea Constituțională a pronunțat Decizia nr. 1 de inadmisibilitate a sesizărilor privind excepțiile de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 47^1 din Codul contravențional.

Autorii au susținut că sancțiunea prevăzută de articolul 47^1 alin. (1) din Codul contravențional nu este proporțională cu gravitatea faptei și aduce atingere dreptului de proprietate al persoanei care a comis contravenția. Amenda pentru comiterea contravenției respective se stabilește în limitele a 500 și 750 de unități convenționale, ceea ce reprezintă 25 000 lei - 37 500 lei, sumă care depășește cuantumul salariului mediu pe economie de aproximativ 3 ori. În același timp, autorii consideră că diferența prea mică dintre limita minimă și limita maximă a sancțiunii nu le oferă agenților constatatori și instanțelor de judecată posibilitatea de a individualiza sancțiunea.

Referitor la critica de neconstituționalitate a limitelor amenzii prevăzute la articolul 47^1 alin. (1) din Codul contravențional, în jurisprudența sa, Curtea a notat că articolul 20 din Constituție devine incident atunci când este afectat principiul individualizării sancțiunii. Legislatorul nu poate reglementa o sancțiune astfel încât să lipsească instanța de judecată de posibilitatea de a o individualiza în mod efectiv și rezonabil. Limitarea rolului instanței de judecată lipsește de substanță garanțiile dreptului la un proces echitabil, consacrat de articolele 20 din Constituție și 6 din Convenția Europeană.

Curtea a observat că diferența dintre limita minimă și cea maximă este de 250 unități convenționale. Astfel, Curtea a reținut că există o diferență suficientă între limita minimă și limita maximă a sancțiunii, care îi permite agentului constatator și instanței de judecată să individualizeze amenda în funcție de circumstanțele precise ale faptei comise (a se vedea, *a contrario*, HCC nr. 18 din 30 iunie 2020). Mai mult, diferențele dintre limitele sancțiunii contravenționale în discuție sunt comparabile cu diferențele dintre limitele sancțiunilor pentru comiterea altor contravenții stabilite de legislator. Acestea nu restrâng competența instanței de judecată de a exercita un control de jurisdicție deplină în privința individualizării și aprecierii proporționalității sancțiunii prin raportare la circumstanțele cazului și nu contravin articolului 20 din Constituție.

Astfel, Curtea a reținut că prevederile Codului contravențional, inclusiv normele contestate, stabilesc garanții suficiente, apte să asigure individualizarea sancțiunilor în fiecare caz

particular. Prin urmare, Curtea a constatat că prin instituirea unor amenzi disuasive în cazurile de corupţie electorală nu sunt afectate dispoziţiile articolului 46 din Constituţie.

2. Formula de reexaminare a pensiei de dizabilitate

La 30 ianuarie 2025, Curtea Constituțională a pronunțat Decizia nr. 8 de inadmisibilitate a sesizării privind excepția de neconstituționalitate a articolului 33 alin. (3) din Legea nr. 156 din 14 octombrie 1998 privind sistemul public de pensii și a punctelor 13 și 18^1 din Hotărârea Guvernului nr. 165 din 21 martie 2017 pentru aprobarea Regulamentului privind modalitatea de calculare a pensiilor și modalitatea de confirmare a stagiului de cotizare pentru stabilirea pensiilor.

Formula de reexaminare a pensiei pentru limită de vârstă, stabilită în anexa nr. 2^1 la Legea contestată și invocată de autor ca fiind una mai avantajoasă, nu poate fi aplicată și la reexaminarea pensiilor de dizabilitate, deoarece pensia de dizabilitate se stabilește gradual, în funcție de pierderea capacității de muncă. Mai mult, în eventualitatea în care s-ar aplica aceeași formulă, s-ar încălca principiul determinării gradului de dizabilitate și cuantumului pensiei în funcție de gradul de dizabilitate.

Astfel, la adoptarea formulelor de calcul la reexaminarea pensiei de dizabilitate, legislatorul a avut în vedere toate particularitățile și condițiile în care se încadrează asiguratul cu un grad de dizabilitate.

În jurisprudența sa, Curtea a menționat că dreptul la pensia de dizabilitate se obține în baza unor condiții preferențiale. În acest sens, Legea privind sistemul public de pensii stabilește prevederi care fixează condiții de ieșire la pensie sub pragul celor stabilite pentru limită de vârstă. Deosebirea menționată constituie un argument în favoarea instituirii unei distincții și în privința condițiilor în care trebuie exercitat dreptul la reexaminarea pensiei de dizabilitate. De altfel, o egalare a persoanelor cu dizabilități și a celor fără dizabilități în condițiile exercițiului dreptului la reexaminarea pensiei ar fi inechitabilă în raport cu persoanele care obțin pensia pentru limită de vârstă la atingerea vârstei generale de pensionare și ar institui o sarcină excesivă pentru sistemul public de asigurări sociale, fiind neglijat obiectivul distribuirii corecte a prestațiilor de asigurări sociale (a se vedea HCC nr. 30 din 23 septembrie 2021, § 92).

Prin urmare, Curtea a decis că legislatorul beneficiază de o marjă de apreciere atunci când sunt în discuție drepturile sociale ale cetățenilor prin administrarea sistemului public de asigurări sociale și gestionarea bugetului asigurărilor sociale de stat, precum și elaborarea și implementarea politicilor sociale în acest domeniu. Datorită cunoașterii directe a societății și a nevoilor sale, legislatorul este, în principiu, mai bine plasat decât Curtea să decidă asupra formulelor de calcul la reexaminarea acestor două pensii distincte.

3. Acceptarea cu bună știință a finanțării unui partid politic din partea unui grup criminal organizat

La data de 13 februarie 2025, Curtea Constituțională a pronunțat Decizia nr. 21 de inadmisibilitate a sesizării privind excepția de neconstituționalitate a prevederilor articolului 181^2 alin. (5) din Codul penal.

Curtea a menționat că infracțiunea prevăzută la articolul 181^2 alin. (5) din Codul penal se realizează prin „acceptarea cu bună știință a finanțării partidului politic, a grupului de inițiativă sau a concurentului electoral din partea unui grup criminal organizat sau a unei organizații (asociații) criminale”. Din textul articolului menționat, Curtea a observat că norma incriminatoare nu prevede expres subiectul infracțiunii, deși se stabilește cert subiectul finanțat [partidul politic, grupul de inițiativă, concurentul electoral] și subiectul finanțator [grupul criminal organizat, organizația (asociația) criminală].

Având în vedere critica autorului sesizării, potrivit căreia legislatorul ar fi omis să prevadă subiectul infracțiunii în discuție, Curtea a considerat că stabilirea unei liste exhaustive a subiecților cărora le poate fi aplicat textul contestat de autorul excepției ar putea genera situații de impunitate în cazuri care ar justifica, în mod rezonabil, tragerea la răspundere penală. De exemplu, deși trezorierul este persoana responsabilă de finanțele partidului politic, potrivit articolului 25 alin. (3) din Legea privind partidele politice, Curtea a considerat că eventuala includere a acestuia în calitate de subiect special al infracțiunii ar conduce la impunitate față de persoanele neincluse în lista subiecților infracțiunii, însă care ar fi acceptat cu bună știință finanțarea ilegală a partidului (a se vedea, *mutatis mutandis*, DCC nr.89 din 25 iulie 2023, § 24; DCC nr.194 din 21 decembrie 2023, § 24; DCC nr. 87 din 25 iulie, 2024, § 23).

Curtea a notat că infracțiunea prevăzută la articolul 181^2 alin. (5) din Codul penal este una formală, astfel încât răspunderea penală pentru comiterea acesteia survine în cazul în care se constată faptul acceptării cu bună știință a finanțării ilegale.

Prin urmare, Curtea a notat că le revine instanțelor de judecată să stabilească în fiecare caz particular, pe baza circumstanțelor factuale relevante și a probelor administrate, dacă acțiunile unei persoane concrete întrunesc elementele constitutive ale infracțiunii prevăzute la articolul 181^2 alin. (5) din Codul penal.

4. Imprevizibilitatea textului „a altor informații pentru a fi folosite în dauna intereselor Republicii Moldova”

La data de 13 februarie 2025, Curtea Constituțională a pronunțat Decizia nr. 28 de inadmisibilitate a sesizării privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 338 din Codul penal.

Curtea a reținut că deși legislatorul a utilizat o formulare mai largă prin textul „a altor informații pentru a fi folosite în dauna intereselor Republicii Moldova" în contextul infracțiunii de trădare de patrie prin spionaj, alte texte din norma contestată precizează domeniul ei de aplicare. De exemplu, prin utilizarea textului „transmiterea sau culegerea, din însărcinarea serviciului de spionaj străin sau al unei entităţi anticonstituţionale” legislatorul precizează condiția colaborării cetățeanului Republicii Moldova cu cel puțin una din entitățile menționate. De asemenea, prin utilizarea textului „pentru a fi folosite în dauna intereselor Republicii Moldova” legislatorul precizează scopul transmiterii informațiilor în discuție. Prin urmare, legea penală îi solicită părții acuzării să demonstreze atât colaborarea cetățeanului Republicii Moldova cu entitatea străină, cât și faptul că informațiile transmise pot fi folosite în dauna intereselor Republicii Moldova.

Cu referire la pretinsa încălcare a dreptului la libertatea de exprimare afirmată de autorul sesizării, Curtea a menționat că identificarea „altor informații” care pot reprezenta obiectul

imaterial al infracțiunilor de spionaj sau de trădare de patrie exprimată prin spionaj a fost restrânsă de legislator prin impunerea a două condiții cumulative: *(i)* însărcinarea serviciului de spionaj străin sau al unei entităţi anticonstituţionale și *(ii)* scopul transmiterii informației, *i.e.* folosirea informației în dauna intereselor Republicii Moldova. Totuși, întrunirea acestor condiții trebuie analizată de la caz la caz. Această analiză are un caracter concret, nu abstract, și nu ține de competența Curții Constituționale, ci a instanțelor de judecată (a se vedea, *mutatis mutandis,* DCC nr. 127 din 10 octombrie 2023, § 34). Prin urmare, Curtea nu a putut reține criticile autorului sesizării privind încălcarea dreptului la libertatea de exprimare, garantat de articolul 32 din Constituție.

5. Obligativitatea ținerii registrului membrilor de partid și prezentării acestuia autorităților publice competente

La data de 12 august 2025, Curtea Constituțională a pronunțat Decizia nr. 111 de inadmisibilitate a sesizării pentru controlul constituționalității articolelor 6 alin. (5) și (6) și 7^1 din Legea nr. 294 din 21 decembrie 2007 privind partidele politice.

Cu privire la obligativitatea ținerii registrului membrilor de partid, Curtea a reținut că legislatorul are prerogativa constituțională de a reglementa prin lege organică organizarea și funcționarea partidelor politice. În acest sens, legislatorul a adoptat Legea privind partidele politice în care se stabilesc criterii/cerințe pentru constituirea, înregistrarea, organizarea, funcționarea și activitatea partidelor politice.

Partidele politice sunt, potrivit Legii Supreme, unicele structuri organizate [persoane juridice] de cetățeni ai Republicii Moldova care au dreptul constituțional de a participa la alegeri în autoritățile publice centrale ale statului și în administrația publică locală și care, prin organele reprezentative alese, ar putea exercita puterea publică într-un mod transparent, democratic și cu respectarea pluralismului politic. Pentru ca exercițiul puterii publice să se realizeze cu respectarea normelor constituționale, legislatorul a prevăzut că și partidele politice trebuie să aibă o activitate transparentă și să asigure pluralismul în interiorul său. Respectiv, atât membrii partidelor politice, cât și întreaga societate trebuie să aibă posibilitatea de a cunoaște oamenii care se asociază în partide și care vor să lupte pentru a obține puterea politică.

Curtea a mai constatat că exigența ținerii registrului membrilor de partid constituie un factor de disciplinare și organizare a activității interne a partidelor politice, astfel evitându-se situațiile în care aceste partide ar putea, de exemplu, obține puterea politică, fără a se cunoaște cu exactitate identitatea membrilor și chiar componența numerică a acestora.

Cu privire la obligația partidelor politice de a prezenta periodic Agenției Servicii Publice și Comisiei Electorale Centrale registrul actualizat al membrilor partidului, Curtea a reținut că Legea privind partidele politice, chiar și până la intrarea în vigoare a Legii nr. 100 din 13 iunie 2025, prin care au fost adoptate normele contestate, conținea dispoziții care obligau partidele politice să prezinte acestor autorități datele cu caracter personal, în special date ce se referă la: *(i)* persoanele care participă la constituirea unui partid politic (art. 8 alin. (1) lit. d) și (2) din Lege); *(ii)* membrii partidului care achită cotizația de membru (art. 25^1 alin. (3) și (4) din Lege); *(iii)* membrii care fac donații partidului politic sau contribuie patrimonial în alt fel la activitatea partidului politic (art. 29 alin. (4)-(9) din Lege).

Aceste date se prelucrează, se păstrează și se publică de către autoritate conform legii, prin asigurarea respectării drepturilor și a garanțiilor persoanelor respective.

Date fiind constatările expuse, Curtea a concluzionat că impunerea obligației de a ține registrul membrilor de partid și de a-l prezenta periodic autorităților competente este în interesul transparenței și al democrației și nu poate fi considerată, *per se*, o măsură contrară art. 41 din Constituție, în condițiile în care: *(i)* registrul asigură o evidență corectă a membrilor fiecărui partid; *(ii)* în registru sunt incluse doar persoane care într-adevăr doresc să aparțină acestui partid și și-au manifestat voința în acest sens; *(iii)* evidența datelor din registrul membrilor de partid este ținut cu respectarea strictă a regimului de prelucrare a datelor cu caracter personal. Așadar, Curtea a reținut că prevederile contestate de autorul sesizării nu aduc atingere valorilor protejate de articolul 41 din Constituție.

6. Claritatea textului „acordarea de ajutor unui stat străin la înfăptuirea activităţii duşmănoase împotriva Republicii Moldova”

La data de 12 august 2025, Curtea Constituțională a pronunțat Decizia nr. 108 de inadmisibilitate a sesizării privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 337 alin. (1) din Codul penal, în redactarea anterioară Legii nr. 9 din 2 februarie 2023.

Curtea a observat că, deși legislatorul a utilizat o formulare mai largă prin textul „acordarea de ajutor unui stat străin la înfăptuirea activității dușmănoase împotriva Republicii Moldova” în contextul infracțiunii de trădare de patrie, alte texte din norma contestată precizează domeniul ei de aplicare. De exemplu, prin utilizarea textului „acordarea de ajutor unui stat străin” legislatorul precizează condiția colaborării cetățeanului Republicii Moldova cu un stat străin. De asemenea, prin utilizarea textelor „în dauna suveranității, inviolabilității teritoriale sau a securității de stat și a capacității de apărare a Republicii Moldova”, precum și „împotriva Republicii Moldova”, legislatorul precizează scopul acordării ajutorului în discuție și valorile împotriva cărora sunt îndreptate acțiunile infracționale (obiectul juridic special). Totodată, legislatorul sancționează doar fapta comisă cu intenție. Prin urmare, legea penală îi solicită părții acuzării să demonstreze atât colaborarea intenționată a cetățeanului Republicii Moldova cu statul străin, *i.e.* acordarea de ajutor unui stat străin, cât și faptul că ajutorul acordat poate fi folosit de statul străin la înfăptuirea activității dușmănoase împotriva Republicii Moldova, adică în dauna suveranității, inviolabilității teritoriale sau a securității de stat și a capacității de apărare a Republicii Moldova.

Având în vedere varietatea de situații care pot apărea în practică, Curtea a considerat că nu este nici posibil, nici rezonabil ca legislatorul să prevadă în Codul penal o listă exhaustivă a modalităților de acordare de ajutor unui stat străin și, respectiv, a activităților dușmănoase înfăptuite împotriva Republicii Moldova, care pot fi realizate în contextul și esența infracțiunii de trădare de patrie. De altfel, o astfel de listă ar putea omite reglementarea unor situații care ar justifica, în mod rezonabil, tragerea la răspundere penală pe baza articolului 337 din Codul penal.

7. Interdicția de a participa la alegeri a partidelor politice care nu prezintă în termen ASP lista numerică și nominală a președinților, vicepreședinților și a membrilor organelor executive centrale

La data de 12 august 2025, Curtea Constituțională a pronunțat Decizia nr. 113 de inadmisibilitate a sesizării privind excepția de neconstituționalitate a textului „nu au dreptul de a participa la alegeri” din art. 11 alin. (7) din Legea nr. 294 din 21 decembrie 2007 privind partidele politice.

Curtea a constatat că la 13 iunie 2025 Parlamentul a adoptat Legea nr. 100, care a instituit un cadru normativ complex, prin care au fost aduse modificări și completări mai multor acte normative, în scopul consolidării mecanismelor de prevenire și de combatere a corupției electorale, precum și a fenomenelor conexe acestora.

Între altele, Legea nr. 100 a modificat articolul 10 din Legea privind partidele politice, stabilind obligația partidelor de a notifica Agenția Servicii Publice inclusiv despre modificarea listei numerice și nominale a membrilor partidului politic care cad sub incidența articolului 3 alin. (1) lit. e[5]) din Legea nr. 133/2016 privind declararea averii și intereselor personale. În caz de nerespectare a acestei cerințe, în baza informației notificate de Agenție, Parlamentul a stabilit competența Comisiei Electorale Centrale de a interzice partidelor să participe la alegeri (art. 11 alin. (7) din Lege). Aceste modificări au intrat în vigoare la 14 iunie 2025.

Curtea a constatat că *obligația de notificare a informației despre membrii organelor de conducere ale partidelor nu reprezintă o sarcină excesivă*. Această obligație este justificată de interesul public față de liderii partidelor care urmăresc să participe la alegeri. Curtea a reținut că este firesc ca din momentul înregistrării partidului politic liderii acestuia să-și asume faptul că partidul dobândește personalitate juridică și că accede implicit într-un spațiu de interes public. Mai mult, trebuie avut în vedere faptul că conducerea partidului politic exercită o influență directă asupra procesului decizional, climatului electoral și că urmărește să acceadă în funcții publice reprezentative. În acest sens, obligația de notificare a informației despre membrii organelor de conducere este justificată de necesitatea asigurării transparenței şi responsabilității partidelor politice și garantează supravegherea eficientă a activității partidelor.

La această Decizie judecătorul Serghei Țurcan a formulat o opinie separată, în temeiul articolului 36 alin. (5) din Legea cu privire la Curtea Constituțională nr. 74 din 10 aprilie 2025.

8. Publicarea listei partidelor politice care au dreptul de a participa la alegerile parlamentare

La data de 26 august 2025, Curtea Constituțională a pronunțat Decizia nr. 120 de inamisibilitate a sesizării privind excepția de neconstituționalitate a articolelor 12 alin. (4) și 27 lit. g) din Codul electoral.

Referitor la prerogativa Comisiei Electorale Centrale, prevăzută de art. 27 lit. g) din Codul electoral, de a publica lista partidelor care au dreptul de a participa la alegeri, pe baza datelor prezentate de Agenția Servicii Publice, autorul a susținut că aceasta reprezintă o atribuție aplicată în mod rigid și nu permite actualizarea ulterioară a listei. În acest sens, Curtea a notat că Codul electoral stabilește doar obligația Comisiei Electorale Centrale de a publica lista acestor partide. Chestiunea actualizării listei partidelor nu face obiectul normei contestate.

9. Plafonul mijloacelor financiare transferabile în contul destinat grupului de inițiativă pentru colectarea semnăturilor în sprijinul unui candidat

La data de 29 august 2025, Curtea Constituțiobală a pronunțat Decizia nr. 121 de inadmisibilitate a sesizării privind excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 53 alin. (1), (3) și (5) din Codul electoral.

În conformitate cu punctul 8 din Ghidul și Raportul privind finanțarea partidelor politice, adoptate de Comisia de la Veneția la sesiunea 46 (Veneția, 9-10 martie, 2001), *„pentru a asigura egalitatea de șanse între diferitele forțe politice, cheltuielile de campanie electorală vor fi limitate la un plafon, stabilit în funcție de situația din țară și fixat proporțional cu numărul alegătorilor vizați”*. În acest sens, Curtea a considerat că stabilirea unui plafon pentru donațiile destinate strângerii de semnături urmărește, pe lângă asigurarea transparenței financiare, și egalitatea de șanse între candidații independenți.

În același timp, Curtea a observat că plafonul mijloacelor financiare care pot fi virate în contul „Destinat grupului de inițiativă” pentru susținerea candidatului la funcția de deputat în Parlamentul Republicii Moldova în cadrul alegerilor parlamentare din data de 28 septembrie 2025 este de 57.564,07 lei. Autorul sesizării nu a argumentat de ce mărimea plafonului mijloacelor financiare ar fi insuficientă pentru colectarea numărului de semnături prevăzut de lege. Curtea nu are competența de a identifica, în locul autorului sesizării, argumente care să demonstreze ideea că plafonul stabilit de lege pentru colectarea semnăturilor ar face iluzoriu dreptul candidatului de a fi ales.

10. Controlul constituționalității unor prevederi din Legea cu privire la Curtea Constituțională

La data de 25 septembrie 2025, Curtea Constituțională a pronunțat Decizia nr. 138 de inadmisibilitate a sesizării privind controlul constituționalității unor prevederi din Legea cu privire la Curtea Constituțională.

Din formulările utilizate în textul Constituției, Curtea a constatat că, atunci când legislatorul constituțional intenționează să stabilească limitări asupra numărului de mandate, acest lucru este consacrat în mod expres. De exemplu, în cazul funcției de Președinte al Republicii Moldova, adunarea constituantă a precizat că „nici o persoană nu poate îndeplini funcția de Președinte al Republicii Moldova decât pentru cel mult două mandate consecutive” (a se vedea art. 80 alin. (4) din Constituție). În cazul funcției de Avocat al Poporului, legislativul limitează numărul mandatelor, stabilind că „Avocatul Poporului este numit [...] pentru un mandat de 7 ani, care nu poate fi reînnoit” (articolul 59^1 alin. (3) din Constituţie), iar în cazul membrilor Consiliului Superior al Magistraturii Legea Supremă prevede că „membrii Consiliului Superior al Magistraturii sunt aleşi sau numiţi pentru un mandat de 6 ani, fără posibilitatea de a deţine două mandate” (art. 122 alin. (5) din Constituție). De asemenea, în cazul funcției de Procuror General, legislatorul constituțional a stabilit că „Procurorul General este numit în funcţie [...] pentru un mandat de 7 ani, care nu poate fi reînnoit” (art. 125 alin. (1) din Constituție). În cazul judecătorilor Curții Constituționale, Constituția nu prevede o limitare a numărului de mandate. În lipsa unei precizări clare, așa cum a făcut-o în raport cu alte funcții de demnitate publică din cadrul unor instituții de rang constituțional menționate mai sus, Curtea a conchis că autorii Constituției nu au limitat numărul de mandate al judecătorilor constituționali.

Curtea a menționat că problema duratei mandatului și a numărului de mandate al judecătorului Curții Constituționale a fost în atenția autorităților publice.

În ceea ce privește durata mandatului, Comisia de la Veneția favorizează, în general, mandatele lungi și care nu pot fi înnoite sau admit, cel mult, o singură realegere. Imposibilitatea reînnoirii mandatului contribuie semnificativ la consolidarea independenței judecătorilor Curții Constituționale, iar un mandat îndelungat asigură independența acestora, în special față de autoritățile care i-au numit. Cu referire la situația din Republica Moldova, Comisia de la Veneția recunoaște că prelungirea duratei unui singur mandat, cum ar fi creșterea acestuia la 12 ani fără posibilitatea realegerii, este preferabilă, cu toate acestea, ar putea fi necesare modificări constituționale. În Opinia sa privind proiectul legii cu privire la Curtea Constituțională (CDL-AD(2025)005), Comisia de la Veneția a încurajat autoritățile Republicii Moldova să ia în considerare acest aspect în contextul unor posibile reforme constituționale viitoare (a se vedea paragrafele 37 și 38 din Opinie).

Curtea a subliniat că Constituția nu le interzice politicienilor de carieră să devină judecători constituționali. Din contră, legitimitatea și calitatea jurisprudenței tribunalelor constituționale sporesc atunci când în componența acestora ajung specialiști din toate sferele sociale, fie că sunt judecători de carieră, fie profesori de drept sau politicieni.

Totodată, Curtea a observat că, având competența de a reglementa prin lege organică organizarea și funcționarea Curții Constituționale, legislatorul a prevăzut în mod explicit că judecătorul constituțional: *(i)* nu are dreptul să desfășoare activitate politică; și nici *(ii)* nu poate fi membru al unui partid politic (art. 18 alin. (2) din Legea nr. 74/2025). Pentru a asigura îndeplinirea acestor obligații, legislatorul a prevăzut că, în cazul în care persoana numită în funcția de judecător constituțional deținea calitatea de membru al unui partid politic, ea trebuie, printr-un acord prealabil semnat în formă scrisă, să-și asume angajamentul ca până la depunerea jurământului să înceteze calitatea de membru al partidului politic.

Așadar, Curtea a constatat că legislatorul a reglementat situațiile juridice referitoare la calitatea de membru al unui partid politic. Prin urmare, Curtea a reținut că Legea cu privire la Curtea Constituțională conține mecanisme apte să întrerupă eventualele legături ale judecătorilor constituționali cu partidele politice.

Competența Curții de a verifica constituționalitatea tratatelor internaționale la care statul intenționează să devină parte. Astfel, este de neconceput, din perspectiva Constituției, ca Curtea Constituțională să declare neconstituțional un tratat internațional la care Republica Moldova este parte. Mai mult, așa cum a observat Comisia de la Veneția în opinia sa CDL-AD(2025)005, la § 25, controlul constituțional *a priori* al tratatelor internaționale are o justificare solidă în principiu, deoarece absența unui astfel de control poate implica riscul încălcării principiului de drept internațional *pacta sunt servanda*. Mai mult, acest aspect subliniază că, atunci când apare un conflict între un tratat internațional și Constituție sau, după caz, legile constituționale (organice), conflictul este deosebit de delicat, întrucât presupune un posibil antagonism între cele mai înalte instrumente juridice interne și angajamentele asumate la nivel internațional. Prin urmare, statele se străduiesc să prevină astfel de conflicte ori de câte ori este posibil.

Desemnarea noului judecător constituțional cu trei luni înainte de expirarea mandatului unui judecător în funcție. La § 61 din Opinia sa CDL-AD(2025)005, Comisia de la Veneția califică drept o „abordare binevenită” aranjamentele procedurale necesare pentru numirea unui nou

judecător care pot fi inițiate cu mult timp înainte. Asemenea aranjamente reduc la minim riscul existenței unor posturi vacante. În acest sens, Curtea nu a văzut cum ar fi afectate articolele din Constituție invocate de autorii sesizării. Din contră, art. 13 alin. (2) din Lege asigură continuitatea activității Curții, aspect care este indispensabil pentru protecția efectivă a Constituției.

Continuarea mandatului expirat de către judecătorul constituțional până la depunerea jurământului de către noul judecător. Sub acest aspect, Comisia de la Veneția a menționat în Opinia sa CDL-AD(2025)005, la §§ 61, 62 și 63, că a recomandat anterior ca, pentru a se asigura continuitatea în componența Curții Constituționale, un judecător al cărui mandat a expirat trebuie să rămână în funcție până la preluarea funcției de către succesorul său. De asemenea, Comisia a recomandat fie o procedură care să permită judecătorului în exercițiu să își continue activitatea până la numirea oficială a succesorului său, fie o dispoziție care să prevadă că procedura de numire a unui nou judecător ar putea începe cu un anumit timp înainte de expirarea mandatului titularului. Comisia a menționat că mecanismul propus de Lege funcționează doar în cazurile în care mandatul judecătorului a expirat și numai dacă acesta este de acord să-și continue activitatea. În acest context, prevederea care permite unui judecător să rămână în funcție până la numirea succesorului său reprezintă o garanție importantă, deși nu ar trebui privită ca o soluție pe termen lung pentru posibila instabilitate a Curții.

Curtea a aderat la aceste observații ale Comisiei de la Veneția. Mai mult, practica în discuție este aplicată și la Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Potrivit art. 23 para. (2) teza I din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, judecătorii Curții Europene rămân în funcție până la înlocuirea lor.

În conformitate cu art. 136 alin. (1) din Constituție, așa cum a fost interpretat în Hotărârea nr. 12 din 12 mai 2016, în vederea evitării obstacolelor care pot interveni în buna funcționare a Curții, judecătorul constituțional al cărui mandat a expirat își exercită atribuțiile până la depunerea jurământului de către succesorul său în funcție.

D. ADRESE

Pe parcursul anului 2025, Curtea a formulat trei adrese către Parlamentul Republicii Moldova:

1. Adresa nr. PCC-01/61g-298 la HCC nr.9/2025 *(plafonarea despăgubirii acordate de angajator în cazul concedierii ilegale a salariatului [3])*, din 22 iulie 2025. În acest context, Curtea Constituțională i-a solicitat Parlamentului să modifice articolul 90 alin. (2) lit. a) din Codul muncii în conformitate cu raționamentele hotărârii sale.

2. Adresa nr. PCC-01/163g-410 la HCC nr. 11/2025 *(interdicția citării și audierii în calitate de martor a unei persoane în privința căreia sunt probe că a comis infracțiunea care se investighează)*, din 23 septembrie 2025, prin care Curtea Constituțională a declarat neconstituțională omisiunea legislatorului de a reglementa o procedură de soluționare la etapa judecării cauzei penale a cererilor privind citarea și audierea în calitate de martor a persoanelor acuzate de comiterea aceleiași fapte sau a unei fapte conexe, dar examinate într-o procedură separată, persoane care își exprimă acordul de a fi audiate în calitate de martor. În acest context, Curtea îi solicită Parlamentului să modifice legislația relevantă în conformitate cu raționamentele hotărârii Curții Constituționale.

3. Adresa nr. PCC-01/211e-451 la HCC nr. 12/2025 *(confirmarea rezultatelor alegerilor parlamentare din 28 septembrie 2025 și validarea mandatelor deputaților aleși în Parlamentul Republicii Moldova),* din 16 octombrie 2025. Curtea a constatat că legislatorul a stabilit reglementări pentru autoritățile care au competențe în domeniul monitorizării platformelor de partajare a materialelor video în perioada electorală. Totodată, Curtea a considerat că legislatorul trebuie să consolideze competențele autorităților în domeniul serviciilor de platformă de partajare a materialelor video și să stabilească alte măsuri eficiente, mai cu seamă în perioada electorală, cu condiția ca libertatea de exprimare a utilizatorilor platformelor online să nu fie limitată în mod disproporționat, așa cum recomandă Comisia de la Veneția în Raportul urgent privind anularea rezultatelor alegerilor de către curțile constituționale (CDL-AD(2025)003).

TITLUL III
COLABORAREA EXTERNĂ

În anul 2025, Curtea Constituțională a desfășurat și a găzduit o serie de activități cu impact major asupra consolidării cooperării externe și a rolului său instituțional, reflectate prin vizite de curtoazie și întrevederi la nivel înalt cu parteneri europeni și personalități de prim rang, inclusiv vizita la Curtea Constituțională a Majestății Sale Margareta, Custodele Coroanei române, și a Alteței Sale Regale Principele Radu. Tot în acest context se înscrie și vizita Secretarului General al Consiliului Europei, realizată cu prilejul lansării Planului de Acțiune al Consiliului Europei pentru Republica Moldova 2025–2028, care a evidențiat contribuția esențială a proiectelor Consiliului Europei la fortificarea capacităților instituționale ale Curții și la susținerea reformelor democratice.

De asemenea, vizita experților raportori ai Comisiei de la Veneția și menținerea unui dialog constant cu această instituție au consolidat alinierea jurisprudenței constituționale la standardele europene. Participarea Președintei Curții Constituționale, dna Domnica Manole, la evenimente internaționale de prestigiu, inclusiv audiența cu Regele Felipe al VI-lea al Spaniei, a reafirmat recunoașterea internațională a Curții și a contribuit la creșterea vizibilității și credibilității Curții, aceste demersuri reprezentând premise importante pentru aprofundarea cooperării externe și pentru avansarea parcursului european al Republicii Moldova.

În egală măsură, anul 2025 a fost marcat de aniversarea a 30-ea de la înființarea Curții Constituționale a Republicii Moldova, acest moment jubiliar fiind reflectat printr-un șir de activități aniversare cu relevanță națională și internațională, care au pus în valoare rolul Curții în consolidarea democrației și a statului de drept. Printre cele mai importante manifestări desfășurate cu acest prilej s-au numărat două evenimente centrale, care au conferit aniversării o dimensiune juridică, instituțională și europeană distinctă.

A. EVENIMENTE ORGANIZATE DE CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

1. Lansarea CODEX-ului Constituțional (ed. a II-a) cu ocazia celei de-a 30-a aniversări a Curții Constituționale a Republicii Moldova

La 25 februarie 2025, a avut loc lansarea celei de-a doua ediții a CODEX-ului Constituțional, eveniment aniversar de amploare dedicat consolidării culturii constituționalismului și reafirmării rolului Curții în arhitectura statului de drept. Activitatea a fost organizat de Curtea Constituțională, în parteneriat cu Institutul pentru Politici și Reforme Europene (IPRE), reunind reprezentanți ai autorităților publice, ai mediului juridic și academic, precum și invitați de onoare din țară și din străinătate.

La eveniment a participat Președinta Republicii Moldova, dna Maia Sandu, ministra justiției, dna Veronica Mihailov-Moraru, precum și oaspeți de rang înalt din România, prezența cărora a scos în evidență importanța simbolică și practică a celei de-a doua ediții a CODEX-ului Constituțional, care reflectă alinierea Constituției Republicii Moldova la standardele europene și contribuie la aprofundarea dialogului constituțional și a cooperării juridice în spațiul european.

Excelența Sa, dna Maia Sandu, Președinta Republicii Moldova, a felicitat Curtea Constituțională cu ocazia celor trei decenii de activitate, subliniind simbolismul acestui eveniment, care are loc la doar câteva luni după consacrarea în Constituție a obiectivului integrării europene.

În alocuțiunea sa, ministra justiției, dna Veronica Mihailov-Moraru, a subliniat că, de-a lungul celor trei decenii de activitate, Curtea Constituțională și-a demonstrat rolul de garant al valorilor constituționale și de protector al echilibrului dintre puterile statului. Lansarea celei de-a doua ediții a CODEX-ului Constituțional reprezintă un pas important pentru ca cetățenii Republicii Moldova să cunoască modul de funcționare și de organizare a statelor democratice din spațiul UE și a evidențiat valoarea acestei ediții atât prin conținut, cât și prin colectivul de juriști care au contribuit la realizarea ei.

Prezentarea propriu-zisă a CODEX-ului Constituțional (ed. a II-a) a fost realizată de un grup de experți cu renume, între care prof. univ. dr. Ștefan Deaconu, coordonator al lucrării și reprezentant al Universității din București; prof. univ. dr. Elena-Simina Tănăsescu, judecător al Curții Constituționale a României; dl Robert-Marius Cazanciuc, Vicepreședinte al Biroului Permanent al Senatului României; dl Silviu-Gabriel Barbu, Președinte al Autorității Naționale pentru Cetățenie din România; dna Domnica Manole, Președinte al Curții Constituționale a Republicii Moldova.

Cele două volume ale CODEX-ului Constituțional conțin varianta în limba română a constituțiilor statelor membre ale Uniunii Europene și a Regatului Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord, precum și textul Constituției Republicii Moldova. Toate constituțiile sunt precedate de o prezentare generală și un scurt istoric al acestora. Lucrarea reprezintă un instrument valoros pentru juriști, cercetători și practicieni ai dreptului constituțional.

2. Conferința internațională dedicată celei de-a 30-a aniversări a Curții Constituționale a Republicii Moldova

Al doilea eveniment central a fost Conferința internațională „Provocări contemporane în activitatea curților constituționale europene”, desfășurată la 23 mai 2025, care a reunit reprezentanți ai instituțiilor europene, ai curților constituționale și ai mediului juridic internațional, oferind un cadru amplu de reflecție asupra rolului curților constituționale în gestionarea crizelor contemporane.

În alocuțiunea sa, Președinta Curții, Domnica Manole, a evidențiat semnificația momentului aniversar, precum și actualitatea temei conferinței, într-un context internațional marcat de crize suprapuse - geopolitice, democratice și sociale. Dna Manole a subliniat că, dincolo de rolul lor de arbitri judiciari, curțile constituționale sunt bastioane de protecție a valorilor democrației.

În spiritul cooperării și al solidarității europene, Curtea a avansat ideea lansării unui forum anual informal al curților constituționale din Europa Centrală și de Est, precum și a elaborării unui compendiu comparativ de jurisprudență privind stările excepționale și crizele constituționale, care să fie accesibil instanțelor din regiune.

Totodată, dna Manole a reafirmat angajamentul Curții de a consolida parteneriatele cu Curtea de Justiție a Uniunii Europene, Comisia de la Veneția și Consiliul Europei.

Cu un mesaj important a venit Prim-ministrul Republicii Moldova, dl Dorin Recean, care a subliniat rolul esențial al Curții Constituționale în consolidarea democrației și a statului de drept. În egală măsură, dl Recean a menționat despre efortul de consolidare a statului de drept, pe care Republica Moldova și-l asumă, iar Curtea Constituțională reprezintă un pilon de stabilitate în acest drum al țării spre Europa.

Conferința a continuat cu alocuțiuni sustinute de dl Máté Csicsai, Șef-adjunct al Delegației Uniunii Europene în Republica Moldova, și dl Eirik Holmøyvik, membru al Comisiei de la Veneția. Dna Clare Ovey, Director al Direcției Generale pentru Drepturile Omului și Preeminența Dreptului din cadrul Consiliului Europei, a transmis un mesaj video înregistrat special cu această ocazie.

Evenimentul a fost organizat cu sprijinul Consiliului Europei, în cadrul Proiectului comun al Uniunii Europene și al Consiliului Europei „Sprijin pentru reforma justiției în Republica Moldova".

3. Bilanțul mandatului (2019-2025): șase ani de viziune și acțiune a Curții Constituționale

La 14 august 2025, Curtea Constituțională a Republicii Moldova a organizat un eveniment dedicat prezentării bilanțului activității desfășurate în cadrul mandatului 2019-2025. În cadrul reuniunii, judecătorii Curții au trecut în revistă principalele realizări, provocările întâmpinate și impactul hotărârilor pronunțate asupra consolidării statului de drept.

Pe parcursul acestui mandat, Curtea a pronunțat mai multe hotărâri care au vizat domenii esențiale ale vieții constituționale a Republicii Moldova, cum ar fi:

- controlul constituționalității tratatelor internaționale (HCC nr. 12/2020) - hotărârea privind acordul financiar cu Federația Rusă, prin care Curtea a apărat suveranitatea și interesul național în negocierile internaționale;
- „limba română" ca denumire constituțională (HCC nr. 4/2021) - reafirmarea și consacrarea juridică a limbii române ca limbă de stat, în deplină concordanță cu Declarația de Independență și identitatea constituțională a Republicii Moldova;
- dizolvarea Parlamentului și echilibrul puterilor în stat (Avizul nr. 1/2021) - stabilirea clară a circumstanțelor în care legislativul poate fi dizolvat, garantând stabilitatea instituțională și respectarea procedurilor constituționale;
- declararea neconstituționalității partidului „Șor" (HCC nr. 10/2023) - o decizie cu impact direct asupra integrității procesului democratic și protecției ordinii constituționale;
- avizul privind aderarea la Uniunea Europeană prin referendum (Avizul nr. 1/2024) - stabilirea cadrului constituțional care a permis cetățenilor să se exprime direct asupra viitorului european al țării;
- evaluarea extraordinară a judecătorilor și procurorilor (HCC nr. 2/2025);
- amnistierea deținuților condamnați pe viață (HCC nr. 10/2025).

Pe plan internațional, Curtea a desfășurat o amplă activitate de cooperare, inclusiv:

- exercitarea Președinției Conferinței Curților Constituționale Europene (2021-2024), cea mai prestigioasă platformă europeană de cooperare multilaterală între instanțele abilitate cu controlul constituționalității;
- organizarea, la Chișinău, a celui de-al XIX-lea Congres CCCE (mai 2024) cu participarea reprezentanților curților constituționale din 40 de state;
- semnarea de memorandumuri de cooperare cu curți constituționale din Spania, România și consolidarea cooperării instituționale cu instituțiile de jurisdicție constituțională ale Austriei, Letoniei, Ucrainei, Lituaniei, Cehiei și Estoniei;
- participarea activă la conferințe, forumuri și proiecte internaționale în parteneriat cu Uniunea Europeană, Consiliul Europei și alte organizații.

Totodată, deținerea Președinției Conferinței Curților Constituționale Europene a constituit un prilej pentru Curte de a dezvolta colaborarea cu organizațiile grupurilor lingvistice și regionale, cum ar fi: Asociația Curților Constituționale Francofone, Uniunea Curților și Consiliilor Constituționale Arabe, Conferința Jurisdicțiilor Constituționale Africane, Asociația Eurasiatică a Curților Constituționale, Conferința Jurisdicțiilor Constituționale ale țărilor vorbitoare de limbă portugheză ș.a.

Curtea Constituțională a menținut un dialog activ cu reprezentanții corpului diplomatic, consolidând cooperarea bilaterală și schimbul de bune practici cu corpul diplomatic din SUA, România, Letonia, Lituania, Austria, Germania, Regatul Țărilor de Jos, Georgia, Regatul Suediei, Slovacia, Kazahstan, Japonia.

De asemenea, instituția s-a implicat activ în proiecte comune cu Uniunea Europeană și Consiliul Europei, inclusiv în cadrul programului „Suport pentru reforma justiției în Republica Moldova”.

Grație acestor proiecte, atât judecătorii, cât și personalul Curții au beneficiat de formare continuă în materie constituțională în cadrul CJUE, Tribunalului Constituțional Spaniol, Curților Constituționale ale Austriei, Letoniei, Lituaniei, României și Estoniei.

Un capitol distinct al mandatului a fost promovarea educației constituționale, prin proiectul „Constituția și școala", realizat în colaborare cu Ministerul Educației și Oficiul Consiliului Europei la Chișinău, care a permis elevilor din țară să cunoască rolul și activitatea Curții.

Pe parcursul mandatului, Curtea Constituțională și-a consolidat rolul de garant al supremației Constituției și al principiilor statului de drept, acționând cu fermitate, imparțialitate și transparență în toate cauzele examinate.

Mesajul Președintei Domnica Manole

„Am servit Curtea Constituțională a Republicii Moldova cu credință și integritate, convinși că democrația nu se apără singură, ci prin oameni și instituții care cred în ea. Prin fiecare act adoptat, am apărat ordinea constituțională a Republicii Moldova, am protejat supremația Constituției, drepturile şi libertățile fundamentale ale omului.

Constituția nu este doar o lege scrisă - este temelia statului nostru. Iar atâta timp cât această temelie va fi consolidată, respectată și protejată, Republica Moldova va rămâne liberă, demnă și puternică.”

B. VIZITE ALE DELEGAȚIILOR STRĂINE LA CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

1. Vizita reprezentanților Comisiei de la Veneția la Curtea Constituțională

În data de 10 februarie 2025, Curtea Constituțională a primit vizita experților raportori ai Comisiei europene pentru democrație prin drept (Comisia de la Veneția).

Delegația Comisiei de la Veneția a efectuat o vizită de lucru la Chișinău pentru desfășurarea mai multor întrevederi bilaterale, ca urmare a solicitării de către Ministerul Justiției a opiniei Comisiei de la Veneția cu privire la proiectul de lege cu privire la Curtea Constituțională.

Experții-raportori ai Comisiei de la Veneția au discutat aspecte ale proiectului de lege vizat cu reprezentanții Secretariatului Curții Constituționale.

2. Vizita Secretarului General al Consiliului Europei la Curtea Constituțională

În data de 12 februarie 2025, Președinta Curții Constituționale, dna Domnica Manole, a primit vizita oficială a Excelenței Sale, dl Alain Berset, Secretarul General al Consiliului Europei, care a fost însoțit de dl Falk Lange, Șeful Oficiului Consiliului Europei la Chișinău, dl Claus Neukirch, Director de Coordonare de Programe al Consiliului Europei, și de consiliera sa, dna Natacha De Roeck. La întrevedere a participat și Excelența Sa, dna Daniela Cujbă, Ambasador, Reprezentant permanent al Republicii Moldova pe lângă Consiliul Europei.

Întrevederea a avut loc în contextul lansării oficiale a Planului de Acțiune al Consiliului Europei pentru Republica Moldova pe anii 2025-2028, instrument strategic pentru susținerea reformelor democratice și consolidarea statului de drept în Republica Moldova.

Discuțiile au evidențiat impactul semnificativ al proiectelor realizate cu sprijinul Consiliului Europei, beneficiile acestora pentru fortificarea capacităților instituționale ale Curții Constituționale. Dna Domnica Manole a subliniat importanța menținerii unui dialog constant cu Consiliul Europei și a reafirmat angajamentul Curții Constituționale de a continua colaborarea pentru implementarea reformelor cheie și pentru alinierea cadrului juridic național la standardele europene, pași esențiali în procesul de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană.

În cadrul întrevederii au fost abordare direcțiile strategice pentru viitoarele proiecte, prin care se urmărește consolidarea democrației, protejarea drepturilor fundamentale și promovarea valorilor statului de drept în Republica Moldova.

3. Vizita delegației Congresului Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei la Curtea Constituțională

În data de 5 martie 2025, judecătorii Curții Constituționale au primit vizita delegației Congresului Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei (CALRE).

Discuțiile au vizat principiile constituționale privind autonomia locală și regională în Republica Moldova și accesul la Curtea Constituțională, ponderea Cartei Europene a Autonomiei Locale în sistemul juridic al Republicii Moldova, jurisprudența Curții Constituționale cu privire la autonomia locală, precum și recentele evoluții jurisprudențiale din acest domeniu.

4. Vizita Directorului Biroului pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului/ODIHR din cadrul OSCE la Curtea Constituțională

În data de 19 martie 2025, Președinta Curții Constituționale, dna Domnica Manole, a primit vizita oficială a dnei Maria Telalian, director al Biroului OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului (ODIHR), însoțită de dl Peter Mossop, consilier special și reprezentant al directorului la Viena, dl Konstantine Vardzelashvili, șef al Departamentului de democratizare, și dl Ulvi Akhundlu, șef adjunct al Departamentului electoral.

Discuțiile din cadrul întrevederii s-au axat pe cooperarea Curții Constituționale cu Biroul pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului prin expertiza oferită în domeniul legislației constituționale. De asemenea, a fost abordată jurisprudența constituțională relevantă în materie electorală în contextul ultimelor scrutine.

Reprezentanții ODIHR au exprimat deschiderea de a extinde și aprofunda relațiile de colaborare cu Curtea Constituțională, ambele părți manifestându-și interesul pentru identificarea și explorarea unor noi oportunități de cooperare pe viitor.

5. Vizita de curtoazie la Curtea Constituțională a Majestății Sale Margareta, Custodele Coroanei române, și a Alteței Sale Regale Principele Radu

În data de 7 aprilie 2025, Curtea Constituțională a Republicii Moldova a avut deosebita onoare de a găzdui, într-o vizită de curtoazie, pe Majestatea Sa Margareta, Custodele Coroanei române, și pe Alteța Sa Regală Principele Radu. La întrevedere au mai participat Ambasadorul Extraordinar și Plenipotențiar al României în Republica Moldova, ES dl Cristian-Leon Țurcanu, secretarul I al Ambasadei României la Chișinău, dl Claudiu Chelcea, cancelarul Casei Majestății Sale, dl Traian Sârcă, și directorul Fundației Colecția Regală, dl Radu Ghină.

Înalții oaspeți au fost întâmpinați de Președinta Curții Constituționale, dna Domnica Manole, însoțită de judecătorii constituționali. În cadrul întrevederii, au fost abordate subiecte de interes comun, precum consolidarea statului de drept, respectarea principiilor constituționale și promovarea valorilor democratice.

6. Delegația Curții Constituționale a Ucrainei în vizită la Curtea Constituțională

În data de 22 mai 2025, Președinta Curții Constituționale, dna Domnica Manole, împreună cu judecătorii constituționali au avut o întrevedere cu delegația Curții Constituționale a Ucrainei.

Delegația ucraineană, în persoana judecătorilor constituționali dna Galyna Yurovska și dl Viktor Gorodovenko, a venit în Republica Moldova pentru a participa la conferința internațională, organizată cu ocazia aniversării a 30-a de la fondarea Curții Constituționale a Republicii Moldova, cu genericul „Provocări contemporane în activitatea curților constituționale europene”.

În cadrul întrevederii, discuțiile s-au concentrat asupra perspectivelor de cooperare dintre cele două curți constituționale.

7. Vizita delegației Curții Constituționale a Republicii Letonia la Curtea Constituțională

Președinta Curții Constituționale, dna Domnica Manole, împreună cu judecătorii constituționali au primit în data de 22 mai 2025 vizita delegației Curții Constituționale a Republicii Letonia.

Delegația letonă în componența dnei Jautrīte Briede, dnei Veronika Krūmiņa și dlui Juris Juriss, judecători constituționali, care au fost însoțiți de dna Marika Laizāne-Jurkāne, șefă a Secretariatului Curții, a participat la conferința internațională cu genericul „Provocări contemporane în activitatea curților constituționale europene", desfășurată cu ocazia celor 30 de ani de la fondarea Curții Constituționale a Republicii Moldova.

În cadrul întrevederii, discuțiile au vizat aspecte privind rolul curților constituționale în aplicarea și interpretarea dreptului Uniunii Europene.

8. Întrevedere cu reprezentanții Misiunii OSCE/ODIHR de observare a alegerilor

În data de 18 septembrie 2025, la Curtea Constituțională a Republicii Moldova a avut loc o întrevedere cu delegația Misiunii OSCE/ODIHR de observare a alegerilor parlamentare din 28 septembrie 2025, condusă de dna Jillian Stirk, șefa Misiunii.

Vizita la Curtea Constituțională a fost una dintre întrevederile oficiale planificate în activitatea desfășurată de Misiune în mandatul său, realizată cu scopul observării activităților preelectorale din țară.

Discuțiile în cadrul întrevederii au vizat rolul și competența Curții Constituționale în procesul electoral, precum și jurisprudența recentă a Curții în materie electorală.

9. Întrevedere cu reprezentanții Misiunii Internaționale de Observare a Alegerilor ENEMO

În data de 23 septembrie 2025, la Curtea Constituțională a Republicii Moldova a avut loc o întrevedere cu reprezentanții Misiunii internaționale de observare a alegerilor ENEMO pentru scrutinul parlamentar din 28 septembrie 2025, condusă de șeful Misiunii, dl Dritan Taulla.

În cadrul întrevederii, dl Dritan Taulla a vorbit despre mandatul și activitatea Misiunii în Republica Moldova. Totodată, discuțiile au vizat rolul și competența Curții Constituționale în procesul electoral, legislația electorală în vigoare, precum și jurisprudența recentă a Curții în materie electorală.

Președinta Curții Constituționale a reiterat importanța respectării Constituției de către toți actorii antrenați direct sau indirect în cursa electorală, prin asigurarea efectivă a dreptului la vot și a dreptului de a fi ales.

10. Întrevedere cu reprezentanții Misiunii de observare a alegerilor a Organizației Internaționale a Francofoniei

Pe 24 septembrie 2025, Președinta Curții Constituționale, dna Domnica Manole, a primit vizita oficială a delegației Misiunii de observare a alegerilor parlamentare din 28 septembrie 2025 a

Organizației Internaționale a Francofoniei (OIF), condusă de dl Philippe Courard, deputat, fost ministru și ex-Secretar de Stat al Regatului Belgiei.

În contextul respectivei vizite, dialogul s-a concentrat asupra cadrului legal național și a jurisprudenței Curții Constituționale în materie electorală. Discuțiile purtate au evidențiat importanța desfășurării scrutinului parlamentar în condițiile legii.

11. Vizita Ambasadorului Germaniei la Curtea Constituțională a Republicii Moldova

În data de 4 noiembrie 2025, Președinta Curții Constituționale, dna Domnica Manole, a primit vizita Excelenței Sale, dl Hubert Knirsch, Ambasadorul Republicii Federale Germania în Republica Moldova.

În cadrul întrevederii au fost abordate subiecte privind competențele și prioritățile Curții Constituționale. De asemenea, discuțiile au vizat perspectivele dezvoltării colaborării dintre Curtea Constituțională a Republicii Moldova și Curtea Constituțională a Germaniei.

12. Întrevedere cu reprezentanții Misiunii de Evaluare a Asistenței Electorale a ONU

În data de 11 decembrie 2025, la Curtea Constituțională a Republicii Moldova a avut loc o întrevedere cu delegația Misiunii de Evaluare a Asistenței Electorale a Organizației Națiunilor Unite.

Din delegație au făcut parte dl Richard Gee, ofițer responsabil pentru afaceri electorale și politice în cadrul Diviziei de Asistență Electorală a Departamentului ONU pentru Afaceri Politice și de Consolidare a Păcii, dl Dan Malinovich, specialist în politici electorale în cadrul Biroului pentru Politici și Programe al PNUD, precum și dl Skye Christensen, consilier tehnic principal în domeniul electoral.

Vizita la Curtea Constituțională este una dintre întrevederile oficiale planificate în contextul Misiunii de Asistență Electorală, dialogul concentrându-se asupra cadrului constituțional național și a jurisprudenței Curții Constituționale în materie electorală.

C. VIZITE OFICIALE LA ALTE CURȚI CONSTITUȚIONALE

1. Curtea Constituțională a Estoniei

În perioada 17-20 februarie 2025, o delegație a Curții Constituționale a Republicii Moldova, condusă de Președinta Curții, dna Domnica Manole, a efectuat o vizită de studiu în Estonia. Din delegație au făcut parte judecătorii constituționali și colaboratori ai instituției.

Vizita a fost organizată de Curtea Supremă a Estoniei în parteneriat cu Centrul Estonian pentru Dezvoltare Internațională (ESTDEV), având drept obiectiv principal schimbul de bune practici și aprofundarea cunoștințelor privind armonizarea cadrului juridic național cu standardele europene.

Agenda delegației a inclus sesiuni de lucru desfășurate în instituții publice din Tartu și Tallinn, oferind oportunități de dialog cu experți din domeniile juridic și administrativ.

Un moment central al vizitei l-a constituit întrevederea cu judecătorii Curții Supreme a Estoniei, în cadrul căreia au fost abordate competențele și jurisprudența secției de control al constituționalității, cu accent pe interacțiunea dintre dreptul național și dreptul Uniunii Europene.

De asemenea, delegația a participat la un seminar de lucru cu reprezentanții Biroului Cancelarului Justiției și ai Cancelariei Prezidențiale a Republicii Estonia. Discuțiile au vizat competențele acestor instituții în materia protecției drepturilor fundamentale.

Un alt moment important al vizitei a fost întâlnirea cu reprezentanții Comisiei pentru afaceri europene și ai Comisiei constituționale din Parlamentul Estoniei. Discuțiile s-au axat pe experiența Estoniei în procesul de aderare la UE, mecanismele parlamentare pentru conformitatea legislativă cu normele europene, precum și impactul reformelor constituționale asupra statului de drept.

În cadrul întrevederii cu reprezentanții Ministerului Justiției, discuțiile au oferit o perspectivă asupra soluțiilor digitale inovatoare aplicate în sistemul judiciar estonian.

Mai mult, delegația a avut posibilitatea de a discuta cu Președintele tribunalului districtual din Harju, fiind prezentate aspecte legate de organizarea și funcționarea instanțelor de prim nivel din Estonia.

Vizita s-a încheiat la Centrul de informare e-Estonia, unde membrilor delegației le-au fost descrise tehnologiile informaționale utilizate în digitalizarea administrației publice.

Această vizită de studiu a reprezentat o oportunitate valoroasă pentru consolidarea relațiilor interinstituționale și pentru aprofundarea cunoștințelor privind bunele practici europene în domeniul justiției constituționale.

2. Tribunalul Federal Suprem al Elveției

În perioada 15-16 mai 2025, Președinta Curții Constituționale, dna Domnica Manole, a participat la Simpozionul Științific, desfășurat cu ocazia celor 150 de ani de la fondarea Tribunalului Federal Suprem al Elveției.

Evenimentul aniversar a avut loc la Lausanne și a reunit distinși judecători, experți în dreptul constituțional, reprezentanți ai curților supreme și constituționale și oficiali de rang înalt.

Simpozionul a fost deschis de Președintele Tribunalului Federal Suprem al Elveției, dl François Chaix, care a subliniat importanța acestuia în reafirmarea valorilor fundamentale care ghidează activitatea Tribunalului, simbolic gravate pe frontonul sediului din Lausanne *„Lex, Justitia, Pax”*.

Evenimentul a fost marcat de contribuțiile unor distinși reprezentanți ai mediului judiciar. Judecătoarea federală, dna Florence Aubry Girardin, a evidențiat modul în care jurisprudența Tribunalului Federal nu doar reflectă, ci și influențează transformările sociale, ilustrând acest aspect prin exemple relevante legate de evoluția drepturilor femeilor. Profesorul și judecătorul

federal, dl Vincent Martenet, a abordat o temă de actualitate în dreptul constituțional, și anume drepturile fundamentale nescrise, în timp ce profesorul Georg Kodek, Președintele Curții Supreme de Justiție a Austriei, a descris perspectivele privind formarea continuă a judecătorilor, subliniind importanța pregătirii profesionale în menținerea calității actului de justiție.

În continuarea zilei, discuțiile moderate de judecătoarea federală, dna Federica de Rossa, s-au axat pe dificultățile procedurale care pot limita accesul la justiția constituțională. Judecătorul federal, dl Matthias Kradolfer, a analizat funcția Tribunalului Federal în calitate de instanță supremă în sistemul judiciar elvețian, în timp ce dl Andreas Zünd, judecător la CtEDO, a oferit o perspectivă asupra importanței epuizării căilor de atac interne pentru sesizarea Curții Europene a Drepturilor Omului. De asemenea, judecătorul federal, dl Stephan Hartmann, a relatat despre aplicarea riguroasă a sancțiunilor în situațiile de încălcare a drepturilor fundamentale.

A doua zi a simpozionului a fost deschisă de Vicepreședintele Tribunalului Federal Suprem, dl Francesco Parrino, cu o sesiune dedicată procesului de formare a jurisprudenței și mecanismelor decizionale ale instanțelor. În această parte, judecătoarea federală, dna Julia Hänni, a prezentat metodologia Tribunalului în interpretarea normelor legale, punând accentul pe raționamentul juridic aplicat în practica judiciară. Judecătorul federal, dl Yann-Eric Hofmann, a atras atenția asupra influenței prejudecăților cognitive în procesul de deliberare și adoptare a deciziilor, iar judecătorul federal de onoare, dl Luca Marazzi, a evidențiat importanța prudenței și tăcerii conștiente în comunicarea instanței, reliefând dimensiunea umană în actul de justiție.

În final, dl Jean-Paul Jean, Președinte de onoare al Curții de Casație a Franței, a discutat despre modificările recente privind motivarea hotărârilor judecătorești, ca expresie a unei tendințe de transparență și comprehensibilitate pentru cetățeni.

Simpozionul s-a încheiat cu alocuțiunea judecătoarei federale, dna Marianne Ryter, care a reafirmat rolul crucial al cooperării internaționale între curțile omoloage și al unui dialog constant în spațiul european.

3. Curtea Constituțională a Austriei

În data de 7 noiembrie 2025, un grup de funcționari ai Curții Constituționale a Republicii Moldova au efectuat o vizită de studiu la Curtea Constituțională a Austriei, la Viena.

Scopul vizitei a fost efectuarea unui schimb de bune practici și familiarizarea cu modul de organizare a activității Curții Constituționale a Austriei, cu procesul decizional și comunicarea publică. Pe parcursul programului, participanții au avut ocazia să se informeze cu privire la procedurile de lucru ale Curții, modul de elaborare a proiectelor de acte, utilizarea instrumentelor de cercetare și a bazelor de date juridice, precum și cu mecanismele de comunicare instituțională și de consolidare a vizibilității publice a Curții.

Această vizită de studiu a fost organizată cu sprijinul Consiliului Europei, în cadrul Proiectului comun al Uniunii Europene și al Consiliului Europei „Sprijin pentru reforma justiției în Republica Moldova", și a reprezentat o oportunitate valoroasă de cunoaștere a funcționării

Curții Constituționale a Austriei, precum și de consolidare a cooperării dintre cele două instituții.

4. Curtea Constituțională Federală a Germaniei

În data de 15 decembrie 2025, o delegație a Curții Constituționale a Republicii Moldova, condusă de Președinta Curții, dna Domnica Manole, a efectuat o vizită de studiu la Curtea Constituțională Federală a Germaniei, la Karlsruhe. Din delegație au făcut parte judecătorii constituționali și angajați ai instituției.

Vizita a fost organizată cu sprijinul Consiliului Europei, în cadrul Proiectului comun al Uniunii Europene și al Consiliului Europei „Sprijin pentru reforma justiției în Republica Moldova", având ca obiectiv principal schimbul de bune practici în domeniul justiției constituționale și consolidarea cooperării instituționale.

Agenda vizitei a inclus discuții aprofundate cu judecători ai Curții Constituționale Federale, axate pe teme de actualitate ale jurisprudenței constituționale comparate, inclusiv procedura de declarare a neconstituționalității unui partid politic și jurisprudența referitoare la activitatea serviciilor de informații. Un accent aparte a fost pus pe rolul Curții Constituționale în examinarea compatibilității dreptului național cu dreptul Uniunii Europene, precum și pe relația dintre Legea Fundamentală a Germaniei (Grundgesetz) și ordinea juridică a UE.

În a doua parte a programului, delegația a avut întrevederi cu conducerea Curții Constituționale Federale, discuțiile concentrându-se asupra organizării și guvernanței instituționale, gestionării dosarelor, transparenței și responsabilității, comunicării publice, cooperării internaționale, precum și asupra proceselor de transformare digitală și inovare a activității Curții.

Schimbul de experiență a oferit delegației Curții Constituționale a Republicii Moldova oportunitatea de a analiza practica valoroasă a uneia dintre cele mai prestigioase instanțe constituționale europene, contribuind la consolidarea dialogului instituțional și la identificarea unor direcții de cooperare continuă în domeniul justiției constituționale, relevante în contextul parcursului european al Republicii Moldova.

D. PARTICIPAREA LA EVENIMENTE INTERNAȚIONALE

1. Conferința internațională de la Budapesta

În data de 23 ianuarie 2025, Curtea Constituțională a Ungariei a organizat o conferință internațională dedicată marcării a 35 de ani de la fondarea sa. La evenimentul desfășurat la Budapesta, cu genericul „Ciclurile de viață în funcționarea Curților Constituționale - provocări și răspunsuri", Curtea Constituțională a Republicii Moldova a fost reprezentată de dl Vladimir Țurcan, judecător constituțional.

Evenimentul a fost structurat în trei secțiuni tematice, în cadrul cărora au fost abordate astfel de subiecte ca rolul instanțelor constituționale în funcționarea sistemelor juridice, locul justiției constituționale în Europa și impactul aderării la Uniunea Europeană, precum și provocările cu

care se confruntă justiția constituțională - influența situațiilor excepționale, efectele inteligenței artificiale și ale digitalizării asupra protecției drepturilor fundamentale.

Conferința a oferit o platformă pentru un schimb valoros de idei asupra provocărilor actuale și viitoare în domeniul protecției drepturilor fundamentale, reunind alături de înalții oficiali maghiari, precum Președintele Ungariei, dl Tamás Sulyok, Președintele Adunării Naționale, dl László Kövér, și membri ai comunității juridice internaționale, printre care dl Gianni Buquicchio, Președinte emerit și Reprezentant special al Comisiei de la Veneția, președinți și judecători ai unor curți constituționale și tribunale, personalități marcante din mediul academic.

2. Deschiderea anului judiciar al Curții Europene a Drepturilor Omului

La 31 ianuarie 2025, Președinta Curții Constituționale, dna Domnica Manole, a participat la deschiderea oficială a anului judiciar al Curții Europene a Drepturilor Omului, eveniment desfășurat la Strasbourg.

Cu acest prilej, a fost organizat un seminar cu tema: „Protejarea drepturilor omului într-o lume a inteligenței artificiale, a algoritmilor și a volumului masiv de date (Big Data)".

Discuțiile au vizat provocările și oportunitățile generate de noile tehnologii în domeniul protecției drepturilor fundamentale și au cuprins patru subiecte principale: Consiliul Europei și standarde europene privind inteligența artificială, libertatea de exprimare în era inteligenței artificiale, inteligența artificială și dreptul la un proces echitabil și abordarea discriminării potențiale în inteligența artificială.

Evenimentul a continuat cu ceremonia solemnă de inaugurare a anului judiciar 2025, alocuțiunile de deschidere fiind rostite de Președintele Curții Europene, dl Marko Bošnjak, și Primul Președinte al Curții de Casație din Franța, dl Christophe Soulard.

3. Audiența cu Regele Felipe al VI-lea al Spaniei și decernarea Premiului Spaniol Universal

Președinta Curții Constituționale, dna Domnica Manole, a participat, în data de 7 februarie 2025, împreună cu câțiva președinți ai curților constituționale și alți invitați de onoare la audiența cu Majestatea Sa Regele Felipe al VI-lea al Spaniei.

Regele Felipe al VI-lea este recunoscut drept un simbol al unității naționale și un susținător ferm al valorilor fundamentale ale democrației și statului de drept, prin angajamentul său constant față de respectarea Constituției și consolidarea instituțiilor democratice. Participarea la această audiență a fost o oportunitate importantă de a reafirma angajamentele comune pentru consolidarea statului de drept și promovarea unui dialog constructiv între instituțiile europene și naționale.

În aceeași zi, la invitația Președintelui Fundației Independente din Spania, dl Aldo Olcese, dna Domnica Manole a participat la ceremonia solemnă de decernare a Premiului Spaniol Universal 2024, acordat dlui Javier Cremades, Președintele Asociației Mondiale a Juriștilor (World Jurist Association) și al Fundației Mondiale de Drept (World Law Foundation).

Dl Cremades este primul jurist care primește acest premiu și, totodată, primul Președinte spaniol al Asociației Mondiale a Juriștilor. Datorită implicării sale active în promovarea statului de drept la nivel global și organizarea Congresului Mondial de Drept, Spania a devenit un reper internațional în domeniul dreptului. De asemenea, prin crearea World Law Foundation, Cremades a transformat Spania într-un centru al dreptului internațional, reunind judecători, procurori și academicieni renumiți la nivel mondial, contribuind astfel la un dialog constant privind importanța statului de drept.

Ceremonia solemnă a cuprins un *laudatio* prezentat de către dl Stephan Harbarth, Președintele Curții Constituționale Federale a Germaniei, în care au fost evidențiate contribuția dlui Cremades la avansarea practicii juridice în era digitală, dedicarea sa justiției, libertății de exprimare, precum și efortul său educațional extins în vederea afirmării statului de drept la nivel mondial.

În finalul evenimentului, Președintele Curții Constituționale a Spaniei, dl Cándido Conde-Pumpido, a elogiat prestigiul Asociației Mondiale a Juriștilor și a apreciat obiectivele și munca asociației prezidate de dl Cremades.

Evenimentele au reunit numeroase personalități, președinți ai curților constituționale, membri ai comunității juridice internaționale și personalități marcante din mediul academic.

4. Reuniunea pregătitoare a Cercului Președinților al Conferinței Curților Constituționale Europene

În data de 28 februarie 2025, Președinta Curții Constituționale, dna Domnica Manole, a participat la Reuniunea pregătitoare a Cercului Președinților al Conferinței Curților Constituționale Europene (CCCE). Ședința a avut loc la Tirana, Republica Albania, în contextul deținerii de către Curtea Constituțională a Albaniei a președinției acestei platforme europene de cooperare multilaterală între organele judiciare abilitate cu controlul constituționalității.

Evenimentul a reunit președinți și judecători din 32 de curți constituționale europene sau echivalente acestora. Reuniunea a avut drept scop, în principal, luarea deciziilor privind organizarea celui de-al XX-lea Congres al CCCE, care va avea loc în anul 2027, la Tirana, precum tematica acestuia, perioada desfășurării și diverse aspecte organizatorice relevante.

5. Conferința aniversară a Comisiei de la Veneția

În data de 12 martie 2025, Președinta Curții Constituționale, dna Domnica Manole, a participat la Conferința de la Veneția, care a avut ca scop examinarea experienței Comisiei de la Veneția în elaborarea standardelor constituționale valabile la nivel transnațional.

Evenimentul a fost organizat în comun cu Asociația Internațională de Drept Constituțional cu ocazia celei de-a 35-a aniversări de la fondarea Comisiei de la Veneția.

La Conferință au fost prezenți experți internaționali din domeniul dreptului constituțional, membri ai Comisiei de la Veneția, reprezentanți ai Consiliului Europei, experți din cadrul

Asociației Internaționale de Drept Constituțional și reprezentanți ai mediului academic, pentru a discuta despre evoluțiile dreptului constituțional și provocările actuale în acest domeniu.

Conferința a fost structurată în trei sesiuni principale, la care au fost abordate subiecte importante precum: rolul Curților Constituționale într-un sistem de echilibru instituțional, lupta împotriva corupției și promovarea standardelor statului de drept, provocările la adresa statului de drept în contextul reformelor sistemului judiciar.

Evenimentul reprezintă o oportunitate valoroasă pentru instituțiile constituționale europene pentru a face un schimb de bune practici și a-și aprofunda cooperarea în domeniile punctate.

6. Participarea la sesiunile plenare ale Comisiei Europene pentru Democrație prin Drept (Comisia de la Veneția)

Pe parcursul anului 2025, dna Domnica Manole a participat la toate cele 4 sesiuni plenare ale Comisiei de la Veneția, în calitatea sa de membru din partea Republicii Moldova, care s-au desfășurat în intervalele de timp: *14-15 martie, 13-14 iunie (online), 9-10 octombrie și 12-13 decembrie 2025*, la Veneția, Republica Italiană.

7. Conferința internațională organizată de Curtea Constituțională a Republicii Letonia

Pe 25 aprilie 2025, o delegație a Curții Constituționale în componența doamnelor Liuba Șova și Viorica Puica, judecători constituționali, însoțite de dna Emilia Cazacu, asistent judiciar, a participat la conferința internațională organizată de Curtea Constituțională a Republicii Letonia. Tema evenimentului a fost „Rolul curților constituționale în asigurarea rezilienței valorilor europene comune în fața provocărilor contemporane”.

Evenimentul a fost deschis de Președintele Curții Constituționale a Republicii Letonia, dna Irēna Kucina, care în mesajul său a subliniat responsabilitatea fiecărei generații în consolidarea valorilor fundamentale ale democrației.

Lucrările conferinței s-au desfășurat în două sesiuni tematice. Prima a fost dedicată provocărilor la adresa democrației, statului de drept și pluralismului, iar cea de-a doua a vizat provocările privind protecția demnității umane, a libertăților și a drepturilor fundamentale ale omului.

Observațiile finale ale conferinței au fost formulate de dl Artūrs Kučs, judecător la Curtea Europeană a Drepturilor Omului. În încheierea evenimentului, dna Irēna Kucina, Președintele Curții Constituționale a Republicii Letonia, a accentuat importanța transpunerii ideilor discutate în cadrul conferinței în măsuri concrete, în vederea consolidării rolului curților constituționale în apărarea valorilor europene.

8. Vizita la Palatul Elisabeta din București

Delegația Curții Constituționale a Republicii Moldova, condusă de Președinta Curții, dna Domnica Manole, împreună cu judecătorii constituționali, a efectuat în data de 6 mai 2025 o

vizită la Palatul Elisabeta din București, unde a avut onoarea unei întrevederi cu Majestatea Sa Margareta, Custodele Coroanei Române, și cu Alteța Sa Regală Principele Radu.

Vizita la Palatul Elisabeta s-a desfășurat într-o atmosferă cordială și a oferit un cadru de dialog privind promovarea principiilor democratice și europene, în spiritul valorilor și tradițiilor comune.

Delegația Curții Constituționale s-a aflat la București în contextul participării la cel de-al X-lea Congres al Asociației Curților Constituționale Francofone, desfășurat în perioada 6-8 mai 2025.

9. Congresul Asociației Curților Constituționale Francofone (ACCF)

În perioada 6-8 mai 2025, delegația Curții Constituționale, condusă de Președinta Curții, dna Domnica Manole, împreună cu judecătorii constituționali, dna Viorica Puica, dna Liuba Șova, dl Nicolae Roșca și dl Serghei Țurcan, a participat la cel de-al X-lea Congres al ACCF, desfășurat la București.

Evenimentul a reunit peste 100 de participanți, reprezentanți ai curților constituționale francofone și experți în dreptul constituțional, care au analizat tema principală a Congresului: „Interpretarea și revizuirea Constituției: ce rol are judecătorul constituțional?”. Lucrările congresului au inclus prelegeri, ateliere tematice și sesiuni de lucru conduse de specialiști cu renume, având scopul de a încuraja schimbul de bune practici în materie constituțională, în cadrul unui dialog aprofundat asupra provocărilor contemporane legate de interpretarea și revizuirea constituțiilor.

La Congres au participat, pe lângă președinți și judecători constituționali, și reprezentanți ai Organizației Internaționale a Francofoniei, ai Curții de Justiție a Uniunii Europene, ai Curții Europene a Drepturilor Omului, ai Comisiei de la Veneția, ai Conferinței Jurisdicțiilor Constituționale Africane, precum și ai Conferinței Ibero-Americane privind Justiția Constituțională.

În cadrul celor trei ateliere tematice, participanții au analizat provocările actuale în materia interpretării constituțiilor, prezentând practici din diverse sisteme juridice.

În data de 7 mai a avut loc Adunarea Generală a ACCF, în cadrul căreia Curtea Constituțională a României a preluat președinția ACCF, de la Consiliul Constituțional al Senegalului, pentru un mandat de 3 ani (2025-2028). În aceeași zi a fost ales și noul Birou executiv al Asociației, marcând o nouă etapă în activitatea ACCF.

Congresul s-a încheiat în data de 8 mai cu ceremonia solemnă de predare a președinției ACCF, marcând astfel continuarea consolidării cooperării dintre curțile constituționale francofone.

10. Conferința internațională dedicată aniversării a 35-a a Curții Constituționale a Republicii Kârgâze

În perioada 16-19 iunie 2025, judecătorii Curții Constituționale, dnii Nicolae Roșca și Serghei Țurcan, au participat la conferința internațională cu genericul „Instituirea justiției

constituționale în noile democrații", organizată cu ocazia a 35 de ani de la fondarea Curții Constituționale a Republicii Kârgâze.

Evenimentul a reunit reprezentanți ai curților constituționale din diverse state, oferind un cadru valoros pentru schimbul de experiență și bune practici în domeniul consolidării statului de drept.

Participanții au abordat subiecte ce țin de rolul curților constituționale în protejarea valorilor fundamentale, evoluția jurisprudenței în diverse domenii, impactul noilor tehnologii asupra drepturilor și libertăților fundamentale, precum și de adaptarea mecanismelor controlului de constituționalitate la noile realități sociale și juridice.

11. Vizita de studiu la Curtea de Justiție a Uniunii Europene

În data de 17 iunie 2025, o delegație a Curții Constituționale a Republicii Moldova, formată din funcționari ai Curții, a efectuat o vizită de studiu la Curtea de Justiție a Uniunii Europene (CJUE), cu sediul la Luxemburg.

Programul vizitei a cuprins întrevederi cu înalți reprezentanți ai CJUE și sesiuni de informare privind organizarea, competențele și rolul instituției în consolidarea ordinii juridice europene. Delegația a asistat, de asemenea, la audierea unei cauze referitoare la accesul la asistența socială și la piața muncii, din perspectiva discriminării indirecte.

Întrevederea cu Președintele Curții de Justiție a Uniunii Europene, dl Koen Lenaerts, a reprezentat un moment de referință al vizitei. Președintele Lenaerts a subliniat importanța cooperării dintre instanțele constituționale și CJUE, în special în contextul aspirațiilor de integrare europeană.

În cadrul vizitei, delegația a purtat dialoguri cu dl Siniša Rodin, președinte de cameră al CJUE, dna Ineta Ziemele, judecător la Curtea de Justiție, precum și cu dna Octavia Spineanu-Matei și dl Ion Gâlea, judecători în cadrul Curții și, respectiv, al Tribunalului Uniunii Europene. Discuțiile s-au axat pe teme de actualitate privind principiile generale ale dreptului Uniunii Europene, dialogul jurisdicțional între instanțele naționale și europene, precum și aspecte legate de jurisprudența recentă a CJUE.

Vizita a inclus și o prezentare a instrumentelor de cercetare și documentare utilizate de Curtea Europeană. Această vizită de studiu a fost organizată cu sprijinul Consiliului Europei, în cadrul Proiectului comun al Uniunii Europene și al Consiliului Europei „Sprijin pentru reforma justiției în Republica Moldova", și a reprezentat o oportunitate valoroasă de aprofundare a cunoștințelor privind funcționarea și competențele Curții de Justiție a Uniunii Europene, precum și de consolidare a cooperării interinstituționale.

12. Conferința internațională de la Baku

Președinta Curții Constituționale a Republicii Moldova, dna Domnica Manole, a participat la conferința internațională organizată cu ocazia aniversării a 30-a de la adoptarea Constituției Republicii Azerbaidjan. Evenimentul s-a desfășurat în perioada 16-17 iulie, la Baku, fiind consacrat reflectării tendințelor actuale în consolidarea supremației constituționale.

Conferința a reunit președinți și judecători ai curților constituționale, reprezentanți ai autorităților publice și experți în dreptul constituțional din numeroase state, oferind o platformă de dialog profesional în domeniul justiției constituționale.

În cadrul sesiunilor tematice, dna Domnica Manole a susținut un discurs, relatând despre experiența și provocările privind drepturile electorale în practica Curții Constituționale a Republicii Moldova.

Dezbaterile din cadrul conferinței au abordat aspecte esențiale ale funcționării justiției constituționale, precum mecanismele de protecție a drepturilor omului, impactul sesizărilor individuale asupra jurisprudenței curților și evoluțiile recente privind aplicarea directă și eficientă a normelor constituționale.

Conferința a oferit un cadru valoros pentru schimbul de experiență și bune practici între experții în dreptul constituțional din diferite jurisdicții, promovând dialogul internațional privind consolidarea supremației Constituției și a protecției drepturilor omului, fiind un prilej potrivit pentru a reflecta asupra celor mai bune practici în domeniu.

13. Seara dedicată Republicii Moldova, găzduită la Palatul Elisabeta din București

În data de 1 octombrie 2025, Președinta Curții Constituționale, dna Domnica Manole, a participat la Seara Palatului Elisabeta dedicată Republicii Moldova, un eveniment găzduit de Majestatea Sa Margareta, Custodele Coroanei Române, alături de Alteța Sa Regală Principele Radu și Alteța Sa Regală Principesa Sofia.

Manifestarea, desfășurată în atmosfera solemnă a grădinii Palatului Elisabeta, a reunit numeroși reprezentanți din diverse domenii de activitate din România și Republica Moldova.

Evenimentul a constituit un prilej de reafirmare a prieteniei și cooperării dintre cele două state și a scos în evidență patrimoniul comun cultural, istoric și spiritual care le apropie.

În alocuțiunile susținute, a fost subliniată legătura profundă dintre popoarele de pe ambele maluri ale Prutului, angajamentul comun pentru apărarea valorilor democratice, a libertății și demnității umane, precum și aspirația împărtășită spre integrarea europeană, prosperitate și stabilitate.

14. Școala de vară de la Ankara

În perioada 5-9 octombrie 2025, reprezentanții Curții Constituționale a Republicii Moldova au participat la cea de-a XIII-a ediție a Școlii de vară, desfășurată la Ankara și Cappadocia, sub egida Curții Constituționale a Republicii Turcia.

Organizat sub genericul „Viața de familie în perspectivă constituțională și dreptul la respectarea vieții de familie”, evenimentul a reunit reprezentanți ai curților constituționale și ai instituțiilor echivalente din Europa, Asia și Africa, oferind un cadru de dialog și schimb de bune practici în domeniile protecției drepturilor fundamentale și al jurisdicției constituționale.

În deschiderea programului, Președintele Curții Constituționale a Republicii Turcia, dl Kadir Özkaya, a subliniat importanța cooperării dintre instituțiile de jurisdicție constituțională și a consolidării valorilor statului de drept. Participarea la program a oferit prilejul consolidării cooperării dintre Curtea Constituțională a Republicii Moldova și Curtea Constituțională a Republicii Turcia, precum și a dialogului profesional cu Asociația Curților Constituționale din Asia.

În încheierea sesiunii de comunicări, Președintele Curții Constituționale a Republicii Turcia, dl Kadir Özkaya, și Secretarul General al Curții, dl Murat Azaklı, au apreciat contribuția activă a participanților la lucrările Școlii de vară.

15. Comisia de la Veneția – 35 de ani de activitate: ceremonia jubiliară

În data de 11 octombrie 2025, Președinta Curții Constituționale a Republicii Moldova, dna Domnica Manole, a participat la ceremonia aniversară dedicată celebrării a 35 de ani de la înființarea Comisiei Europene pentru Democrație prin Drept (Comisia de la Veneția).

În acest an, Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept, cunoscută în întreaga lume drept Comisia de la Veneția, a împlinit 35 de ani de la înființare. Creată la 10 mai 1990, ca un organism consultativ al Consiliului Europei, Comisia s-a născut din dorința de a oferi statelor un sprijin solid în consolidarea democrației, a statului de drept și a protecției drepturilor fundamentale.

De-a lungul anilor, Comisia de la Veneția a devenit un for unic de reflecție juridică și constituțională, reunind experți independenți – judecători constituționali, magistrați, profesori universitari, avocați ai poporului și specialiști în domeniul electoral – din 61 de state. Dintre acestea, 46 sunt state membre ale Consiliului Europei, iar 15 state sunt din Africa, Asia și cele două Americi, ceea ce conferă Comisiei o dimensiune globală și o voce de autoritate în promovarea democrației prin drept.

Festivitățile aniversare s-au desfășurat la Veneția, în locuri încărcate de istorie și simbolism.

Ceremoniile au debutat pe 9 și 10 octombrie la *Scuola Grande San Giovanni Evanghelista di Veneția*, sediul tradițional al sesiunilor plenare ale Comisiei, și au continuat pe 11 octombrie cu un moment solemn la Palatul Ducal („Palazzo Ducale”).

La această celebrare au participat personalități marcante ale vieții politice și instituționale europene, între care dl Sergio Mattarella, Președintele Republicii Italiene, dna Maia Sandu, Președinta Republicii Moldova, dna Gordana Siljanovska-Davkova, Președinta Macedoniei de Nord, dl Egils Levits, fost Președinte al Letoniei și fost judecător al Curții Europene a Drepturilor Omului, dl Alain Berset, Secretarul General al Consiliului Europei, dl Theodoros Rousopoulos, Președintele Adunării Parlamentare a Consiliului Europei, ș.a.

16. Întrevederea Președintei Curții Constituționale a Republicii Moldova cu Președintele Tribunalului Constituțional al Regatului Spaniei

Pe 28 octombrie 2025, la Madrid, Președinta Curții Constituționale a Republicii Moldova, dna Domnica Manole, a avut o întrevedere cu Președintele Tribunalului Constituțional al Regatului

Spaniei, dl Cándido Conde-Pumpido Tourón. Discuțiile au avut loc în cadrul vizitei de lucru pe care dna Domnica Manole a efectuat-o în Spania cu prilejul participării la cel de-al VI-lea Congres al Conferinței Mondiale privind Justiția Constituțională.

Pe parcursul întrevederii au fost abordate aspecte referitoare la activitatea Tribunalului Constituțional al Spaniei, precum și modalitățile de consolidare a relațiilor bilaterale dintre cele două instituții. În baza Memorandumului de Înțelegere semnat în anul 2021, părțile au convenit asupra continuării colaborării, inclusiv prin organizarea, în anul viitor, a unei vizite oficiale a judecătorilor Tribunalului Constituțional al Spaniei la Chișinău.

La finalul discuțiilor, dna Domnica Manole a exprimat o înaltă apreciere pentru rolul esențial al Tribunalului Constituțional al Spaniei în organizarea Congresului, adresându-i dlui Cándido Conde-Pumpido Tourón felicitări pentru efortul remarcabil depus în realizarea acestui eveniment de anvergură și mulțumiri pentru ospitalitatea oferită.

17. Congresul Conferinței Mondiale privind Justiția Constituțională, prima zi

În perioada 28-31 octombrie 2025, la Madrid, Președinta Curții Constituționale a Republicii Moldova, dna Domnica Manole, a participat la cel de-al VI-lea Congres al Conferinței Mondiale privind Justiția Constituțională (WCCI), organizat de Tribunalul Constituțional al Regatului Spaniei.

Conferința Mondială privind Justiția Constituțională a reunit 124 de curți constituționale, consilii și curți supreme din Africa, America de Nord, America de Sud, Asia, Australia/Oceania și Europa.

Cel de-al VI-lea Congres Mondial privind Justiția Constituțională cu genericul „Drepturile fundamentale ale generațiilor viitoare” s-a desfășurat în patru sesiuni plenare.

În data de 28 octombrie 2025, Președinta Curții a participat la reuniunea reprezentanților curților membre ale Asociației Curților Constituționale Francofone, prezidată de Curtea Constituțională a României.

În aceeași zi, Președinta a participat la reuniunea reprezentanților curților membre ale Conferinței Curților Constituționale Europene (CCCE), în cadrul căreia s-au discutat mai multe subiecte, printre care și desfășurarea celui de-al XX-lea Congres al CCCE cu genericul „Libertatea de exprimare - știrile false, o amenințare la adresa democrației”, care va avea loc în anul 2027, la Tirana.

Pe 30 octombrie 2025, dna Manole a participat la cea de-a doua zi a lucrărilor celui de-al VI-lea Congres al Conferinței Mondiale privind Justiția Constituțională. Lucrările zilei au fost dedicate temei independenței curților constituționale.

În încheierea Congresului, Majestatea Sa Regele Felipe VI al Spaniei, care a prezidat ceremonia oficială de închidere, a adresat un mesaj delegațiilor participante. În mesajul său, Regele Felipe al VI-lea a evidențiat rolul justiției constituționale în garantarea libertății și valorilor statului de drept, subliniind că principiile fundamentale consacrate în constituții oferă societăților moderne un reper etic și o protecție solidă împotriva extremismului. Majestatea Sa a accentuat că aceste principii reprezintă temelia conviețuirii pașnice, a reconcilierii și a unității în cadrul unui stat de drept și democratic.

Tot în aceeași zi, dna Domnica Manole a participat la Adunarea Generală a Conferinței Mondiale privind Justiția Constituțională, în cadrul căreia au fost examinate diverse subiecte referitoare la activitatea organizației.

Participarea Președintei la acest eveniment de prestigiu a reafirmat angajamentul Curții Constituționale a Republicii Moldova față de valorile universale ale democrației, statului de drept și justiției constituționale.

18. Conferința anuală a Forumului Curților Constituționale din Balcani

Președinta Curții Constituționale a Republicii Moldova, dna Domnica Manole, a participat la cea de-a III-a Conferință anuală a Forumului Curților Constituționale din Balcani, desfășurată în perioada 14-15 noiembrie, în Antalya, Turcia. Evenimentul a reunit președinți și judecători ai curților constituționale din regiune, precum și reprezentanți ai Curții Europene a Drepturilor Omului.

Conferința cu tema „Standardizarea drepturilor omului și rolul justiției constituționale" a inclus trei sesiuni principale, în cadrul cărora a fost abordat rolul jurisdicțiilor constituționale în consolidarea și armonizarea standardelor drepturilor fundamentale în Europa de Sud-Est.

Dna Manole a susținut un discurs, în care a prezentat modul în care justiția constituțională națională contribuie la standardizarea drepturilor omului în Republica Moldova, subliniind importanța jurisprudenței europene și a dialogului interinstituțional în acest proces. În intervenția sa, Președinta a evidențiat că standardizarea drepturilor omului reflectă valorile democratice împărtășite la nivel regional, iar curțile constituționale sunt gardienii drepturilor, interpreții standardelor și promotorii culturii constituționale.

Pentru curțile constituționale participante evenimentul a reprezentat o oportunitate valoroasă de a face un schimb de bune practici, atât în cadrul sesiunilor tematice, cât și în discuțiile bilaterale, de a aprofunda cooperarea regională și de a contribui la promovarea celor mai înalte standarde de protecție a drepturilor omului.

E. PARTICIPAREA LA EVENIMENTE NAȚIONALE

1. Conferința de analiză post-electorală

În data de 18 martie 2025, dna Domnica Manole, Președinta Curții Constituționale, a participat la Conferința de analiză post-electorală cu genericul „Alegerile prezidențiale și referendumul republican constituțional în Republica Moldova, 20 octombrie 2024: lecții învățate, recomandări și perspective", ținând un discurs în sesiunea de deschidere a evenimentului.

Conferința, organizată de Comisia Electorală Centrală în comun cu Oficiul Consiliului Europei la Chișinău, și-a propus ca obiectiv facilitarea unui dialog eficient între subiecții electorali și factorii de decizie privind modul în care au fost aplicate prevederile legislației electorale, organizarea și desfășurarea celor două scrutine, precum și provocările întâmpinate în cadrul alegerilor prezidențiale și al referendumului republican constituțional din 2024.

În discursul său, Președinta Curții a reiterat rolul fundamental al Curții Constituționale în materia confirmării rezultatelor referendumurilor republicane constituționale și a rezultatelor alegerilor prezidențiale.

În urma evaluării conformității cu prevederile Constituției și Codului electoral, Curtea a validat ambele procese electorale.

În ceea ce privește referendumul, Curtea a constatat respectarea tuturor condițiilor legale și constituționale, inclusiv a celor referitoare la participarea cetățenilor și majoritatea voturilor exprimate. De asemenea, conform reglementărilor în vigoare, Curtea a validat rezultatele alegerilor prezidențiale din 3 noiembrie 2024, în care dna Maia Sandu a obținut un număr mai mare de voturi decât contracandidatul său.

Cu toate acestea, Curtea a subliniat importanța combaterii corupției electorale, având în vedere cazurile semnalate de interferențe externe și corupere a alegătorilor, confirmate de autoritățile de anchetă. În acest sens, Curtea a trimis o adresă Parlamentului pentru efectuarea modificărilor legislative necesare în vederea prevenirii unor astfel de încălcări în viitor.

În final, reafirmând angajamentul față de principiile democratice și de integrare a Republicii Moldova în Uniunea Europeană, subliniind importanța continuării procesului de consolidare a statului de drept, dna Domnica Manole a subliniat în mesajul său: *„În privința apropierii Republicii Moldova la Uniunea Europeană, nu trebuie uitate considerentele substanțiale din alte hotărâri ale Curții. Ele au pavat de-a lungul timpului drumul spre Uniunea Europeană, prin introducerea principiilor dreptului Uniunii Europene în procesul de interpretare și de aplicare a Constituției noastre.”*

2. Adunarea Generală a Judecătorilor

În data de 11 aprilie 2025, Președinta Curții Constituționale, dna Domnica Manole, a participat la Adunarea Generală a Judecătorilor, convocată de Consiliul Superior al Magistraturii. În cadrul sesiunii de deschidere a evenimentului, dna Manole a susținut un discurs în fața participanților.

Adunarea a fost deschisă de Președintele Consiliului Superior al Magistraturii, dl Sergiu Caraman, care a subliniat că anul 2024 a fost marcat de provocări majore, dar și de progrese semnificative în implementarea reformei justiției.

La deschiderea oficială a participat și Președinta Republicii Moldova, dna Maia Sandu, care a evidențiat importanța strategică a reformei justiției pentru consolidarea statului de drept, subliniind că restabilirea încrederii publice în justiție reprezintă un obiectiv comun.

În intervenția sa, Președinta Curții Constituționale, dna Domnica Manole, a subliniat rolul fundamental al judecătorilor în apărarea valorilor constituționale și în garantarea independenței actului de justiție: *„Avem nevoie de o viziune coerentă și de susținere a carierei judiciare, una în care judecătorul să fie perceput nu ca un obstacol, dar ca un apărător al dreptății, în care fiecare să se simtă parte a unui sistem viu, eficient și autoritar”.*

De asemenea, dna Manole a reiterat angajamentul Curții Constituționale de a asigura supremația Constituției și de a apăra echilibrul puterilor în stat, evidențiind faptul că *„reforma trebuie subordonată Constituției, nu invers”.*

3. Evenimentul aniversar dedicat profesiei de executor judecătoresc

La 18 septembrie 2025, Președinta Curții Constituționale, dna Domnica Manole, a participat la evenimentul aniversar organizat de Uniunea Națională a Executorilor Judecătorești cu prilejul împlinirii a 15 ani de liberalizare a sistemului de executare silită în Republica Moldova.

Programul aniversar a debutat cu o sesiune solemnă, în cadrul căreia Președintele Uniunii Naționale a Executorilor Judecătorești, dl Roman Talmaci, a prezentat bilanțul celor 15 ani de activitate a sistemului executorilor judecătorești.

În sesiunea de deschidere, Președinta Curții Constituționale a adresat un mesaj de felicitare. Dna Domnica Manole a remarcat: *„Executarea hotărârilor judecătorești nu este doar o chestiune tehnică, ci și o problemă de importanță constituțională. Ea reflectă capacitatea statului de a-și respecta propriile legi și angajamente. Doar în acest an, Curtea Constituțională a pronunțat cel puțin 7 decizii în legătură cu domeniul executării silite. În calitate de Președintă a Curții Constituționale, subliniez importanța colaborării dintre toate instituțiile implicate în înfăptuirea justiției. Justiția nu se oprește la hotărârea instanței, iar executorii judecătorești sunt cei care dau viață acestei hotărâri. Doar printr-un efort comun, al judecătorilor, executorilor, avocaților și autorităților, putem asigura că legea este nu doar un text, ci o realitate palpabilă pentru fiecare cetățean”.*

Evenimentul, care a reunit atât reprezentanți ai autorităților publice centrale, ai sistemului judiciar, membri ai organizațiilor profesionale din domeniu, cât și experți internaționali, a continuat cu o Conferință internațională cu genericul *„Executarea silită: dreptul în acțiune pentru echitate socială și stabilitate economică”*.

4. Aniversarea Comisiei Electorale Centrale

În data de 21 noiembrie 2025, Președinta Curții Constituționale a Republicii Moldova, dna Domnica Manole, a participat la evenimentul organizat cu ocazia marcării a 28 de ani de activitate permanentă a Comisiei Electorale Centrale (CEC).

Alături de Președinta Republicii Moldova, dna Maia Sandu, și Președinta Comisiei Electorale Centrale, dna Angelica Caraman, Președinta Curții Constituționale, dna Domnica Manole, a venit cu un mesaj aniversar în deschiderea evenimentului.

În discursul său, Președinta Curții a remarcat că, în cele aproape trei decenii de activitate, Comisia Electorală Centrală a devenit un pilon indispensabil al democrației din Republica Moldova. Dna Manole a subliniat rolul Curții Constituționale, menționând că, prin jurisprudența sa, Curtea a clarificat cadrul normativ și a asigurat compatibilitatea proceselor electorale cu exigențele Constituției, consolidând astfel încrederea publică în corectitudinea exercițiului democratic.

De asemenea, Președinta Curții a vorbit despre provocările actuale în procesele electorale, inclusiv fenomenul dezinformării, utilizarea tehnologiilor digitale și suspiciunile de ingerințe externe constatate în cadrul recentelor alegeri parlamentare. În acest context, a subliniat necesitatea unor eforturi colective pentru modernizarea și protejarea procesului electoral, inclusiv prin combaterea informațiilor false și întărirea securității cibernetice.

Evenimentul a continuat cu discuții despre evoluția procesului electoral în Republica Moldova, fiind evidențiate progresele înregistrate și provocările generate de noile realități tehnologice și sociale.

F. VIZITE DE STUDIU LA CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

1. Vizite de studiu ale elevilor la Curtea Constituțională

În zilele de 27 și 28 octombrie 2025, Curtea Constituțională a primit în vizită două grupuri de elevi de la Colegiul de Comerț din cadrul Academiei de Studii Economice a Moldovei.

Vizitele s-au desfășurat în contextul Zilei Juristului, marcată în luna octombrie, și au avut drept scop aprofundarea cunoștințelor tinerilor despre rolul și importanța Curții Constituționale în garantarea supremației Constituției și în protejarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Elevii au participat la prezentări interactive privind atribuțiile și activitatea Curții Constituționale, fiind familiarizați cu procedura controlului de constituționalitate, etapele de examinare a cauzelor, categoriile actelor pronunțate și alte aspecte relevante din jurisprudența constituțională. Discuțiile au oferit participanților ocazia de a adresa întrebări și de a înțelege mai bine rolul Curții în consolidarea statului de drept.

Prin astfel de activități, Curtea Constituțională contribuie la promovarea educației constituționale în rândul tinerilor.

2. *Vizita unui grup de studenți la Curtea Constituțională*

La 3 noiembrie 2025, un grup de studenți ai Universității de Stat din Moldova, membri ai Asociației Studenților în Drept, au efectuat o vizită de studiu la Curtea Constituțională.

Studenților li s-a relatat, printr-o modalitate interactivă, despre atribuțiile Curții Constituționale, controlul de constituționalitate și rolul fundamental al Curții în protejarea drepturilor și libertăților cetățenilor. În cadrul discuțiilor au fost abordate procedura de examinare a cauzelor, categoriile actelor pronunțate de Curte și alte aspecte din jurisprudența constituțională.

În final, participanții au vizitat sala de ședințe a Curții, unde au aflat detalii despre modul de desfășurare a ședințelor publice.

Dialogul deschis și interesul manifestat de studenți au confirmat importanța promovării dreptului constituțional în rândul tinerilor.

J. ALTE EVENIMENTE

1. Curtea Constituțională a semnat un Memorandum de înțelegere cu Curtea Constituțională a Republicii Kazahstan

Curtea Constituțională a Republicii Moldova și Curtea Constituțională a Republicii Kazahstan au semnat un Memorandum de înțelegere.

Memorandumul a fost semnat de Președintele Curții Constituționale a Republicii Moldova, dna Domnica Manole, și de Președintele Curții Constituționale a Republicii Kazahstan, dna Elvira Azimova.

Memorandumul stabilește un cadru de cooperare între cele două curți în domeniul dreptului constituțional. Acesta prevede, între altele, schimbul reciproc de informații și experiență în

materia justiției constituționale, consolidarea capacității instituționale prin vizite și programe de schimb profesional, organizarea de stagii, cursuri, seminare și cercetări comune, precum și sprijinul reciproc în derularea conferințelor, congreselor și a altor activități privind probleme juridice de interes comun.

2. Preşedinta Curții Constituționale a fost distinsă cu Medalia comemorativă „30 de ani ai Constituției Republicii Kazahstan”

Pe 4 noiembrie 2025, Președinta Curții Constituționale, dna Domnica Manole, a fost distinsă cu Medalia comemorativă „30 de ani ai Constituției Republicii Kazahstan", conferită prin Decretul Președintelui Republicii Kazahstan, Excelența Sa dl Kassym-Jomart Tokayev.

Distincția a fost acordată în semn de recunoaștere a contribuției la consolidarea relațiilor de cooperare dintre Curtea Constituțională a Republicii Kazahstan și Curtea Constituțională a Republicii Moldova, precum și a angajamentului pentru promovarea justiției constituționale.

În mesajul său, dna Domnica Manole și-a exprimat recunoștința pentru această onoare, subliniind că distincția reprezintă nu doar o apreciere a activității sale, dar și o confirmare a relațiilor de respect reciproc și colaborare fructuoasă dintre cele două instituții.

TITLUL IV

ACTIVITATEA CURȚII CONSTITUȚIONALE ÎN CIFRE

Pe parcursul anului 2025, la Curtea Constituțională au fost depuse 276 de sesizări, 180 de sesizări au fost preluate din anul 2024, iar 124 de sesizări au fost transferate pentru anul 2026 (*a se vedea diagrama nr. 1 din Anexa nr. 1*).

În anul 2025 (*a se vedea diagrama nr. 4*) cele mai multe sesizări au fost depuse de către instanțele de judecată (253 de sesizări), urmate de deputați în Parlament și fracțiuni parlamentare (16 sesizări).

În 2025, Curtea a adoptat 16 hotărâri, dintre care 5 hotărâri pentru controlul constituționalității unor acte normative, 7 hotărâri privind soluționarea excepțiilor de neconstituționalitate, 1 hotărâre privind confirmarea alegerilor parlamentare și validarea mandatelor deputaților aleși în Parlamentul Republicii Moldova, 2 hotărâri privind validarea unor mandate de deputat în Parlamentul Republicii Moldova și 1 hotărâre privind aprobarea Raportului anual (*a se vedea diagrama nr. 5 din Anexa nr. 1 și Tabelul nr. 1 din Anexa nr. 2*).

În 2025, prin majoritatea hotărârilor pronunțate, Curtea a declarat neconstituționale prevederile normative contestate (*a se vedea diagrama nr. 6 din Anexa nr. 1*). Efectuând o analiză comparativă în dinamică a activității jurisdicționale, s-a constatat că în numărul sesizărilor depuse, ca și în anii precedenți, prevalează excepțiile de neconstituționalitate, în activitatea jurisdicțională a Curții acestea constituind 92% din totalul sesizărilor depuse în anul 2025.

După obiect, din totalul sesizărilor depuse la Curte în anul 2025, în cea mai mare parte din ele au fost contestate prevederi normative din domeniul administrativ, fiind succedat de domeniile civil, penal, drepturile politice și drepturile sociale, economice și culturale (*a se vedea diagrama nr. 9 din Anexa nr. 1*).

Totodată, actele *(hotărârile și deciziile)* pronunțate de Curte în anul 2025 au contribuit în mod semnificativ la dezvoltarea jurisprudenței constituționale, prin clarificarea și consolidarea interpretării normelor fundamentale, precum și prin stabilirea unor repere jurisprudențiale relevante pentru aplicarea unitară a Constituției. Prin soluțiile adoptate, Curtea a răspuns unor probleme de drept constituțional de actualitate, asigurând atât protecția drepturilor și libertăților fundamentale, cât și echilibrul între autoritățile publice, consolidând astfel rolul său esențial în arhitectura statului de drept.

Anexa nr. 1
Diagrama nr. 1

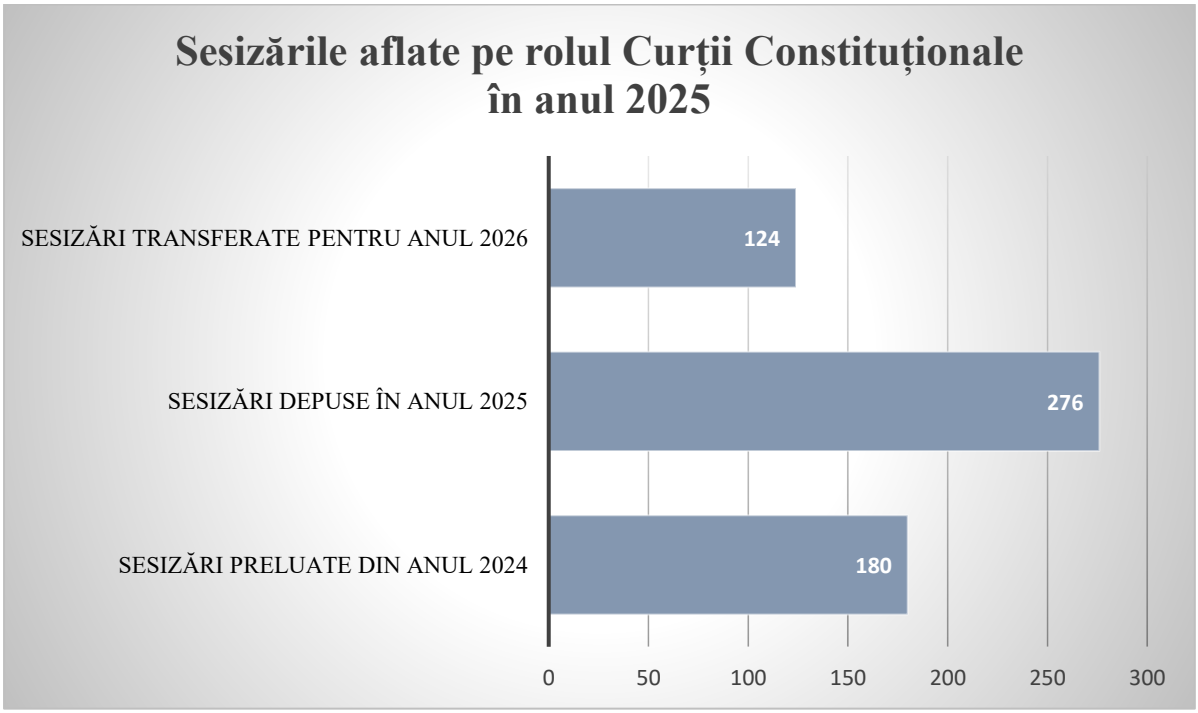


Diagrama nr. 2

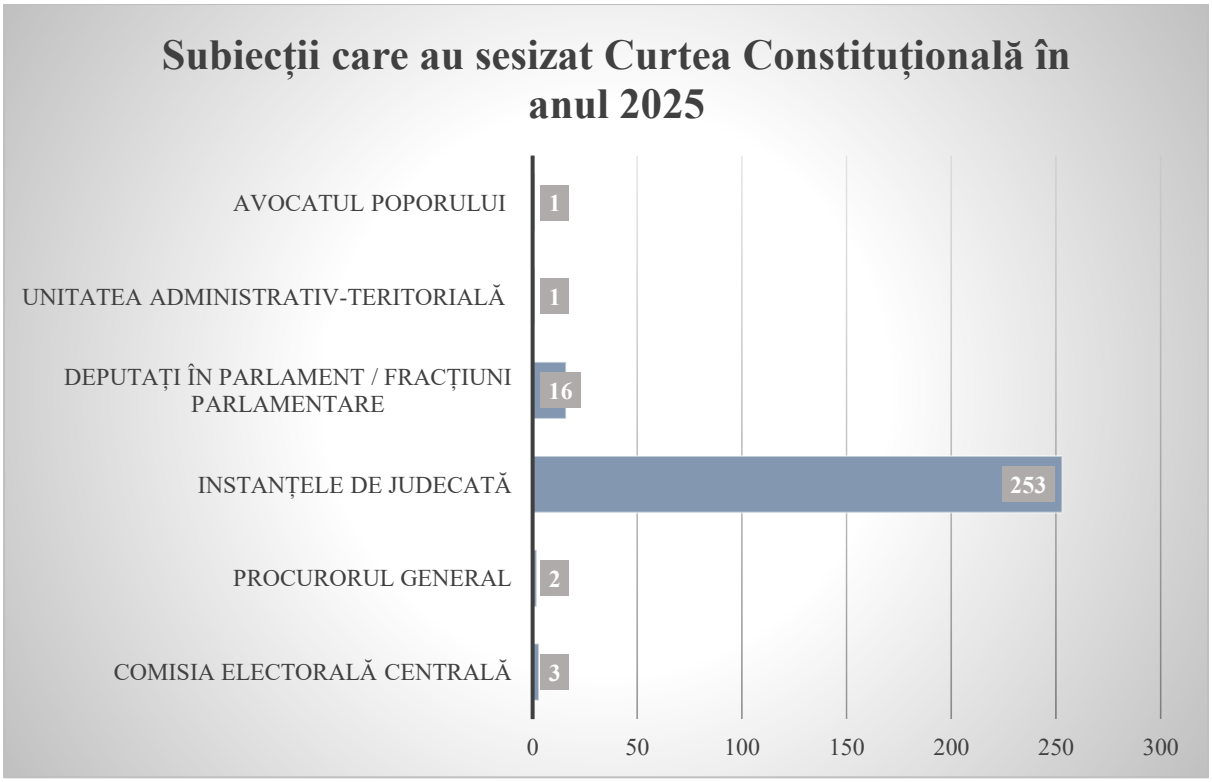


Diagrama nr. 3

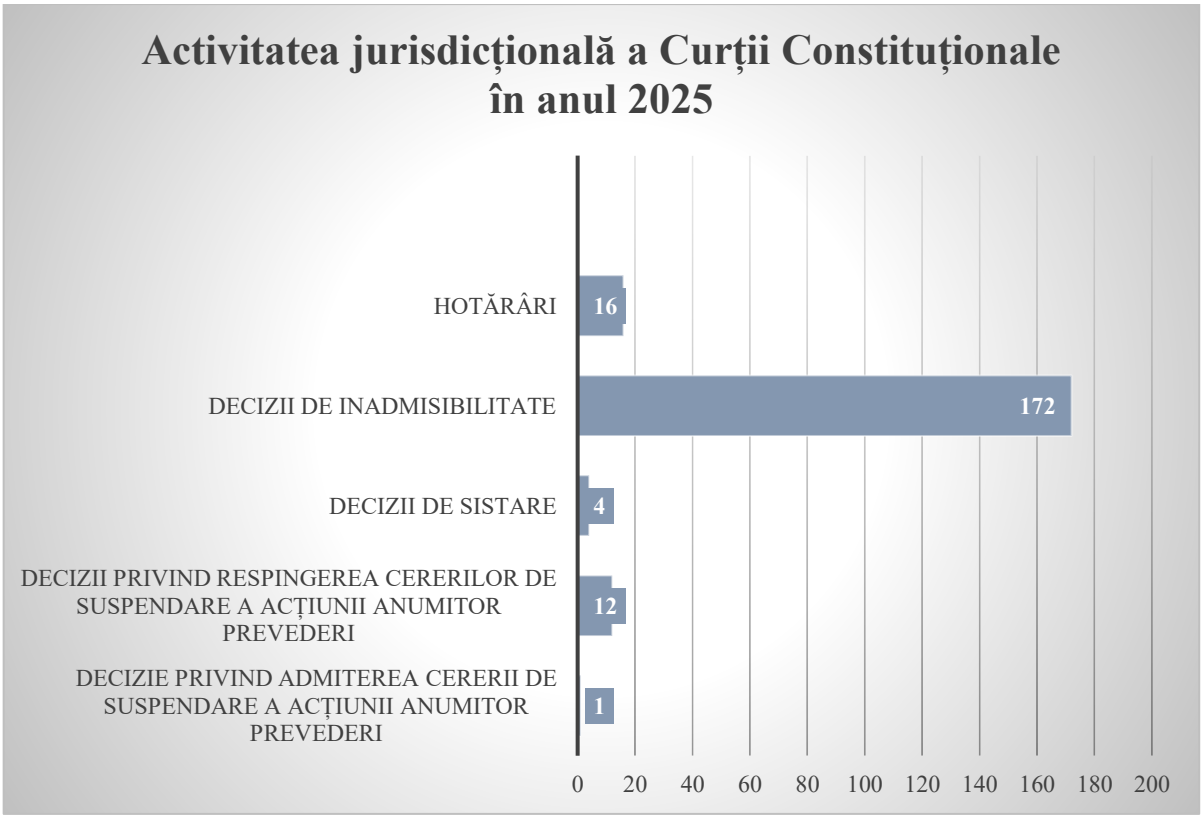


Diagrama nr. 4

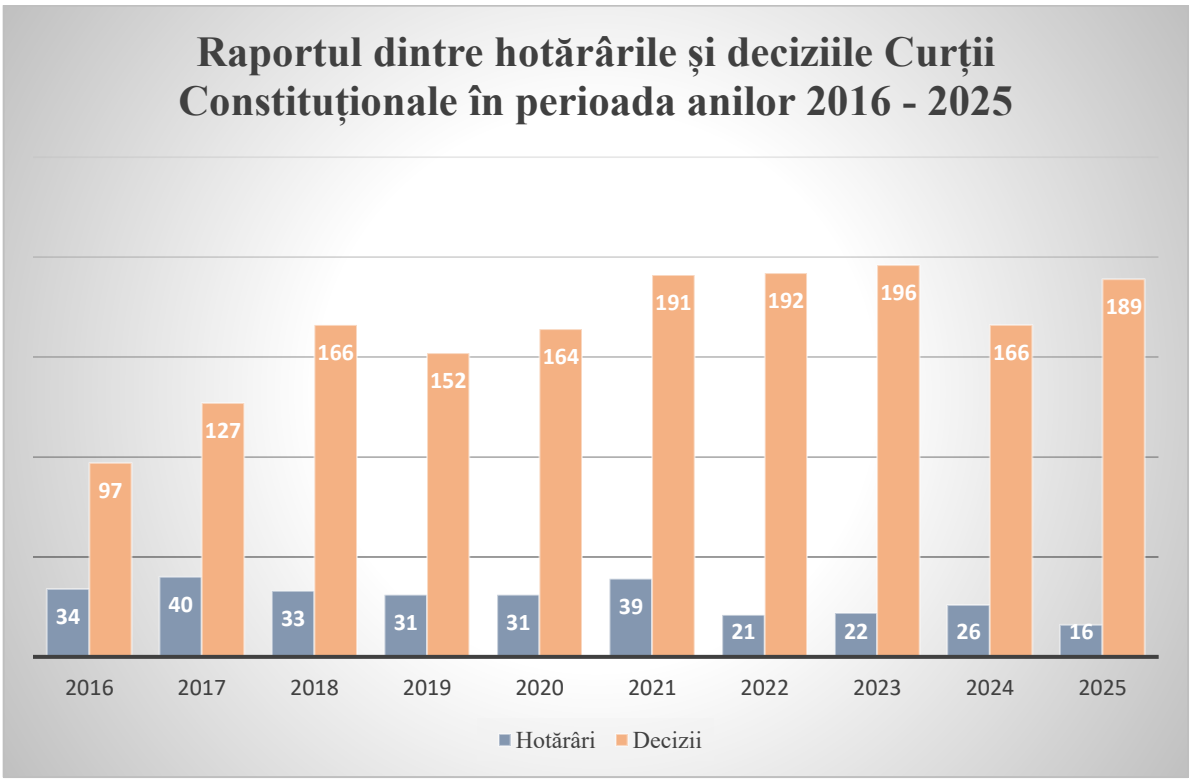


Diagrama nr. 5

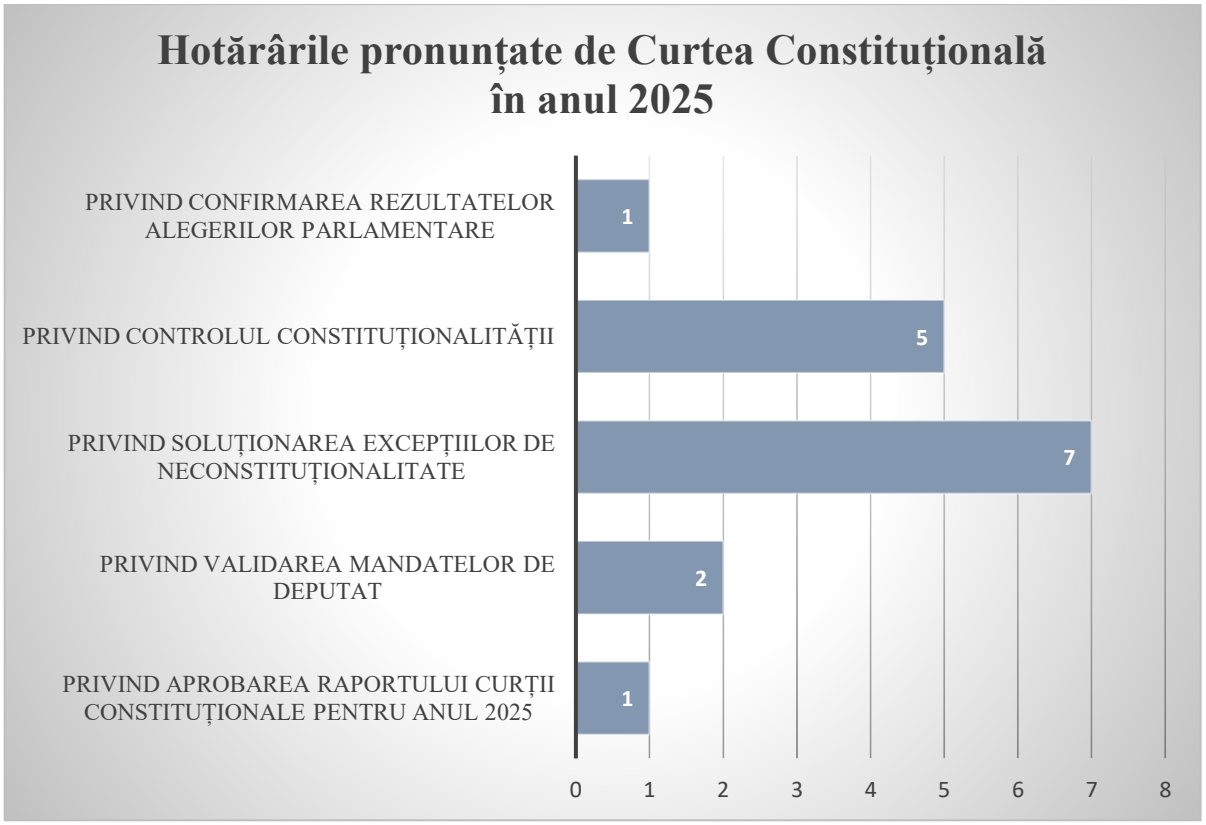


Diagrama nr. 6

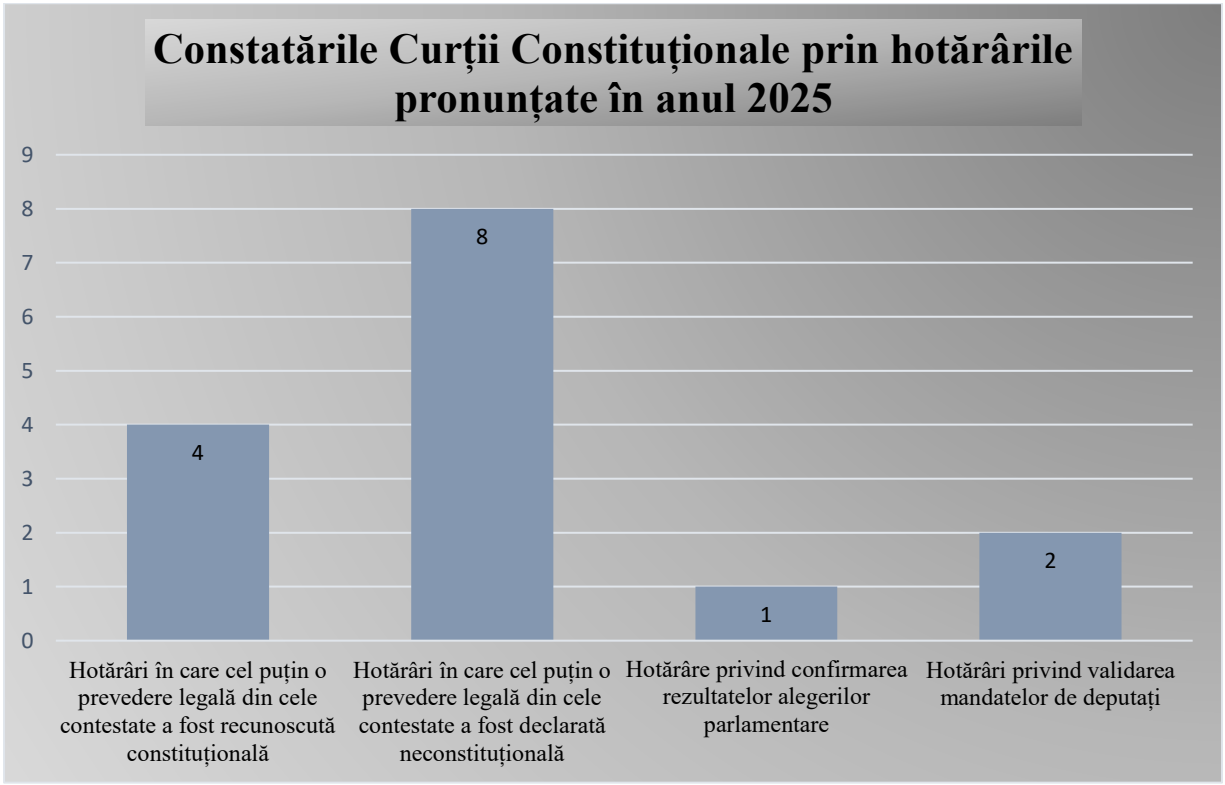


Diagrama nr. 7

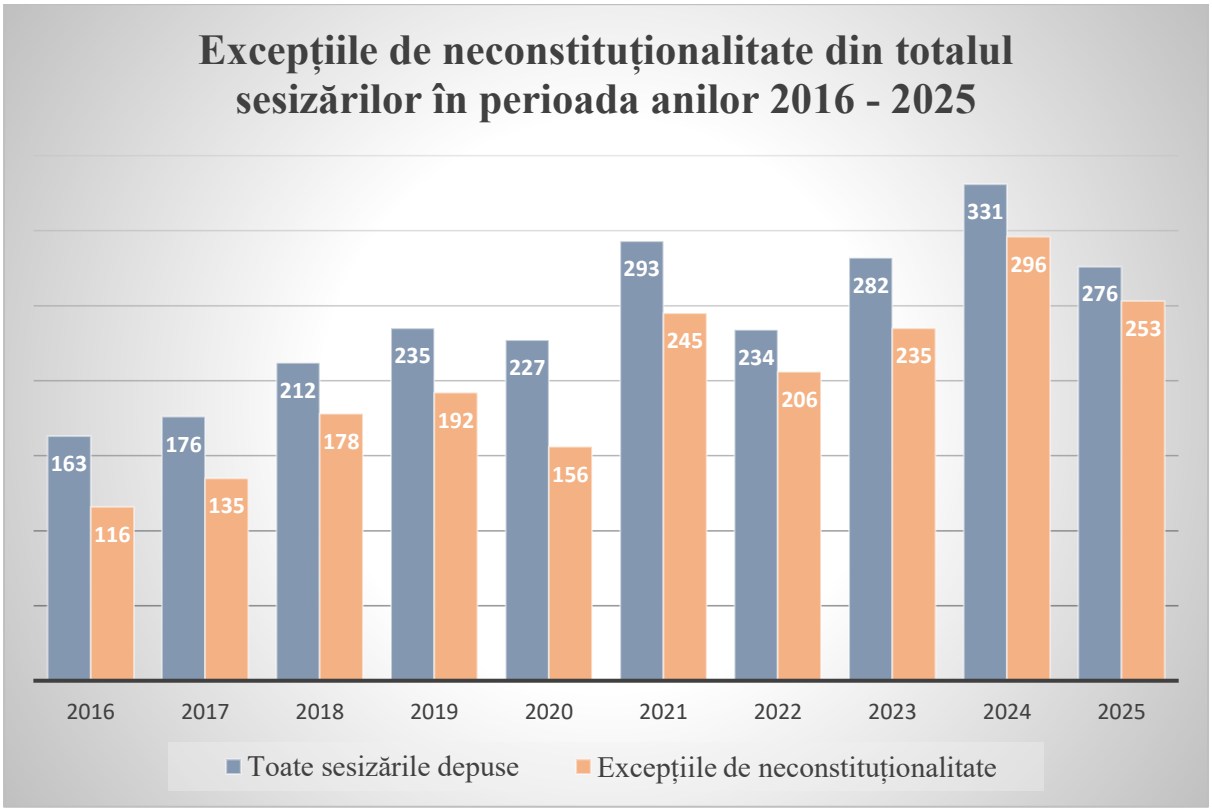


Diagrama nr. 8

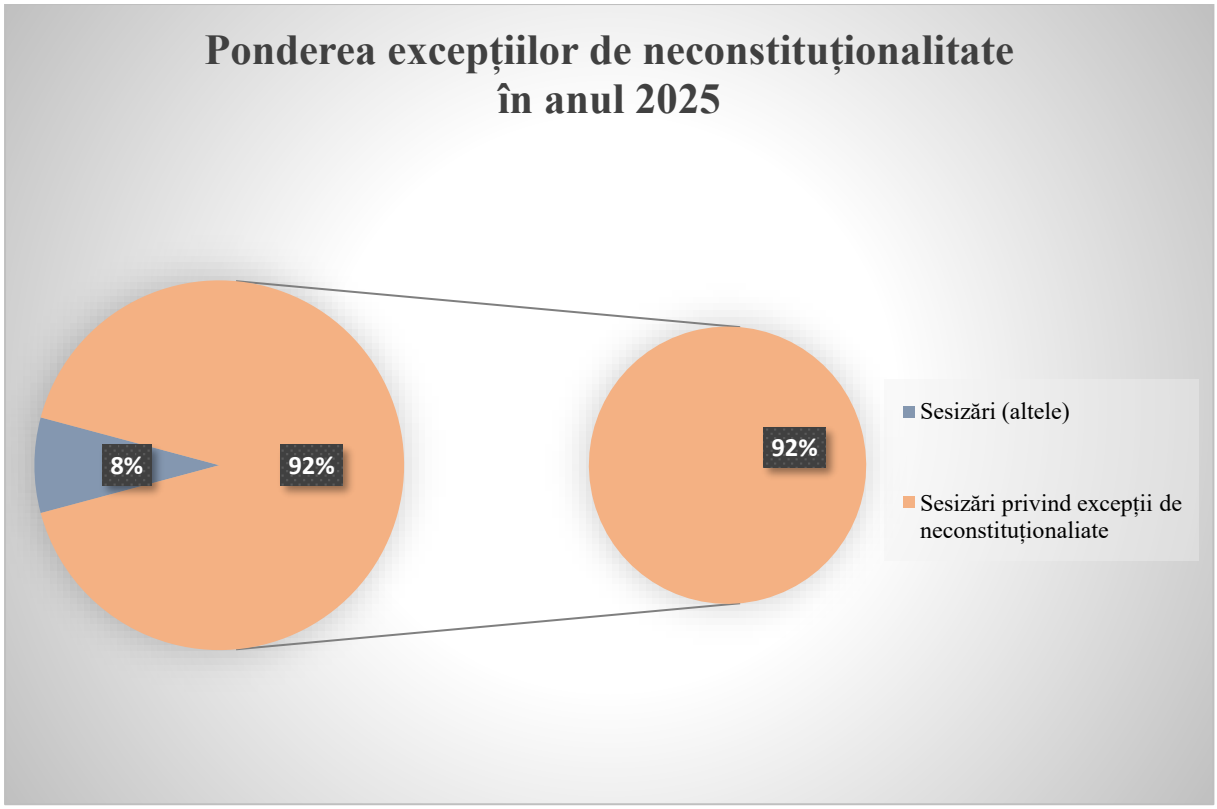


Diagrama nr. 9

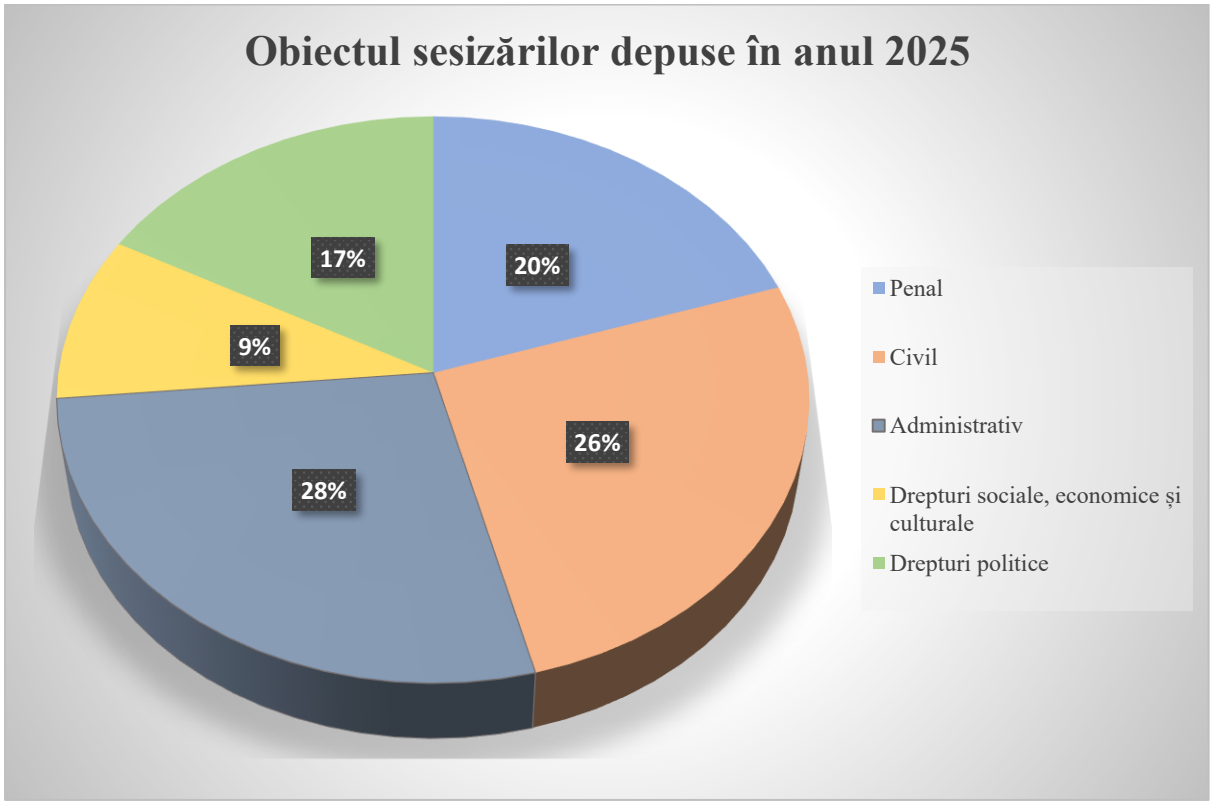
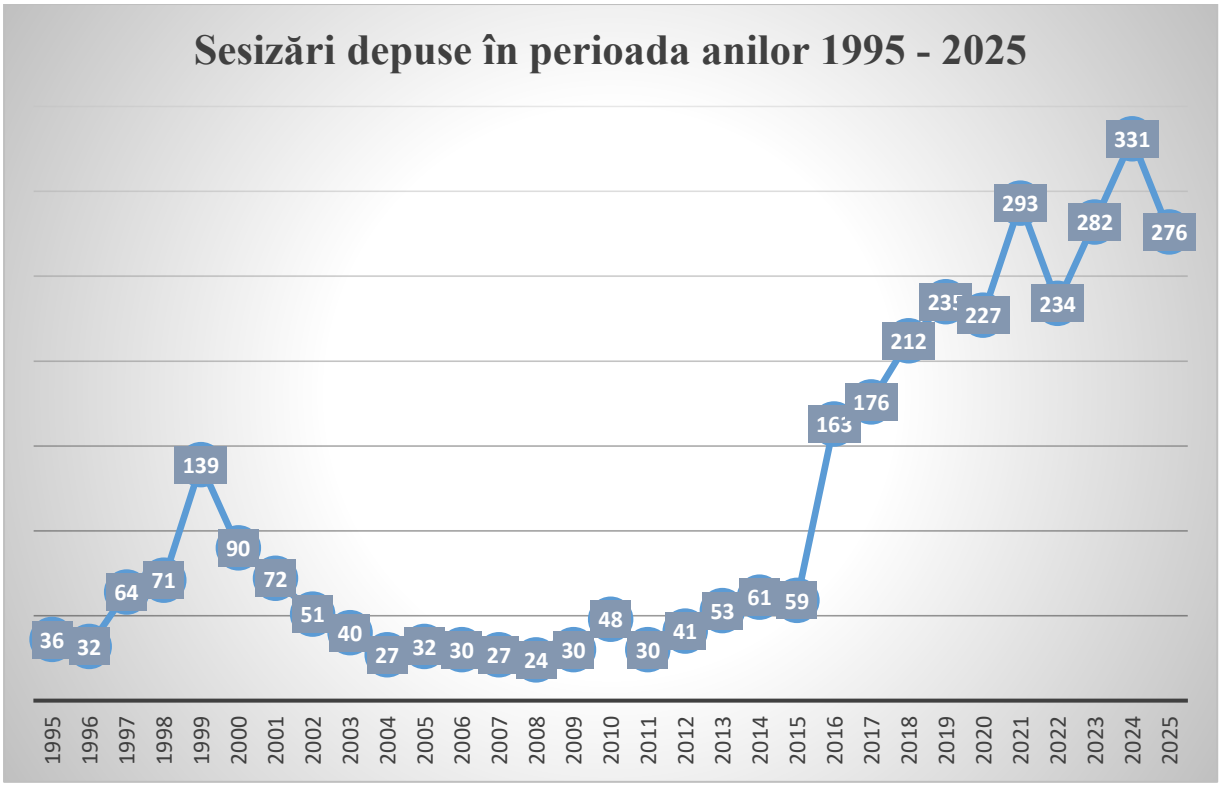


Diagrama nr. 10



Anexa nr. 2

Tabelul nr. 1

Hotărârile pronunțate de Curtea Constituțională în anul 2025

Nr. hotărârii	Tipul hotrârii	Obiectul examinării	Aprecierea Curții	Opinii separate	Adrese
HCC nr. 2	controlul constituționalității	evaluarea extraordinară a judecătorilor și a procurorilor	prevederi constituționale		
HCC nr. 3	controlul constituționalității	incompatibilități pentru inspectorul de muncă	prevedere neconstituțională	judecător Liuba Șova	
HCC nr. 4	controlul constituționalității	selectarea candidaților pentru funcțiile de procuror-șef și de procuror al Procuraturii UTA Găgăuzia	prevederi neconstituționale		
HCC nr. 5	excepții de neconstituționalitate	întreruperea prescripției tragerii la răspundere penală	prevedere constituțională	judecător Vladimir Țurcan judecător Liuba Șova	
HCC nr. 6	excepție de neconstituționalitate	suspendarea licenței pentru activitatea de furnizare a gazelor naturale	prevedere constituțională		

HCC nr. 7	controlul constituționalității	remunerația compensatorie pentru copia privată	omisiune neconstituțională		
HCC nr. 8	excepție de neconstituționalitate	creanța unui creditor față de debitorii solidari insolvabili	prevedere neconstituțională		
HCC nr. 9	excepție de neconstituționalitate	plafonarea despăgubirii acordate de angajator în cazul concedierii ilegale a salariatului	prevedere neconstituțională	judecător Liuba Șova	Adresa nr. PCC-01/61g-298
HCC nr. 10	controlul constituționalității	amnistierea deținuților pe viață	prevederi neconstituționale		
HCC nr. 11	excepție de neconstituționalitate	interdicția citării și audierii în calitate de martor a unei persoane în privința căreia sunt probe că a comis infracțiunea investigată	omisiune neconstituțională		Adresa nr. PCC-01/163g-410
HCC nr. 12	confirmarea rezultatelor alegerilor parlamentare din 28 septembrie 2025 şi validarea mandatelor deputaţilor aleşi în Parlamentul Republicii Moldova	confirmarea rezultatelor alegerilor parlamentare	confirmat/validat		Adresa nr. PCC-01/211e-451
HCC nr. 13	validarea unor mandate de deputat în Parlamentul Republicii Moldova	validarea unor mandate de deputat	validat		
HCC nr. 14	excepție de neconstituționalitate	limitarea exercițiului dreptului de proprietate asupra armelor	prevederi constituționale		
HCC nr. 15	validarea unor mandate de deputat în Parlamentul Republicii Moldova	validarea unor mandate de deputat	validat		
HCC nr. 16	excepție de neconstituționalitate	condiții speciale pentru circuitul medicamentelor care conțin steroizi anabolizanți și androgeni	prevedere constituțională	judecător Viorica Puica	